פסח נומער

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 312 • ערב פסח, תשל"ג — ניו־יארק, אפריל, 1973 • 52־טער יאָרגאַנג

PASSOVER SEDER

celebrated by the elderly residents of the

BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

א סדר

דורכגעפירט פון די עלטערע איינוואוינער אין

ביאליסטאָקער היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשן

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

רוד סאָהן ע"ה, גרינדער

רעדאקציע־קאָלעגיום: לואיס פילוואר, איסאק ריכאלאוסקי און עמעל אינגבער

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

אינהאַלט:

איסאק ריבאלאָווסקי אפיציעל באשטימט געוואָרען געגנראל סעקרעטאר פון
ביאליסטאקער צענטער, היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשן..... 1
מיין היים־שטאָט ביאליסטאק.....צירל שטיינגאָרט 2
דר. שמואל פיסאר — באָרימטער יונגער געלערנטער איז שטאלץ
מיט זיין ביאליסטאקער אידישען אפשטאם..... 4
א באגעגעניש מיט דעם ביאליסטאקער, מארק ראקאָווסקי.....דר. ש. דאטנער (וואַרשע) 6
פאָול שאבעט — טרעשורער פון ביאליסטאקער צענטער און היים
פאר עלטערע מענטשן.....איסאק ריבאלאָווסקי 9
ביי די ביאליסטאקער לאנדסלייט אין מעקסיקע.....שמעון כענטאָוו (מעקסיקע) 10
עליאס סוראסקי'ס גרויסע הילף פאר דער באפעלקערונג אין מעקסיקע..... 11
א ביאליסטאקער דאקטאָר דערציילט וועגען זיין ווידערשטאנד
געגען די נאצים.....דר. משה סוכארענקא (שווייץ) 12
געווען אמאל א שטאָט אזא
(פון דער סעריע „חורבן ביאליסטאק").....דר. שמעון דאטנער (וואַרשע) 14
מיין רייזע קיין מעקסיקע.....חזן הערי פיינבערג 15
צום 30טן יאָרצייט נאָך דעם אומקום פון די 200 טויזענט אידען
אין דער גאנצער ביאליסטאקער געגנט.....אלטער טרום (שטאקהאָלם, שוועדען) 16
העלזען (ליד).....ראזא נעווואדאָווסקא ע"ה 17
א שמועס מיט דר. שמואל פיסאר.....מאקס באביטש (ניו־יאָרק) 18
זוניגע בילדער פון מיין יוגענט.....יעקב פרידמאן (לאס אנדזשעלעס 20
פייערליכע געזעגענונג ביים באָארד פון דירעקטאָרס פאר דר. שמעון דאטנער..... 22
חשובע געסט באזוכען ביאליסטאקער צענטער אין ניו־יאָרק.....איסאק ריבאלאָווסקי 23
ווער ווייס? (ליד).....מענדעל גאָלדמאן (טאשקענט) 25
איינע אליין (ליד).....בערטא טאָפּאלסקי 27
מיין טאטענס קבר אויף פיעטראשע (ליד).....וועלוול פאט 28
ביי אונזערע לאנדסלייט אין מדינת ישראל..... 29
א רוף צו די לאנדסלייט אין דער וועלט וועגען ארויסגעבען דעם „ספר ביאליסטאק"..... 31
אונזער אינסטיטוציע..... 33—34
שמחות ביי לאנדסלייט..... 35
אייגדרוקספולע טרויער־פארזאמלונג אין ביאליסטאקער צענטער
צום 30טן יאָרצייט נאָך די 60 טויזענט קדושים און מארטירער..... 37—40
אונזערע פארלוסטען ..... 41—43

English Section

Message from our President — *Elly Tarlofsky* 1
From the Desk of our Executive Director — *Ethel Ingberg* 2
Old Age: Bondage and Deliverance — *Rabbi Lowell S. Kronick* 3
Residents' Manifold Activities (in pictures) 4
Letters to our Institution 6-7
Additional Newly Elected Officers 8
41st Anniversary Dinner 9
Bialystoker Memorial Rally 10
Our Institution 12
Annual Chanukah Party 13
Activities for the Residents 14-15
Happy Events 16-17
Remembering Rabbi Azriel G. Weissman — *Jacob I. Migden, M.D. and Ethel Ingberg* 19
In Memoriam 20-21

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 312 ■ ערב פּסח, תשל"ג — ניו־יאָרק, אפּריל, 1973 ■ 52־טער יאָרגאַנג

איסאַק ריבאַלאָווסקי אפיציעל באַשטימט געוואָרן געניראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן

די באַארד אָוו גאָווערנאָרס פון דעם ביאליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, האָט אויף איינעם פון די לעצטע מיטינגען באשלאָסען, אז איסאק ריבאַלאָווסקי (ריבאל) זאָל איבערנעמען דעם אמט אויף אַ פולען אופן אלס געניראַל־סעקרעטאר פון ביאליסטאָקער צענטער. היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, וואָס ער האָט ביז איצט מיט טריישאפט און איבערגעגעבנקייט אויסגעפירט אויף אַ צייט־ווייליגען אופן צוליב זיין אַנדערער באשעפטיגונג אין "פאָר־ווערטס". דער ראָוזעגר באשלוס פון באארד אָוו גאָווערנאָרס איז אַנגענומען געוואָרען צוליב דעם, כדי איסאק ריבאַלאָווסקי זאָל קענען אַפּגעבן זיין אַנגעצ צייט אויסשליסליך מיט אַנפירען די אקטיוויטעטען פון דער אינסטיטוציע, וואָס ווערט אַלץ מער אויסגעברייטערט און פאַדערט שטענדיגע געתעריגע אויפמערק־זאמקייט און אַנפירערשאפט.

צוליב דעם, האָט איסאק ריבאַלאָווסקי איצט אויפגעגעבען זיין ארבעט אין דעם קאַמפּאַניג־רום פון "פארווערטס", וואו ער איז געווען באשעפטיגט אין פארלויף פון די לעצטע 23 יאָר. און אין פארלויף פון די לעצטע פופצען יאָר איז ער אויך געווען פארמאַן פון דעם "פארווערטס" קאַמפּאַניג־רום. פרייַנט ריבא־לאָווסקי, וועלכער איז געוואָרען געניראַל־סעקרעטאַר פון דער אינסטיטוציע נאָכן טויט פון דוד סאַהן ע"ה, האַלט די גאַנצע צייט אַן די נאַענטע פּאַרבינדונגען מיט די ביאליסטאָקער ניט בלויז אין ניו־יאָרק, נאָר אויך איבער גאַנץ אַמעריקע און אין אַלע טיילען וועלט. ריבאַלאָווסקי באַקומט בריוו פון ביאליסטא־קער פון אומעטום, און ער ענטפערט אויף דעם — אַפטמאָל אויך מיט געהריגער הילף — ווי דאָס איז דער שטייגער בי אונז ביאליסטאָקער. פאַר זיין טריישאפט צו דער ארבעט אין דעם ביאליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, אין פאַר זיין טרייאַשאפט אויפצוהאלטען און אפצוהיטען כסדר דעם אַנדענק פון דער פּראַסניטענער אידישער ביאליסטאָק, האָט רי־באַלאָווסקי בין גאָר פאַרדינט צו פארנעמען דעם נייעם און פארגנטווארטליכען פאַסטען, עס איז קיין ספק ניט, אז איצט, ווען ער וועט זיך אַפּגעבען הויפּטזעכליך און אינגאַנצען מיט און ארום דער אינסטיטוציע, וועלען אונזערע אקטיוויטעטען סיי דא, סיי אין פארבינדונג מיט ביאליסטאָקער אומעטום, נאָך מער פּראַספּעריש ווערען.

בעת די יאָרען פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, איז איסאק ריבאַלאָווסקי געווען פארוואָלעלט אין סאָוועט־רוסלאַנד, באַלד נאָך דער מלחמה איז ער געווען אין ביאליסטאק וואו ער האָט געזען דעם גרויסען חורבן, די פארוויסטונג וואָס עס איז געווא־רען פון אונזער אלעמענס אמאליגער היים. שפּעטער האָט ער באַקומען א ווייב צו עמיגרירען קיין וועניעוועלא.

איסאק ריבאַלאָווסקי האָט באַקומען א דוכסאָר־דערלויבע־ניש דורך אמעריקע, בלויז אויף 4 וואָכען. באַלד צומאָרגענס ווי ער איז אַנגעקומען קיין ניו־יאָרק, האָט זיין ברודער, לאַן רובין ע"ה, אים אויפגעפירט אין דעם ביאליסטאָקער צענטער, וואו ער איז באַלד געוואָרען באַגייסטערט און אין דעם געזען, אין מיניאַטור־פאָרם, די אמאליגע אידישע ביאליסטאק, וואָס איז אויך אַזא גרויסאַמען אופן פארשיטען געוואָרען פון די נאַציש רוצחים, ער האָט אויך דאַן געזען דוד סאַהן ע"ה און מיט אים געהאַט א לאַנגען שמועס, וועגען דעם וואָס איז געוואָרען פון דער אידישער ביאליסטאק, און ווי אזוי מען דארף העלפען די רעשטלעך לעבעגעבליבענע פון דעם היטלער־קאַטאַקליזם.

עס דארף דערמאָנט ווערען, אז א דאַנק זיין שטרעבונג צו באַוכען דעם ביאליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק און צו טרעפען זיך פערזענליך מיט דעם ביאליסטאָקער "אמבאַסאַדאר" דוד סאַהן ע"ה, האָט ריבאַלאָווסקי דא געהייראט מיט זיין טרייער לעבענס־באַגליטערין, מאַלי גאַלדבערג, אויך א ביאליסטאָקערין, פארשטייט זיך, אז ער איז שוין פארבליבען אין אַמעריקע, אַנ־שטאָט צו פארען קיין וועניעוועלא. און באַלד פון אַנהויב, ווי נאָר איסאק ריבאַלאָווסקי האָט געשטעלט זיינע ערשטע טריט אויף דער אמעריקאַנער ערד, איז ער גלייך געוואָרען זייער אַקטיוו אין און ארום דעם ביאליסטאָקער צענטער. ריבאַלאָווסקי איז אויך געווען אייניער פון די ערשטע פירער פון דעם "קלוב ביא־ליסטאָקער פריינט".

ריבאַלאָווסקי העלפט די גאַנצע צייט אין אַלע אקטיוויטעטען פון דעם גרויסען לעבעדיגען און אקטיוון מאַנומענט נאָך אונזער אלעמענס אמאליגער טיערער אידישער ביאליסטאק, וואָס עס איז דער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, פאַר זיינע טרייַע אקטיוויטעטען איז מר. ריבאַלאָווסקי, אין יאָר 1970, אויסגעצייכנט געוואָרען מיט א גרויסען בראָנזענעם פלאַק מיט זיין בילד, פאַר זיינע העכער 20 יאָר טרייַע טעטיגקייטען, וואָס העגנט אין גרויסען אידיסאַריום פון צענטער, צוזאַמען מיט אלע פראָמינענטע און פארדינסטפולע פערזענליכקייטען.

איסאק ריבאַלאָווסקי האָט אליין ביי פארשידענע געלעגע־הייטען זיך אויסגעדריקט, אז: "דער ערשטער באַזוך אין ביאליס־טאָקער צענטער און באַגעגענישע מיט דוד סאַהן ע"ה, האָט מיך אזוי צוגעצויגען, אז איך בין שוין צוגעבונדען געוואָרען צו דער שייַנער אינסטיטוציע. איך בין שוין געוואָרען א טייל פון דער גרויסער בריַיט־פארצווייגטער ביאליסטאָקער טעטיגקייט, פאַר די לאַנדסלייט אין אמעריקע און אומעטום". און איצט, גיט ער צו, מיטן איבערנעמען דעם אפיציעלען פאראַנטוואָרטליכען פי־רענדען אמט, וועט ער מאכען אלע אנשטרענגונגען, כדי נאָך מער פארגרעסערען די אקטיוויטעטען פאַר דער אינסטיטוציע.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

מיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק

פון צירל שטיינגאַרט

עס דרייען זיך נאָך אַלץ אַרום פראָנק און פריי פילע געוועזענע נאַצי־פאַרברעכער אין פאַרשיידענע לענדער. זיי פירען אַ נאָרמאַל לעבען אין דער צייט ווען זייערע מערדערישע הענט זיינען באַפלעקט מיט אומשולדיג אידיש בלוט.

אין אונזערע שלאָפלאָזע נעכט, אין אונזערע פיינליכע קאָשמאָרען שטייען פאָר אונז אויף בילדער פון אונזער שפּרודעלדיגען אידישען לעבען אין ביאַליסטאָק. דאָרט זיינען דאָך אומגעקומען אויף אַ טראָגישען אופן די נאָענטסטע, פון וועלכע עס איז קיין זכר ניט געבליבען. ניטאָ אָפילו קיין קבר פון אַ טאָטען, אַ מאַמען, אַ שוועסטער, אַ ברודער, וואו מען זאָל קענען אַ טרער פאַרגיסען, אַ מצבה שטעלען. אָפילו פון דעם האָבען דאָך אונז די היטלעריסטישע בעסטיעס באַרויבט. אָפילו דאָס האָבען די רוצחים אונז ניט פאַרגונען.

וויל איך היינט דערמאָנען אָט די מאַרטירער־אידען פון מיין היים־שטאָט.

מיר האָבען געוואוינט אויפן שול־הויף, פונקט קעגענאיבער דער גרויסער שול. און ווייל די געסלעך אַרום זיינען געווען שמאָלע און די וואוינונגען ענגע און ניט באַקווועמע, האָבען מיר, קינדער, אַלע אונזערע שפּילעריייען אַריבערגעטראָגען אויפן גרויסען, ליידיגען, באַקווועמען פלאַץ אַרום דער גרויסער, מאַיעסטעטישער שול.

אין די אַרומיגע געסלעך האָבען געוואוינט אידישע האַרעפאַשניקעס, בעל־מלאכה'ס, וועלכע האָבען קוים, קוים פאַרדינט פאָר די קינדער אויף ברויט. פון די בתי־מדרשים פלעגט מען הערען דעם ניגון פון תפילות און פון די חדרים פלעגען קלינגען די קינדער־שטימעלעך פון קמץ אלף א.

ביאַליסטאָק... אַ אידישע שטאָט געווען. אַלע קראָמען אין צענטער פון שטאָט זיינען געווען אידישע. אַזוי אויך די קרעמלעך אַרום דעם שטאָט־זייגער, אַזוי אויך די הענדלערקעס אויפן פיש־מאַרק. דער „קאַלאָנטשאַ", וואו די פרייוויליגע פייערלעשער האָבען געהאַט זייער שטענדיגען קלוב, איז געווען כמעט בלויז אידיש. פּיאַסקעס און כאַנייקעס, וואו די גרעסטע אידישע אַרימקייט האָט געלעבט. די באַרימטע סוראַזער גאַס, די אַרבעטער־בירזשע, וואו עס זיינען נאָך אין יאָר 1905 פאָרגעקומען גרויסע דעמאָנסטראַציעס, בעת וועלכע עס זיינען געפאַלן פיל קרבנות. די גאַרבערס, טעקסטיל־אַרבעטער, שוסטער, שניידער, טרעגער און פאַקאָוושטשיקעס.

אַ פראָלעטאַרישע שטאָט איז ביאַליסטאָק געווען. נאָך לאָדזש, די צווייטע טעקסטיל־שטאָט אין גאַנץ פוילען. אַ שווער און אַרים לעבען איז דאָרט געווען, אָבער גייסטיג־רייך זיינען געווען די אידען פון מיין ביאַליסטאָק. עס האָט געשווייבעלט און געגריבעלט מיט אידישע קולטור־אינסטיטוציעס, מיט פאַרטייען און פאַרטייעלעך.

מען האָט דיסקוטירט, זיך געפֿוילט, זיך געקריגט, כמעט פאָר די קעפּ זיך גערישען. די גאַנצע וועלט מיט אירע פראָבלעמען האָבען די ביאַליסטאָקער אידען געהאַט אויף זייערע קעפּ, און די גאולה, די אויסלייזונג פאָר דער גאַנצער מענטשהייט האָבען אָט די אידען געזוכט. ווי פלעגט מיין מאַמע אין יענע יאָרען וועגען מיר זאָגען, וועז איך פלעג לויפען צו מיטינגען: „מיין טאַטעלע איז געוואָרען אַ באַטשאַן, זי האָט זיך פאַרנומען צו 'טשישטשען' (רייניגען) די וועלט".

און ווייל אַלע פאַרטייען, בונדיסטען, אַנאַרכיסטען, ציוניס־טען, פועלי־ציוניסטען און פיל אַנדערע „איסטען" און „ניסטען", האָבען געפירט אַ פאַרצווייגטע אויפקלערונגס־אַרבעט און דורך דיסקוסיעס און פראָפאַגאַנדע, דורך קולטור־אונטערנעמונגען און פאַליטישע מיטינגען, דורך צייטונגען, אויפרופען און פלאַקאַטען, געפרואווט פאַרשטאַרקען זייער איינפלוס צווישען אידישען עולם, און דער עיקר צווישען דער יוגענט, איז דאָס אידישע לעבען געווען אַזוי גייסטיג־רייך און קאַלירפול, אַזוי פולבלוטיג און אינטערעסאַנט.

אַ גאָר וויכטיגע ראָל האָט געשפּילט דער אידישער שול־וועזען. די פאַרצווייגטע נעץ פון די „צישאָ" (די צענטראַלע שול־אַרגאַניזאַציע) שולעס האָט דערצויגען אַן עלעמענט, פון וועלכען עס זיינען אַרויסגעוואַקסען שפּעטערדיגע פירער פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג און וויידערשטאַנד־קעמפער פון געטאָ און פאַרטיזאַנער־טרופען. די פּעדאַגאָגישע אַרבעט פון די לערער, זייער אידעאַליזם, ליבשאַפט און איבערגעגעבנקייט צו דער אידישער שולע איז געווען ווירקליך אַן אָפּפער. זייער אָפּט האָבען זיי ניט באַקומען אָפילו אויסגעצאָלט זייערע מאָגערע שכירות.

די אידישע גימנאַזיע (האַי־סקול) האָט פאַרפולקאָמט די אידישע בילדונג פון דער יוגענט. די האַנטווערקער־שולע האָט צוגעגרייט קוואַליפּיצירטע פאַכלייט, און די תרבות־שולעס, תלמוד־תורה'ס, העברעאישע גימנאַזיע און ישיבות האָבען דערפילט זייער ראָל אין אידישען לעבען, געבענדיג די אידישע קינדער אַ רעליגיעזע דערציאונג, אָדער אַ דערציאונג אין דער העברעאישער שפּראַך. די אידישע כאָרען און ספּאָרט־קלובען האָבען באַשיינט און באַרייכערט דאָס אידישע לעבען.

אין דעם „פּאַלאַס"־טעאַטער, נאָענט צום „גראַדסקאַי" גאָרטען, פלעגט אָפט געשפּילט ווערען אידיש טעאַטער. עס פלעגען דאָרט אויך אייגענאַרדענט ווערען קאָנצערטען און קולטור־אונטערנעמונגען. אַ וויכטיגע אינסטיטוציע איז געווען די גרויסע שלום־עליכם ביבליאָטעק אויף שענקעוויטשא גאַס.

די אידישע אַרגאַניזירטע אַרבעטערשאַפט, די פראָפעסיאָנעלע פאַראיינען (יוניאָנס) האָבען געזאָרגט פאָר אויסבעסערען די לעבענס־באַדינגונגען פון די אידישע מאַסען און פלעגען אָפט אַרגאַניזירען גרויסע סטרייקס צוזאַמען מיט דער פוילישער פראָלעטאַרישער באַפלעקערונג.

פיל אינטערעסאַנטע פערזענליכקייטען האָט אונזער שטאָט אַרויסגעגעבען. עס איז כדאי צו דערמאָנען, אַז דער שאָפער פון עספּעראַנטאָ איז געווען דער ביאַליסטאָקער דר. לודוויג זאַמענהאָף און טאַקע איינע פון די הויפּט־גאַסען אין צענטער שטאָט איז געווען אויף זיין נאָמען. די פירער פון אידישען אַרבעטער־קאָמיטעט אין אַמעריקע, יעקב פאָט און בנימין טאַבאַטשינסקי (געשטאַרבן אין ניו־יאָרק), זיינען געווען אַקטיוויסט בונדיסטען און קולטור־טוער פון ביאַליסטאָק. דער דיכטער ז. סעגאַלאָוויטש און

דער באַרימטער מאָלער בען (בן־ציון ראַבינאָוויטש אין פּאַריז) זיי־נען אויך לאַנדסלייט, מיט וועלכע די ביאַליסטאָקער שטאָלצירען.

עס ווערט זייער טרויעריג אויפן האַרצען, ווען מען גיט אַ טראַכט וועגען דעם, ווי עס וואָלט היינט אויסגעזען מיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק, ווען די היטלער־חיילות וואָלטען דאָרט ניט פאַרשניטען די אידישע באַפעלקערונג און פאַרניכטעט אָלע קול־טור־אינסטיטוציעס, וועלכע זיינען מיט אַזויפיל ליבשאַפט און זאָרפעלטיגקייט און ביי אַזעלכע שווערע מאַטעריעלע באַדינגונגען אויפגעבויט געווארען אין ביאַליסטאָק און בכלל אין יעדער שטאָט און שטעטל אין פוילען, וואו אידען האָבען געלעבט.

מיט די פוילישע אַנטיסעמיטען האָט מען זיך דאָך אַן עצה געגעבען. עס האָט דאָך אין דעם אַנטיסעמיטישען פוילען געבליט אַזא פאַרצווייגט אידיש לעבען אין פאַרלויף פון אַלע יאָרען ביז די היטלער־רוצחים האָבען אָנגעהויבען זייערע סאַדיסטישע אויס־ראָטונגס־אַקציעס קעגען דער אידישער באַפעלקערונג דאָרט. עס איז דאָך אַלץ ניט אונטערגעגאַנגען, ווייל די אינסטיטוציעס אָדער אידייען פון געוויסע פאַרטייען זיינען געווען ניט ריכטיג אָדער ניט וויכטיג, נאָר ווייל אַ מערדערישע האַנט פון אַ משוגע'נעם מאַניאַק האָט עס אויסגעריסען כמעט ווי ביזן וואָרצעל.

עס קומען אויפן געדאַנק אויך פֿרעכטיגע בילדער פון ערשטן מאַי דעמאָנסטראַציעס, אין וועלכע איך און פיל אַנדערע האָבען זיך באַטייליגט. בלויע בלוזען און רויטע קראַוואַטען פון אונזער בונדישער יוגענט, „צוקונפט", און פון דער קינדער־אַרגאַניזאַציע „סקיפּ" זענען אויס ווי קאָלירטע בלומען איבער דער ביאַליסטאָ־קער גאַסען. זיי מאַרשירען מיט דרייסטקייט און מונטערן געזאַנג. „מיר זיינען יונג און דאָס איז שיין" האָט עס געהילכט איבער די גאַסען, און „דעם מארגען רויט אַנטקעגען, וועג קוים די זון דערשיינט; פאַרנעמען מיר די וועגען, זאָל ציטערען דער פיינט". יאָ, דער פיינט האָט געציטערט ביים ליקווידירען די ביאַליסטאָ־קער געטאָ, וועג אָט די יוגענטליכע, צוזאַמען מיט פיל אַנדערע, זיינען אַרויס אין באַוואָפענטען קאַמף קעגען דער שונא נומער איינס פון דער ציווילייזירטער מענטשהייט. עס איז אָבער געווען אַ פאַרמעסט קעגען טייוועל אַליין, באַוואָפענט פון ציין ביז נעגעל און צוגעגרייט צו אַ פּלאַנירטער אויסראָטונג פון אונזער פאָלק.

די ערשטע וואָס האָבען אָנגעהויבען די „רייניגונגען" אין ביאַליסטאָק מיט אַ שטאַרקער האַנט זיינען געווען די קאָמוניסטען. לויטן אָפמאַך פון סטאַלין־היטלער־פּאַקט איז די שטאָט פאַרנומען געווארען דורכן סאָוועטען־פאַרבאַנד. עס זיינען פאַרשיקט געווא־רען פאַבריקאַנטען, סוחרים, קליינהענדלער און סתם מענטשען אויף וועלכע עס איז געווארפען געווארען דער מינדסטער חשד. אַ ספּעציעלער געיעג האָט זיך אָנגעהויבען קעגען די פירער פון דער אידישער און פּוילישער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, פון „בונד" און פּ. פּ. ס., ווי אויך באַקאַנטע טויער פון די פּראָפעסיא־נעלע פאַראיינען. עס האָבען פיל אַרויסגעהאָלפען צום אויסנשטע־לען זייער „אָרדענונג" די אָרטיגע קאָמוניסטען, אָנווייזענדיג אויף די „פאַרראָטער פון אַרבעטער־קלאַס" און „שונאים פון פאָלק". אַזוי זיינען אַרעסטירט און פאַרשלעפּט געווארען די באַליבטע אַרבעטער־פירער פון „בונד"; בנימין פלוימענבוים, שאול גאָלד־מאַן, רבקה אנטמאַן און פיל אַנדערע. מען האָט קיינמאָל ניט געווואוסט, וואו זייער געביין איז אַהינגעקומען. מען האָט זיי שוין מער ניט געזען צווישען די לעבעדיגע.

אָבער ניט געלונגען איז אונזערע שונאים צו דערגרייכען זייער ענדגילטיגען ציל. ביאַליסטאָק איז כמעט אידען־רייַן. אַ וויסטע האָבען זיי געמאַכט פון דער אידישער געגענט דאָרט. אָבער ביאַליסטאָקער אידען, טייל פון זיי אַפילו געראַטעוועט פון די גאַז־קאַמערען און קאָלך־אויוועגס, האָבען מיט זיך מיט־געבראַכט אַ גייסטיגען באַגאַזש, זייער אידעאַליזם און ליבע צו אונזערע קולטור־אוצרות און עס איבערגעפלאַנצט אין זייערע נייע היימען אין פאַרשיידענע לענדער. זיי פירען דאָרט אַ וואונ־דערבאַרע אַרבעט, צי דירעקט אין ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנ־שאַפטען, צי אינדיווידועל ווי טויער אין פאַרשיידענע וויכטיגע אידיש־קולטורעלע, פּאָליטישע און געזעלשאַפטלעכע אינסטיטו־ציעס. ביאַליסטאָקער אידען זיינען אַקטיוו אין די פאַראיניגטע שטאַטען, קאַנאַדע, מעקסיקע, אַרגענטינע, אורוגוואַי, טשילי אויסטראַליע, דרום־אַפריקע, פראַנקרייך און ישראל. חוץ דעם וואַנדער־שטאָק האָבען זיי מיט זיך מיטגענומען פון זייער היים־שטאָט אַ גייסטיגע ירושה, וועלכע האָט זיי אומעטום געהאָלפען בויען און שאַפען, פאַרצעצען דעם קיום פון אונזער פאָלק. מיט דער הילף פון אָט די אידען, אונטער דער אָנפירונג פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, איז אין ישראל געשאַפען געוואָרען אַן אַנדענק־שטאָט „קרית ביאַליסטאָק", וואו עס וואוי־נען אַ סך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט.

אין ביאַליסטאָק און אומגעגענט זיינען אומגעבראַכט געוואָ־רען דורך די נאַציס צווויי הונדערט טויזענט אידען.

די דערציאונג אין מיינע קינדער־יאָרען און יוגענט־יאָרען אין מיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק; די ליבשאַפט צו אונזער דורך אַלע פייערען געהיליגטער שפּראַך, צו אונזער מאַמע־לשון; די אידייען וואָס איך האָב אין זיך איינגעזאַפּט דאָרט — דאָס אַלץ איז פאַרבליבן מיט מיר און אין מיר. יענע יאָרען פון מיין קינדהייט אין די ענגע געסלעך פון שול־הויף האָבען געלייגט אַ שטעמפּעל אויף מיין גאַנץ לעבען, זיינען געווען פאַר מיר אַ וועגווייזער אין די שווערסטע מאַמענטען און האָבען מיר געי־געבען מוט און אויסדויער וווייטער צו שפּינען דעם גאָלדענעם פאָדים פון אונזער אידישען קיום און ניט פאַרצווייפלען טראָץ אַלעם, אין אַ ליכטיגערער, בעסערער צוקונפט פאַר דער גאַנצער מענטשהייט, צווישען וועלכע מיר אידען וועלען אויך אונזער אָרט פאַרנעמען וויי גלייכע מיט אַנדערע פֿעלקער.

באַגריסונג פון היימאַן מאַן
צו הרב שמואל קראָניק

אַלס פֿראָקאָל־סעקרעטאַר פון דעם באָארד אָוו די־רעקטאָרס פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער, וויל איך אויסדריקען מיינע האַרציגסטע וואונטשען צו דעם חשובן הרב שמואל קראָניק. אין פאַרלויף פון דער קורצער צייט, וואָס דער חשובער רב קראָניק איז אין דער געמיינזאַמער אַרבעט מיט אונז אין דער אינסטיטוציע, איז ער ביי אַלעמען זייער געאַכטעט און געשעצט. ער איז אַ ליבלעכער און האַרציגער מענטש, וואָס פירט דורך זיינע אויפגאַבען מיט געהעריגער פאַ־ראַנטוואָרטליכקייט. עס איז דעריבער ניט קיין וואונדער, וואָס ער איז אַזוי נאָענט און היימיש באַפריינדעט סאַי מיט אַלע פירער און טויער פון דער אינסטיטוציע, סאַי אויך מיט אונזערע עלטערע אייגנוואוינער.

איר זאָלט נאָך זיין מיט אונז פאַר לאַנגע יאָרען.

מיט פריינדשאַפט,

היימאַן מאַן

פּראָטאָקאָל סעקרעטאַר

באָארד אָוו דירעקטאָרס

דר. שמואל פּיסאַר — באַרימטער יונגער געלערנטער
איז שטאָלץ מיט זיין ביאַליסטאָקער אידישען אָפּשטאַם

אין לעצטען נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", פון סעפּטעמבער 1972 (ערב ראש־השנה, תשל"ג), איז געווען געדרוקט אַן אַרטיקעל פון אונזער חשוב'ען לאַנדסמאַן פון פּאַריז, וואָלף באַביטש, אונטערן נאָמען: „זכרונות פון פּיסאַר'ס הויף אין ביאַליסטאָק". אין דערמאָנטען אַרטיקעל איז אין קורצען אויך דערמאָנט געווארן דער נאָמען פון שמואל פּיסאַר, אַ זון פון דוד און העלען פּיסאַר. דער דאָזיגער שמואל פּיסאַר, וועלכער איז דורכגעגאַנגען ליידען און פּיין ביי די נאַציס בעת דער צווייטער וועלט־מלחמה, ער איז אויך געווען אין אוישוויץ און אין אַנדערע היטלעריסטישע טויט־לאָגערן, איז איצט איינער פון די באַרימטסטע אינטערנאַציאָנאַלע לאָיערס, וועלכער אַרבעט אומדערמידלעך אויפן בילד געפינען זיך: מאַקס באַביטש, איסאַק ריבאַלאָווסקי, דר. שמואל פּיסאַר און פּאָול שאַכטע.

מידלעך אויפן געביט פון איינשטעלען אַ קאָנקזיסטענץ צווישען דער מערב־ און מזרח־וועלט, ווי אויך צווישען פאַרשידענע לענדער וואו זיין נאָמען איז זייער גוט באַקאַנט.

דר. שמואל פּיסאַר, וועלכער האָט אַ שטענדיגען אָפּיס אין פּאַריז, פּאַרט אויך אַרום אין פאַרשידענע לענדער מיטן ציל צו שאַפען גוטע און געמיינזאַמע באַדינגונגען צווישען לענדער און פעלקער, וועגען אינטערנאַציאָנאַלען האַנדעל. ער איז אויך זייער אָפּט וועגען דעם צוועק אַ גאַסט אין וואַשינגטאָן. עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז מר. פּיסאַר איז געווען אויך אַ ראַטגעבער אין אַמעריקאַנער סטעיט־דעפּאַרטמענט, ווי אויך צו פרעזידענט דזשאָן פ. קענעדי, טאַקע אין די ענינים פון מערב און מזרח.

אין אָקטאָבער פון פאַרגאַנגענעם יאָר איז אין וואַשינגטאָן פאַרגעקומען אַ ספּעציעלע קאָנפּערענץ מיט וויכטיגע רעגירונגס־פאַרטרעטער, ביזנעסלייט און אַנדערע, וועגען איינשטעלען האַנדעלס־באַציאונגען מיט סאָוועט־רוסלאַנד. אין דער דאָזיגער קאָנפערענץ האָט זיך אויך באַטייליגט שמואל פּיסאַר, וועלכער איז אַרויסגעטראָטען אויף אַ מוטיגען אופן, אין פאַרבינדונג מיטן פאַרקויפען וויין פון אַמעריקע צו סאָוועט־רוסלאַנד. מר. פּיסאַר האָט דאָרט אויף אַ שארפען אופן פאַרדאַמט דאָס איינפירען פון די מאָסקווער הערשער דעם ספּעציעלען „קאָפּ־שטייער" אויף אידישע אינטעלעקטואַלען, וועלכע ווילען אַרויספאָרען פון סאָוועט־רוסלאַנד. ווי באַוואוסט, האָט וועגען דעם אויך אַרויסגעבראַכט אַ ספּעציעלען אַמעריקאַנער סענאַטאָר הענרי מ. דזשעקסאָן, ניט איינצושטעלען צוליב דעם קיין האַנדעלס־פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד, וואָס עס האָבען אונטערגעשריבען אַ גרויסע צאָל סענאַטאָרען און קאָנגרעסלייט.

ביי דער דאָזיגער וויכטיגער רעגירונגס־קאָנפערענץ אין וואַשינגטאָן איז אויך אַרויסגעטראָטען דער 43־יאָריגער שמואל פּיסאַר. ער האָט דערציילט וועגען זיין באַזוך אין קיעוו, אין יולי 1971, וואו ער איז געווען אין באַבי־יאַר און זיך אויך באַקענט אין אַלגעמיין מיט דעם גרויסען אידישען חורבן ביי די נאַציס. ער האָט דעריבער ביי דעם גרויסען סימפּאָזיום אין וואַשינגטאָן אויך געשטיצט די שטעלונג און אַמענדמענט פון דעם דעמאָקראַטישן סענאַטאָר הענרי דזשעקסאָן, וועלכער האָלט, אַז כדי אייַנצושטעלען אַ קאָנסיסטענץ און האַנדעל מיט סאָוועט־רוסלאַנד, מוזען די פירער פון מאָסקווע אָפּשאַפען דעם אַזוי־גערופענעם „קאָפּ־שטייער" פאַר אידישע פּראָפעסיאָנאַלען, וועלכע ווילען אַרויספאָרען פון לאַנד.

וועז דער אויבענדערמאָנטער אַרטיקעל איז געווען געדרוקט אין דער פאַריגען נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", האָבען מיר צוגעשיקט קיין פּאַריז אַ נומער פון דער אויסגאָבע צו שמואל פּיסאַר. ער האָט זיך מיט דעם זייער דערפרייט און מיר האָבען אויך פון אים באַקומען אַ וואַרימען בריוו. אין זיין בריוו צו אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, האָט שמואל פּיסאַר ביי אונז אָנגעפרעגט איינצאָלהייטען וועגען זיין אָפּשטאַם, ספּעציעל וועגען זיין זיידען. איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווען לאַנג־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, האָט גלייך געמאַכט אַ באַשטעלונג מיט מיר. פּיסאַר, אין זיין אָפּיס אין פּאַריז, אַז וועז ער וועט קומען קיין ניו־יאָרק זאָל ער זיך דאָ באַגעגענען מיט אונזער חשוב'ען לאַנדסמאַן מאַקס באַביטש, וועלכער איז געווען אַ שכן פון די פּיסאַרס אין דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק. באַביטש האָט געוואוינט אויף דעם זעלבען הויף וואו די משפּחה פּיסאַר, און ער האָט אויך גוט געקענט דעם זיידע פון שמואל פּיסאַר, אויף וועמען דאָס אייניקעל פרעגט זיך איצט נאָך.

אין חודש נאָוועמבער איז שמואל פּיסאַר געווען אין ניו־יאָרק, און ער איז טאַקע געקומען ספּעציעל אויף אַ באַזוך אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, אויף 228 איסט בראָדוועי. דאָ האָט שוין אויף אים געוואַרט מאַקס באַביטש. ביי דעם העכסט דראַמאַטישען שמועס זיינען אויך אַנוועזענד געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווארן־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, און פּאָול שאַכטע, קאַסירער. מר. פּיסאַר איז געווען זייער פאַראינטערעסירט צו הערען, וואָס איז אומגעבראַכט געוואָרען פון די נאַציס, דאָס האָט דעם איצט באַרימטען יונגען געלערנטען צוריקגעפירט צו

זיין קינדהייט, צו זיין היים און נאָענטע אין דער אַמאָליגער האַרציגער אידישער ביאַליסטאָק...

דר. שמואל פּיסאַר איז געווען זייער געריבט פון דעם אָלעם וואָס ער האָט געהערט, און ער האָט אויסגעדריקט שטאָלץ וואָס ער איז אייגער פון דער אידישער ביאַליסטאָק. ער האָט אויך ביי זיך פאַרצייכענט וואָס ער האָט געהערט פון באָביטש'ן, און ער וועט געוויס דאָס אַלץ אויף אַ געהעריגען אופן פאַראייביגען. נאָכדעם, האָט מר. פּיסאַר, אין דער באַגליטונג פון איסאַק ריבאַ־לאָווסקי, פּאָול שאָכעט און מאָקס באָביטש באַזוכט אַלע אָפּטיי־לונגען פון דער אינסטיטוציע. ער איז געווען געריבט פון דעם וואָס ער האָט געזען, און ער האָט אויסגעדריקט שטאָלץ פון דעם וואָס זיינע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט האָבען דאָ אויפגעבויט אין דעם ריזיגען צענטער, אויף דער איסט סאַיד אין ניו־יאָרק. ביים געזעגענען זיך, האָט אונזער חשוב'ער לאָנדסמאַן צוגעזאָגט אין האָרציגע ווערטער, אַז ער וועט העלפען אין דער זייער וויכטיגער און נוצליכער אַרבעט פון דער אינסטיטוציע.

* * *

שמואל פּיסאַר איז געבוירען געווארען דעם 18טען מערץ, 1929, אין ביאַליסטאָק. ער איז דער זון פון דוד און העלען (פון דער היים סוכאָווּאָלסקי) פּיסאַר. אין צייט פון דער מלחמה, ווען זיינע נאָענטע זיינען אומגעבראַכט געווארען פון די נאַצים, איז ער געווען דעפּאָרטירט אין פאַרשידענע טויט־לאָגערן, צוויישען אַנדערע, אויך אין אוישוויץ און דאַכאַו. ער איז באָפריידט געווארען פון דער אַמעריקאַנער אַרמיי.

אַלס בחור פון 16 יאָר, נאָכדעם ווי ער האָט פאַרלוירען אַלע זיינע נאָענטע ביי די נאַצים, האָט ער געוואָגעלט אין דייטשלאַנד און פראַנקרייך. קומענדיג קיין פּאַריז, האָבען די דאָרטיגע ביאַ־ליסטאָקער לאָנדסלייט אים זייער וואַרים אויפגענומען און אַרויס־געהאָלפען. פון פראַנקרייך איז ער דעמאָלט אַוועקגעפאָרען קיין אויסטראַליע, צו זיינע צוויי פעטערס נחמן און אליעזר סוכאָ־וואָלסקי. וועו ער איז געווען 23 יאָר איז ער אַוועק פון אויסטראַ־ליע, ער איז געקומען קיין אַמעריקע, כדי דאָ צו פאַרענדיגען זיינע שטודיעס. ער האָט שטודירט אין האַרוואַרד־אוניווערזיטעט, פון וואָנען ער האָט גראַדואירט אַלס לאָיער מיט הויכע אויסצייי־כענונגען, אויף דעם געביט פון יורידישע פראָבלעמען, און אַלס ספּעציאַליסט פון פאַרבינדונגען צוויישען די מערב־ און מזרח־לענדער.

עס דאָרף דערמאָנט ווערען, אַז דר. שמואל פּיסאַר, וועלכער איז אַ מיטגליד פון דער באָר־אַסאָסיעישאַן (לאָיערס) אין וואַ־שינגטאָן, איז געווארען אַן אַמעריקאַנער בירגער לויט אַ ספּעציעל אָנגענומענעם געזעץ אין קאָנגרעס. ער האָט זיך שפּעטער באַ־זעצט אין פּאַריז, וואו ער האָט זיין גרויסען אָפּיס, וועגן אינטער־נאַציאָנאַלע האַנדלס־פאַרבינדונגען צוויישען פאַרשידענע לענ־דער, באַזונדערס צוויישען מערב און מזרח. שמואל פּיסאַר איז אויך געווען אַ ראַטגעבער אין פּרעזידענט ניקסאָנ'ס ספּעציעלער קאָמיסיע פאַר אינטערנאַציאָנאַלן האַנדעל, ווי אויך אַ ראַטגעבער צו דער גרעמיינזאַמער עקאָנאָמישער קאָמיטע פון דעם אַמעריי־קאַנער קאָנגרעס.

דר. שמואל פּיסאַר איז אויך געווען טשערמאַן, אין נאָמען פון די מערב־לענדער, ביי דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ וועגען האַנדעל און אינדוסטריעלע קאָאָפּעראַציעס, וואָס איז אין יאָר 1970 פאָרגעקומען אין ווין, אין 1971 אין בודאַפּעסט און אין 1972 אין וואַרשע. ווי שוין דערמאָנט, האָט ער פאָריגעס יאָר זיך אויך באַטייליגט אין וויכטיגע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפע־רענצען אין קיעוו און מאָסקווע. מר. פּיסאַר, וועלכער איז זייער

א בוך פּאַר קינדער געווידמעט דעם אָנדענק פּאַרשטאָרבענעם דר. שמואל זאַבלודאָווסקי

וועליע זאַבלודאָווסקי אין מעקסיקע, די אלמנה פון דעם יונג־פּאַרשטאָרבענעם באַליבטען ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן, דר. שמואל זאַבלודאָווסקי, האָט לעצטענס אַרויסגעגעבען אַ בוך פון „צען קינדער־פּאַרשטעלונגען", געווידמעט דעם אָנדענק פון איר פלוצלינג־פּאַרשטאָרבענעם טרייען לעבענס־באַגלייטער. דאָס בוך איז אָנגעשריבען געוואָרען פון וועליע מיט איר מאַן, שמואל. אָבער ליידער האָט דער מלאך־המות אַוועקגעריסען דעם ליבען דר. זאַבלודאָווסקי, און די אלמנה האָט דאָס בוך אַרויסגעגעבען נאָך זיין טויט.

אין איר פאָרוואָרט צום בוך, שרייבט וועליע זאַבלודאָווסקי, צוויישען אַנדערעס:

„אַ איד, אַ וואַרימער, אַ דורכאויס אידישליכער איד, איז געווען מיין מאַן שמואל. כאָטש ער איז געקומען קיין מעקסיקע נאָך אַ יונגער בחור, קוים אין די אָנהויב פון זיינע צוואַנציגער יאָרען, איז ער אָבער געבליבען מיט זיין גאַנצען מהות, מיט זיינע אַלע פעדים פון זיין פיין־פילענדיגער, איידעלער נשמה, אַ פּראָ־דוקט פון זיין ביאַליסטאָק — עיר ואם בישראל. ער איז געבוירען און דערצויגען געוואָרען ביי אַ טאַטען, אַ משכיל, אַ איד אַ תלמיד־חכם, וואָס האָט געצויגען זיין שוואָכע חיונה פון אַ חדר־מתוקן, וואָס ער האָט געהאַט אין זיין אָרים שטיבעלע, און ביי אַן איידעלער, צאַרטער מאַמען. ער, דער אינגסטער פון צען קינדער, האָט איינגעזאַפּט אין זיך דעם גאַנצען צער פון אַן אָרימער, יחוס'דיגער משפּחה, וואו די קינדערלעך פלעגען זינגען אַ לידעלע 'מאַמע, איך ווייל עסען!' און די מאַמע פלעגט נעבעך מוזען ענטפערען — 'קינדערלעך, ס'איז נישטאָ!' אָט יענער ניגון האָט אים פאָרפאָלגט און צו דער זעלביגער צייט באַגלייט זיין גאַנץ לעבען".

דאָס בוך, וואָס איז באַגלייט מיט פאַסיגע צייכענונגען פון קריינדעל לאָנדוי־סאלאמאנאָוויטש, איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דורך דער י. ל. פּרץ־שולע אין מעקסיקע.

גוט באַקאַנט אַלס אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער און ראַטגעבער צו פאַרשידענע גרויסע אונטערנעמונגען, באַנקען און רעגירונגען, איז אויך מחבר פון צוויי וויכטיגע ביכער. איין בוך, אונטערן נאָמען „קאָ־עקזיסטענץ און האַנדעל", איז דערשינען אין אַמע־ריקע. דאָס צווייטע בוך, „דאָס געווער פון שלום", איז דערשינען אין איראָפּע. ביידע ביכער ווערען באַטראַכט אַלס בעסט סעלערס.

ניט געקוקט אויף דעם, וואָס דער יונגער שמואל פּיסאַר פאַרנעמט איצט אַזאַ וויכטיגען פראָמינענטען פּלאַץ אין דער אינטערנאַציאָנאַלער וועלט, דריקט ער אָבער ביי יעדער געלע־גענהייט אויס זיין שטאָלץ, אַז ער איז אַ קינד פון דער אַמאָליגער אידישער טייערער ביאַליסטאָק, וואָס איז אַזוי גרויזאַם פאַרניכ־טעט געוואָרען פון די נאַצישע רוצחים. אויך מיר, די ביאַליסטאַ־קער לאָנדסלייט, וועלכע ציען וויייטער דעם גרויסען יחוס פון אונזער אַלעמענס פאַרשניטענער ליבער היים, זיינען שטאָלץ מיט אונזער טייערען און אַזוי חשוב'ן לאָנדסמאַן, דעם יונגען דר. שמואל פּיסאַר.

אַ באַגעגעניש מיט דעם ביאַליסטאָקער מאַרק ראַקאָווסקי

פון דער סעריע: „ביאַליסטאָקער באַגעגענישען נאָך דער מלחמה"

פון דר. **שמעון דאַטנער** (וואַרשע)

מאַרק (מרדכי) ראַקאָווסקי

איך שרייב די דאָזיגע שורות אין וואַרשע, אין נאָוועמבער 1972. ביז ניט לאַנג בין איך געווען אין דער מיינונג, אַז איך בין אין דער פּוילישער הויפּטשטאָט, דער אינציגער ביאַליסטאָקער איד. אַזוי האָב איך געגלויבט ביז מיט עטליכע וואָכען צוריק, וועו ס׳האָט אין אָוועגט אַנגעקלונגען צו מיר אומגעריכט מאַרק ראַקאָווסקי. מיר האָבען זיך געקענט, אַזוי צו זאָגען, גאַנץ אויבערפלעכלעך זייט עטליכע יאָר. עס איז מיר געווען גוט באַקאַנט, אַז דאָס איז איינער פון אונזערע פעאיגסטע שרייבער, וואָס האָט זיך אַ שם געמאַכט מיט זיינע איבערזעצונגען פון דער וועלט־ליטעראַטור אין אידיש, אָבער וואָס פאַר אַ מייסטער־האַפט אידיש!... אָבער וועגען דעם, אַז ער איז מיינס אַ ביאַליסטאָקער בן־עיר, וועגען דעם האָב איך קיין אַנונג ניט געהאַט ביז... ומעשה שהיה כך היה:

די גאַנצע „שולד" פאַלט בעיקר אויף דער „ביאַליסטאָקער שטימע" אין ניו־יאָרק! אונזער לייבליכע „שטימע", איינע פון די גרעסטע אויפטוען פונ׳ם אומפאַרגעסליכען דוד סאָהן ע״ה, דער געוואַלדיג־גרויסער אוצר פון אינפאָרמאַציעס וועגען דעם עבר און דעם היינט פון ביאַליסטאָק, דער צענטראַלער אָדרעס פאַר אונזערע לאַנדסלייט, צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט. ווי־פיל טויזענטער קרובים מעבר לימים האָט די „שטימע" פאַר־בונדען מיט עלענטע לאַנדסלייט פון דער שארית־הפּליטה, פון דעם גרויסען חורבן אונזערען? וויפיל הילף צעטיילט? איך דערמאָן זיך מיט טיפער געריר־טקייט, וואָס פאַר אַ רושם עס האָט אויף אונז אינ׳ם חרוב׳ען ביאַליסטאָק, עטליכע חדשים נאָך דער באַפרייאונג, געמאַכט דאָס ערשטע געדרוקטע ביאַליסטאָ־קער וואָרט פונ׳ם ווייטען אַמעריקע; ווי ס׳האָט דערמונטערט, צוגעגעבען כוחות און געשטאַרקט די אמונה, אַז מיר זיינען ניט פאַרבליבען יתומים אויף דער וועלט.

דאָס זיינען אַלץ באַקאַנטע זאַכען. אָבער מיר דוכט זיך, אַז עס האָט נאָך ניט געטראָפען, אַדער עס האָט פאַסירט זייער זעלטען, אַז אונזער „שטימע", וואָס האָט ניט איינמאָל פאַרבונדען ביאַליסטאָקער אין פאַרשידענע עקען פון דער וועלט, זאָל פאַר־בינדען צוויי ביאַליסטאָקער, וואָס וואוינען אין איין און דער זעלבער שטאָט, וויסען איינער וועגען צווייטען, אָבער זיי וויסען ניט, אַז זיי זיינען ביאַליסטאָקער. הכלל, מ. ראַקאָווסקי האָט צו מיר אָנגעקלונגען, דערציילט, אַז ער באַקומט געלעגענטליך פון עמיצען די „ביאַליסטאָקער שטימע", ער לייענט דאָרט מיינע אַרטיקלען, און ער פאַרבעט מיר צו זיך, כדי אַ שמועס טאָן וועגען ביאַליסטאָק, ווייל ער... איז דאָך אויך אַ ביאַליסטאָקער!

וכך היה. מיר האָבען זיך דעם חודש (נאָוועמבער 1972) געטראָפען, איך בין געווען ביי אים אין שטוב, ער ביי מיר, עטליכע מאָל זיך געטראָפען אינ׳ם וואַרשעווער ליטעראַטען־קאָפע־הויז, געשמועסט, דערציילט, וועגען ימים שהיו. ס׳רוב, איך האָב זיך צוגעהערט, ער האָט דערציילט, דערמאָנט. עס האָט זיך געשאַפען ביי מיר אַ קאָלירפול בילד פון אַ מענטשען מיט אַלע אונזערע ביאַליסטאָקער מעלות טובות. פיזיש שטאַרק גע־בויט, אַ הויכוויקסיגער, בריט־פלייציגער, גייט מיט גיכע ענער־גישע טריט, ער מאַכט אַן איינדרוק פון אַ יונגערמאַן. אָט דער 82קער — עד מאה ועשרים — מענטש, וועלכען ס׳פאַסט אַבסא־לוט ניט צו באַצייכענען „עלטערער מענטש". גייסטיג, אַ מאַן מיט אַ קלאָרען קריטישען געדאַנק, ער האָט פון ליטעראַטור געמאַכט זיין פראָפעסיע: געשריבען קריטישע אָפּהאַנדלונגען און עסייען, געהאַט אין וואַרשע אַן אייגענעם פאַרלאַג: „די ביבליאָטעק פון מאַרק ראַקאָווסקי", געווען אַ מעצענאַט פאַר יונגע אידישע שרייבער, אַרויסגעגעבען זייערע ערשטע ווערק, דאַן וועו זיי — ווי אַלע יונגע — האָבען געהאַט שווערigקייטען מיט דער פאַר־עפענטליכונג פון זייערע יצירות; געווען און איז עד־היום איינער פון די בעסטע איבערזעצער אין דער אידישער שפּראַך פון פּערלען פון דער וועלט־ליטעראַטור (צוו. אַנד.: „מאַדאַם באָווארי" און „סאלאמבא" פון פלאָבערט; „די אידין פון טאָלעדא" פון פויכטוואַנגער; „דער פרויען־פאַראַדיז" פון בלאסקא איבאנעז, א. אַנד.). ער פאַרמאָגט אַ שלל מיט זכרונות פון צוזאַמענטרעפען מיט פּראָמינענטע מענטשען, שרייבער און פּאָליטיקער. אונזער אומפאַרגעסליכער הערמאַן פראַנק ע״ה, דער היסטאָריקער, איז געווען זיינס אַ נאָענטער פריינט; ער האָט זיך געטראָפען און אָנגעהאַלטען אַ פּערזענליכען קאָנטאַקט מיט: יעקב פיכמאַן, ש. אַש, ה. ד. נאָמבערג, ז. סעגאַלאָוויטש, קלמן ליס (ער האָט אַרויסגעגעבען זייַנע לידער), קאַלעצקי (דער באַרימטער ביאַליס־טאָקער פּיאָניסט), אונזער אומפאַרגעסליכער דר. חיים שאָשקעס, פּרץ מאַרקיש, דוד בערגעלסאָן, דער נסתר; געטראָפען זיך אין וואַרשע מיט שטיינבעק׳ן וכ׳ וכ׳. איך קוק מיט באַוואונדערונג אויף דער פאָטאָגראַפּיע פון אַן אויפנאַמע אין בית הנשיא, וואו איך זע אים צוזאַמען מיטן פּרעזידענט זלמן שזר. איך גלויב, אַז מ. ראַקאָווסקי וועט וועגען די און אַנדערע אינטערעסאַנטע פּא־סירונגען פון זיין רייכען לעבען, אַליין דערציילען אויף די שפּאַל־טען פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

און איצט, אַ פּאָר פּערזענליכע נאָטען, וואָס וועקען וועיטע זכרונות פונ׳ם ביאַליסטאָקער עבר, און וואָס וועלען פאַראינטע־רעסירען, אפשר, ניט נאָר עלטערע לאַנדסלייט.

ראשית, וועגען דעם טאָטען. אונזער גרויסער ביאַליסטאָקער היסטאָריקער, דער קדוש אברהם שמואל הערשבערג, דערמאָנט שוין אין זיין מאָנומענטאַלען ווערק „פּנקס ביאַליסטאָק" דריי מאָל די פּערזאָן פון יעקב מאיר ראַקאָווסקי; דאָס ערשטע מאָל ווען ער איז אַריין אין באַשטאַנד פונ׳ם ביאַליסטאָקער וועד הקהל, וואָס איז אַלס ערשטע קהילה־אָנפּירונג אונטער דייטשער אָקו־פּאַציע אויסגעוויילט געוואָרען אין די טעג פון 11טען ביז 14טען אָקטאָבער, 1915, דורך דעלעגאַטען אויסגעוויילטע פון אַלע שוהלען, בתי־מדרשים און מנינים. דאָס זיינען געווען שווערע צייטען בעת דער ערשטער וועלט־מלחמה; מען וועט מיט בענק־שאַפט דערמאָנען די דאָזיגע צייטען אַ פערטעל יאָהונדערט שפּע־

טער, וועלכן בעת דער צווייטער דייטשער אָקופּאַציע האָט זיך אויפן אידישען ביאַליסטאָקער אַראָפּגעלאָזט אַ ים פון צרות, בלוט און טאָטאַלע פאַרניכטונג. אָבער דעמאָלט, אין יאָר 1915, האָט קיינער וועגען דעם ניט געאָנט. מען האָט — ריכטיג — געהאַלטען די דעמאָלטיגע מלחמה לעבענס־תנאים פאַר שווערע, און די זיך אַרגאַניזירענדיגע ביאַליסטאָקער אידישע געזעלשאַפטליכקייט האָט אויסגעוויילט די פּאָליטע פון אירע זין, כדי זיך אַנטקעגנשטעלען די שווריגקייטען און סכנות, וואָס עס האָבען באַדראָט איר נאָרמאַלען קיום. אַחוץ י. מ. ראַקאָווסקי, דעם פאָטער פון אונזער מאַרק ראַקאָווסקי, זיינען דעמאָלט אויסגעקליבען געווארען אין ועד הקהל: מ. מ. מאניסעוויטש, אברהם טיקטין, משה גאָטליב, מאַקס באַראַש, באַקסט, זלמן ראַפאָפּאָרט, משה סאלמאן, שמואל ריווקינד, א. מ. קוקליאַנסקי, חנא לוסקענבערג, נחום העלערשטיין, גוסטאָוו לאָסקי, מ. זילבערדיק, א. ש. הערש־בערג, אשר טאָפּאָלסקי, לייב ווילענסקי, גדליה טיקאָטשינסקי, משה זעלמאַנס, יצחק באַרג, לייב אייזענשטאָט, ג. ווילבישעוויטש, אהרן לייב שמיד, משה צימערינסקי, אליהו לעוו, מאָטעל יאָ־נאָווסקי, משה באָטקאָווסקי, אייזיק באַרשטשעווסקי, משה גוימער, מאַקאָווסקי, חיים לאָזאָווסקי און אברהם לאָפידוס. און אין דער רעווידיר־קאָמיסיע זיינען אַריין: מרדכי האלאי, א. ראכיטעס, שמואל ראָזענטאָל, א. פּעסאָלאָוויטש, בערעל דאָמאַראַצקי, לייב אברהם צבי פּאַראָזאָווסקי, עזרא סאַראָקי און ב. זעליקאָוויטש.

מיר האָבען בכיוון דערמאָנט די דאָזיגע אָלע נעמען פון די ביאַליסטאָקער קהילה־פּרנסים. מיר האַלטען, אַז מען דאַרף תמיד און ביי יעדער געלעגענהייט דערמאָנען די וואָס האָבען אין וועלכען עס איז אופן בייגשטייערט צו דער אַנטוויקלונג און צום גוטען נאָמען פון אונזער היימשטאָט.

דאָס צווייטע מאָל דערמאָנט הערשבערג י. מ. ראַקאָווסקי'ן אין שייכות מיט דעם וואָס ער איז אויף דער ערשטער זיצונג פונ'ם ועד הקהל, דעם 6טען אָקטאָבער 1915, אויסגעוויילט גע־וואָרען אין באַשטאָנד פון דער געשאָפענער האָלץ־סעקציע. ס'איז געגאַנגען צו ווינטער און אין ביאַליסטאָק האָט פאַרפעלט האָלץ, בפרט פאַר די פּליטים און אביונים. די צווייטע דעמאָלט געגרינ־דעטע סעקציע איז געווען די שפּייז־סעקציע. און ענדליך, דאָס דריטע מאָל ווערט י. מ. ראַקאָווסקי דערמאָנט, נאָך דאָס זעלביגע יאָר 1915, ווען דער ועד הקהל איז צוגעטראָטען צו רעאָרגאַני־זירען די פאַרוואָלטונגען אין די קהילה'שע אינסטיטוציעס, אויס־ווייליגדיג פאַר זיי נייע גבאים. י. מ. ראַקאָווסקי איז דעמאָלט צוזאַמען מיט ב. דאָמאַראַצקי אויסגעוויילט געוואָרען צו זיין אַ גבאי אין מושב זקנים. ער איז אומגעקומען אין דער ביאַליס־טאָקער געטאָ.

ווי מיר זענען, האָט דער טאָטע, ע"ה, פון מ. ראַקאָווסקי געשפּילט זייערצייט אַ בכבוד'יגע ראָלע אינ'ם געזעלשאַפטליכען לעבען פון ביאַליסטאָק. זיין פרוי און די מוטער פון מ. ראַקאָווסקי, העלענע (יענטע), ע"ה, האָט געשטאַמט פון אַ אידישער משפּחה אין סאַמאַרע (טיף רוסלאַנד), פון שטוב פרענקעל, זיך אייגע־בירגערט אין ביאַליסטאָק אין רעזולטאַט פון אַ „גערעדטען שי־דוך". דער זיידע פון טאָטענ'ס צד, מענדל ראַקאָווסקי, איז געווען אַ הורט־אימפּאָרטער און עקספּאָרטער פון נאָפּט, הערינג וכ', געשטאָרבען אין עלטער פון 55 יאָר אין ביאַליסטאָק. זיין פרוי און די באָבע פון מ. ראַקאָווסקי איז אין די דרייסיגער יאָרען, לאַנג נאָכן טויט פון איר מאַן, זייענדיג אָלט 75 יאָר, עולה געווען קיין ארץ־ישראל. זי איז געווען זייער פרום און האָט געוואָלט קומען צו קבר ישראל דווקא אינ'ם הייליגען לאַנד. דער ברודער פון מ. ראַקאָווסקי זיידען (מענדל), אברהם (אבא) ראַקאָווסקי, האָט געלעבט אין זאַמבראָווע, געהאַט קיין עין־הרע 21 קינדער מיט איין פרוי (ווי ס'גיט מיר איבער מ. ר. האָט מען איר גע־רופען „די באָבע טרעשע"). איינע פון זיינע טעכטער האָט חתונה געהאַט מיטן (שפּעטערדיגען) טאָטען פונ'ם היינטיגען ווייס־פרעמיער פון ראָטען־פאַרבאַנד, בנימין דימשיץ. דער דאָזיגער ווייס־פרעמיער, בעת ער האָט געוויילט אין די זעכציגער יאָרען (1964 אָדער 1965) אין וואַרשע, האָט ער אייגעלאַדען זיין קרוב, ד. ה. אונזער מאַרק ראַקאָווסקי, אין דער סאָוועטישער אַמבא־סאָדע. ער האָט אים דאָרט מקבל־פּנים געווען בסבר פּנים יפות, לאַנג מיט אים געשמועסט, ניט פאַרלייקענט זיין אידישקייט און ניט זיין משפּחה. אברהם־אבא ראַקאָווסקי איז געווען אַ גרויסער מלומד און משכיל, געשריבען אין „הצפירה" און „המליץ".

נאָך עטליכע וועלטער וועגען מאַרק ראַקאָווסקי גופא. ער איז געבוירען אין יאָר 1890 אין מאַלקין, צו 10 יאָר אַריבער מיט דער משפּחה קיין ביאַליסטאָק, דאָרט פאַרבראַכט אַרום 20 יאָר און אַרום 1918 אָדער 1919 אַריבער אין וואַרשע. די לעצטע 12 יאָר פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט ער געווואוינט צוזאַמען מיט זיין פרוי, מרים, פון שטוב באַמכיל (אַ ביאַליסטאָ־קערין געבוירענע, די שוועסטער פון מיין אומפאַרגעסליכען חבר און לערער אין דער העברעאישער גימנאַזיע, לייב באַמכיל, דער מאַטעמאַטיקער), אַ דענטיסטין, אין אָטוואָצק, הינטער וואַרשע; און טאָג־טעגליך צוגעפאָרען קיין וואַרשע, וואו ער האָט געאַרבעט אַלס שרייבער און אַנטוויקלט זיין פאַרלעגערישע און געזעל־שאַפטליכע טעטיגקייט. אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה איז אומגעקומען זיין פרוי מרים, זי איז דערמאָרדעט געוואָרען דורך די נאַציס אין אָטוואָצק. ער אַליין, מאַרק ראַ־קאָווסקי, דער אַמאָליגער רעדאַקטאָר אין די דרייסיגער יאָרען פונ'ם פּראָ־ביראָבידזשאַנער „אויפֿבוי" אין וואַרשע, האָט פאַר־בראַכט 8 שוועדע יאָרען אין די ווייטע צפון־אייראָפּעאישע שטחים און געקומען צוריק אין פוילען צוזאַמען מיט די הונדערטער טויזענטער רע־עמיגראַנטען, פּאָלאַקען און פוילישע אידען, אין יאָר 1956. זיין צווייטע אידישע פרוי פון רוסלאַנד געלינגט אים צו ברענגען צו זיך אין פוילען ערשט נאָכדעם, ווי ער האָט זיך געוואָנדען מיט אַ דרייסטען בריוו פּערזענליך צו כרושטשאָוו'ן, וועלכער האָט באַגיטיגט זיין ביטע. איצט לעבט ער שוין איבער 15 יאָר אַן אויפֿהער אין וואַרשע, כמוני אני. ער וואָלט אָבער ניט געווען קיין ביאַליסטאָקער, וועג ער וואָלט ניט באַזוכט די שטאָט פון זיין יוגענט. אַלס פּועל־יוצא פון דעם באַזוך האָט ער באַשרי־בען אין 1958 זיינע איינדרוקען, וואָס זיינען מסוגל עד־היום אויפצוטרייסלען יעדען מיטפּילענדיגען ביאַליסטאָקער הארץ און וואָס זיינען דער בעסטער אויסדרוק פון זיין צוגעבונדענקייט צו אונזער היימשטאָט, און אַ געטרייע פאָטאָגראַפיע פון ביאַליסטאָק אין יאָר 1958, ד. ה. מיט 14 יאָר צוריק. מיר ברענגען די דאָזיגע אויפצייכענונג אַן שום קיצורים. אונטער דעם זייער באַלערע־דיגען טיטל „מיין ביאַליסטאָק" (רעפלעקסען), שרייבט מאַרק ראַקאָווסקי:

„נישט איינעם פון אייך איז מסתמא שוין אויסגעקומען אַנטשלאָפען צו ווערען, זען אַן אָנגענעמען חלום, אָדער אַ קאָשמאַר, און אויפרייסענדיג זיך פלוצלונג פון שלאָף — פאַר־לירען די אָריענטאַציע. איר ליגט מיט אָפענע אויגען אין דער פינצטער און עס דוכט זיך אייך, אַז איר ליגט נישט אַזוי, ווי איר האָט זיך געלייגט, אַז דער קאָפּ געפינט זיך אין אַן אָנדער ריכטונג, דאָס פענצטער האָט זיך אַוועקגעדרוקט ערגיץ אוון עס

גייט אַוועק אַ שפּאָר ביסעל צייט, ביז וואָנען איר קומט צו זיך און איבערצייגט זיך, אַז אַלץ איז אַזוי ווי געווען...

„וואָס שייך מיין היימשטאָט ביאַליסטאָק האָב איך פאַרלוירען די אָריענטאַציע.

„שוין אַריבער אָנדערטהאַלבען יאָר, ווי איך געפין זיך אויף דער פּוילישער ערד, אויף דער ערד מיט וועלכער איך בין געווען און בין פאַרבונדען מיט לייב און לעבען.

„ביאַליסטאָק, מיין היימשטאָט, וואו יעדעס ווינקעלע שטויסט מיך אָן אויף אָנגענעמע דעראינערונגען; ביאַליסטאָק, וואָס האָט געשפּיזט און געפּיעשטשעט מיין קינדערישע פאַנטאַזיע, וואָס האָט מיר געגעבען פּריידּ, דאגות, שטאַרקע איבערלעבונגען, שוואונג אויף דער אומבאַשטימטער צוקונפט; ביאַליסטאָק, וואו איך האָב נאָך איבערגעלאָזט אַן אַלטען טאַטען, ברודער, שוועסטער, פּלימעניקעס, קרובים, נאָענטע פּריינט, באַקאַנטע — אָט דאָס דאָזיגע ביאַליסטאָק איז פאַרשוואונדען אין דער אייביקייט.

„ביאַליסטאָק, וואָס איך האָב צום לעצטען מאָל פאַרלאָזען דעם 23טען יוני 1941, בעת די צעווילדעטע נאַצישע קאַניבאַלען זיינען אָנגעפאַלען אויף מיין היימשטאָט, געטראָגען פאַרוויסטונג און צעשטערונג אויף דער פּוילישער ערד, אָט די ביאַליסטאָק איז תמיד געשטאַנען ווי אַ לייכט־טורעם פאַר מיינע אויגען.

„בעת מיינע וואַנדערונגען, אַדורכמאַכענדיג פאַרשידענע גלגולים און דערנאָך בעת איך בין פאַרשפּאַרט געווארען מיט טויזענטער אַנדערע אין אַ לאַגער און אַ שווארצער פאַרהאַנג האָט איינגעהילט מיין גאַנץ וועזען; בעת איך האָב געגוסס'ט און פאַר מיינע אויגען האָבען געשוועבט פאַנטאַסטישע, נישט קיין עולם־הזה'דיגע געשטאַלטען, איז ביאַליסטאָק געווען דער אייניציגער פאָדעם, וואָס האָט מיך פאַרבונדען מיט דער ווירקליכקייט, צו וועלכער עס האָבען זיך געצויגען מיינע קראַנקע פאַראומערטע געדאַנקען. — דו מוזט נאָך לעבען, דו מוזט נאָך זען דיין פּויליען, דיין ביאַליסטאָק! — האָט דאָרט אַריינגעהויכט אין מיינע אויערען מיין דאָקטער. דאָס זיינען פאַר מיר געווען נישט קיין ריידּ, נאָר עלעגישע מעלאָדיעס פון אַ מלאך, פאַרקערפערט אין בלוט און פלייש.

„און איך האָב באַזיגט דעם טויט. און איצט, יעדעס מאָל, ווען איך פאָר קיין ביאַליסטאָק, פיל איך מיך אין דער לאַגע פון אַ מענטש, וואָס האָט זיך אָפּגעריסען פון דער ערד, וואָס בלייבט הענגען אין דער לופטען און פאַרלוירען דעם באָדען אונטער זיינע פיס.

„איך פיל עס אין די לייַדיגע צוגען, וואָס גייען קיין ביאַליסטאָק, וועלכע זיינען תמיד געווען איבערפולט. איך פיל עס אין דעם איצטיגען שיינעם ביאַליסטאָק מיט קלומבעס בלומען אויף די גאַסען, וואָס טראָגט אין דער וואָכען איר יום־טוב'דיגען טראַכט. אָבער עס איז גאָרנישט פאַרבליבען פון'ם פריערדיגען אידישען ביאַליסטאָק, פון די פריערדיגע געשטאַלטען, וואָס האָבען פאַרבונדען מיט מיין היימשטאָט.

„איך שפּרייז איבער די ביאַליסטאָקער גאַסען און דערקען זיי ניט, פונקט ווי איך וואָלט זיך באַוועגט אין אַ פרעמדער שטאָט. איך שפּיר מיך ווי אַ מענטש, וועלכער האָט זיך אויפגעכאַפּט פון אַ טיפען קאָשמאַר, פון לעטאַרגיע. אַזוי האָט זיך געמוזט פילען אַ קעניג, וואָס האָט פאַרלוירען זיינע נכסים, אַזוי פילט זיך מסתמא אַ זינגער, וועלכער האָט פאַרלוירען זיין שטים.

„אָבער פאַרגליווערט איז אין מיין זכרון דאָס פריערדיגע ביאַליסטאָק מיט איר אַמאָליגען ריַיך און סודות־פולקייט, וואָס איז פאַרשוואונדען אונטער די חורבות פון אירע אידישע אייַנ־וואוינער, וועלכע זיינען אויף אַן אַכזריות'דיגען אופן אומגעקומען אויף די פעלדער פון טרעבלינקע, מאַידאַנעק, אָשוועניטשים.

„און איצט, צום פופצענטען יאָרטאָג פון'ם געטאָ־אויפשטאַנד, שטיי איך מיט אַראָפּגעבויגענעם קאָפּ אויפן בית־עולם פון די אומגעקומענע נאָמענלאָזע אידישע מאַרטירער, צווישען וועלכע עס געפינען זיך אפשר מיין אַלטער טאַטע, ברודער, שוועסטער, פּלימעניקעס, קרובים און נאָענטע באַקאַנטע. איך שטיי מיט אַן אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ דורכגעדרונגען מיט פאַרוהרונג פאַר די אומגעקומענע העלדען פון געטאָ, וועלכע האָבען מיט אַן אויסער־געווייַנליכען מוט זיך קעגענגעשטעלט די צוויי־פיסיגע נאַצישע חיות אין דער צורה פון מענטשען. מיט אַ ציטער אין מיין גאַנץ וועזען רוף איך אויס מיט אַלע בייווועזענדיגע: כבוד פאַר די אידישע העלדען, וועלכע זיינען געפאַלען אין קאַמף מיט די נאַ־צישע באַרבאַרען, די שונאים פון דער מענטשהייט!"

עד כאן מאַרק ראַקאָווסקי. איך האָב זיך באַמיט אים פאַר־צושטעלען און דערמאָנען זיין פערזאָן די ביאַליסטאָקער לאָנדס־לייט אויף דער גאָרער וועלט און מיר דוכט זיך, ער האָט זיך אַליין צומבעסטען פאַרגעשטעלט אין זיין „מיין ביאַליסטאָק". איך בין זיכער, אַז ער וועט אויף די שפּאַלטען פון דער „ביאַליס־טאָקער שטימע" שוין אַליין און פערזענליך דערציילען פון דעם שלל העכסט־אינטערעסאַנטע זכרונות, וואָס ער פאַרמאָגט. און איצט, ווען ס'דערנענטערען זיך די שלושים (שנים) פון ביאַליס־טאָקער אומקום, און איך וועל, בלי נדר, האָבען דעם כבוד אָנטייל צו נעמען אין דער טרויער־אַקאַדעמיע אין ניו־יאָרק, דעם 11טען פעברואַר, 1973, וויל איך אונטערשרייבען, אַז זיינע וועָרטער מיט 15 יאָר צוריק האָבען גאָרניט פאַרלוירען פון זייער טיפען און רירענדיגען זין.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אַרדענט איין אַ צווייטען טור קיין מדינת ישראל

אין פאַרבינדונג מיט די גרויסע פייערונגען צום 25טען געבורטסטאָג פון מדינת ישראל, אַראַנזשירט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק אַ טור קיין מדינת ישראל (וואָס איז שוין דער צווייטער) אויף צווי וואָכען, פון דעם 21טען מאַי ביזן 4טען יוני 1973.

די קאָמיטע וואָס פאַרנעמט זיך מיטן דורכפירען דעם ספּעציעלען טור, האָט געמאַכט אַלע נויטיגע פאַרבאַרייטונגען און צוגרייטונגען, אַז די באַטייליגטע אין דעם טור זאָלען האָבען אַ מעגליכקייט צו באַזוכען אַלע וויכטיגע און אינטערעסאַנטע פלעצער אין מדינת ישראל. עס זיינען אויך געמאַכט געוואָרען געהעריגע צוגרייטונגען, אַז די באַטייליגטע אין דעם טור זאָלען האָבען אַ מעגליכקייט זיך צו באַגעגענען ביי אַ ספּעציעלער אויפ־נאַמע מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ישראל, וואָס וועט פאַר־קומען אין דעם גרויסען דוד סאָהן אוידיטאָריום, אין תל־אביב. עס זיינען נאָך פאַרבליבען אַ קליינע צאָל פריַיע פלעצער. פאַר־אינטערעסירטע וואָס ווילען זיך באַטייליגען אין דעם טור, דאַר־פען זיך גלייך וועגען צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, 228 איסט בראָדוועי, אָדער טעלעפאָניש: 7755־475.

פּאָול שאָכעט—טרעזשורער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער

היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל

פון **איסאַק ריבאַלאָווסקי**

ענעראַל-סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל

די גרויסקייט פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען אין ניו־יאָרק, איז שטענדיג באַשטאַנען אין דעם, וואָס אין דער אָנפּירערשאַפט פון דער דאָזיגער גוט־באַקאַנטער און פאָפולערער אידישער פּאָלקס־אינסטיטוציע זיינען געווען — אַזוי ווי דאָס איז ביז איצט — טרייַע טוער, איבערגעגעבענע פּירער, היימישע ליבע פאָלקס־מענטשען פאַר וועמען דאָס „פּינטעלע ביאַליסטאָק" איז אַן אומבאַגרעניצטער גייסטיגער אוצר. מיר מעגען אַלע מיט דעם שטאָלצירען, ווייל קיין שום לאַנדסמאַנשאַפט אויפן היגען באָדען קען זיך מיט אונז ניט פאַרגלייכען אויף דעם געביט.

פּאָול שאָכעט, וועמענס יחוס ציט זיך פון שאַבּרינסקי׳ס הויף אין ביאַליסטאָק, איז אַלע יאָרן און מיט אַלע פעדים פאַרבונדען מיט אונזער אַלעמענס אַמאָליגער טייערער אַלטער היים, וואָס איז אויף אַזאַ טראַגישען אופן פאַרשניטען און אָפּגעווישט געוואָרען פון די נאַצישע רוצחים. זיין פאָטער, חיים־אייזיק, איז געקומען קיין אַמעריקע אַליין נאָך אין יאָר 1905, און ער איז דאָ געווען צווישן די ערשטע ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען באַטראָטען די אַמעריקאַנער ערד. די מוטער, דינה, מיט אירע צוויי טעכטער, פּעשקע און רחל, זיינען אַהער געקומען קיין אַמעריקע אין 1918. פּאָול שאָכעט איז געקומען אַהערצו ערשט אין יאָר 1924. און פון דעמאָלט אָן, איז זיין לעבן כסדר באַגלייט מיט וויכטיגע אַקטיוויטעטן, פאַר אידען און אידישקייט און פאַר מענטשליכען יושר.

שוין אין יאָר 1925, איז פּאָול שאָכעט געווען איינער פון די גרינדער פון דעם „דעקלאַראַנטען־פאַרבאַנד", וועמענס אויפגאַבע עס איז געווען, אַז די אַמעריקאַנער רעגירונג זאָל אָפּשאַפען דעם געזעץ פאַר די אַריינגעקומענע אימיגראַנטן, וועלכע זיינען נאָך ניט געווען דאָ קיין פינף יאָר און בירגער, כדי זיי זאָלען קאָנען אַריבערברענגען אַהערצו זייערע פרויען און קינדער פון יענער זייט ים. וועגען אָט דעם אַלעם, וועגען דעם דעמאָלטיגען קאַמף קעגען דעם סענאַטאָר היראַם דזשאַנסאָן, דער פאַרזיצער פון דער סענאַט אימיגראַציע־קאָמיטע, דערציילט שאָכעט ממש שטוינענדע פּאַקטען. „מיר האָבען געשטורעמט — זאָגט ער — מיר האָבען געפּאָדערט גערעכטיגקייט, און זיי האָבען געמוזט דעמאָלט נאָכקומען אונזערע פּאָדערונגען".

פּאָול שאָכעט איז שטאָלץ מיט דעם, וואָס ער איז געווען איינער פון די ערשטע, וועלכע האָט זיך אַריינגעוואָרפען מיט זיין גאַנצען כוח און ענערגיע ביים קויפען אַליין און העלפען פאַרקויפען מאַסען ישראל־באַנדס. ער האָט אין פאַרלויף פון די יאָרן פאַר דער דאָזיגער טרייער אַרבעט באַקומען פאַרשידענע הויכע אויסצייכענונגען פון דער רעגירונג אין מדינת ישראל, וואו זיין נאָמען איז אויך גוט באַקאַנט.

אַלע יאָרן איז פּאָול שאָכעט אויך אַקטיוו אין דעם אידישנאַציאָנאַלען אַרבעטער־פאַרבאַנד (איצט ציוניסטישער אַרבעטער־פאַרבאַנד), וואו ער איז באַליבט ביי אַלעמען. ער איז לאַנגע יאָרען געווען קאַסירער פון דעם פאַרבאַנד ניו־יאָרקער שטאָטקאָמיטעט, פיל יאָרען פאָרזיצער פון דעם צווייג 482, ער האָט געהאָלפען גרינדען און איז געווען פאָרזיצער פון דער ח. נ. ביאַליק שולע אין באָרא־פּאַרק, ער איז איצט אַקטיוו אין טעמפּל עמנואל אין באָרא־פּאַרק און אין פיל אַנדערע אידיש־געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, וואו עס וועלן ווי געהעריג אָפּגעשאַצט זיין טרייַע אַרבעטן, און וואו מען טיילט אים צו פאַרדינטען כבוד. פּאָול שאָכעט איז אויך אַקטיוו פאַר דעם „יונאַיטעד דזשוישאיש אָפּיל", פאַר דעם הסתדרות־קאָמפּעין, אידיש־נאַציאָנאַלער פאָנד און פאַר אַנדערע פאָרשידענע צוועקען.

דאָרא און פּאָול שאָכעט.

„איך בין שטאָלץ פון דעם — זאָגט פריינט פּאָול שאָכעט — וואָס עס איז מיר צוגעטיילט געוואָרען דער גרויסער כבוד צו זיין טרעזשורער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען.

פאַר אים איז אַ גאָר גרויסער כבוד, זאָגט פּאָול שאָכעט, צו זיין טרעזשורער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען און מיטצוואַרבעטען מיט דעם פּראָמינענטען ריעל־עסטעיט ביזנעסמאַן און ליבהאַרציגען אילאַי טאַרלאָפסקי, וועלכער איז פּרעזידענט פון דער אינסטיטוציע. פאַר מיר פּערזענליך איז געווען אַ גרויסע פרייד צו הערען, אַז פּאָול שאָכעט איז אויך שטאָלץ פון דעם וואָס ער וועט מיט

ארבעטען מיט מיר, אלס געגנעראל־סעקרעטאר פון אונזער גרויסער אינסטיטוציע, ווייל ער באטראכט מיך, האט ער זיך אויסגע־דריקט, אלס „אינטערנאציאנאלער אמבאסאדאר פון ביאליסטאק". פאול שאכעט איז אויך זייער צופרידען, וואס אלס עקזעקוטיוו־דירעקטאר פון דער אינסטיטוציע איז די ליבליכע און ענערגישע מרס. עטעל אינגבערג, וועלכע פירט־אן מיט דער ארבעט אויף אזא גוטען אופן.

עס איז א פארגעניגען צו זען וויאזוי פאול שאכעט׳ס ליבער זון, סידני, גייט אין זיין פאטער׳ס וועגען, סיי אין די ביזנעס, סיי אין אידיש־געזעלשאפטליכען לעבען. אויך ער איז א האר־ציגער טייערער אידישער פאלקס־מענטש, וועלכער האט אין זיך איינגעזאפט די ליבהארציגקייט, מענטשליכקייט און גוטע מעלות פון זיינע ליבע טאטע־מאמע. אזוי איז אויך מיט שאכעט׳ס צוויי טייערע פארהיראטע טעכטער, עוועלין און בעיב.

מיט ליבע און פריידיגע וועלט רעדט פאול שאכעט וועגען זיין טרייער לעבענס־באגליטערין, זיין הארציגע פרוי דארא, וועלכע איז אלע יארען צוזאמען מיט אים אקטיוו וואו ער איז אקטיוו. די ליבהארציגע פרוי דארא שאכעט איז אויך איינע פון די אקטיווסטע פירערינס פון דער פרויען־דיוויזיע ביים ציוניס־טישען ארבעטער־פארבאנד, זי איז זייער אקטיוו אין דער פיא־נערן־פרויען ארגאניזאציע, ביים פארקויפען ישראל־באנדס, און אין פיל אנדערע אינסטיטוציעס פאר מדינת ישראל און פאר היגע אידישע צוועקען. איר טיף־מענטשליכע האנדלונג און וועג אין לעבען וויזט פרוי דארא שאכעט אויך ארויס דורך דעם, וואס זי טוט פיל גוטס און הילפס־ארבעט אין דער שטיל, ווי אירס אן אייגענע „אינסטיטוציע".

איך וויל פארענדיגען מיט מיינע הארציגע וואונטשען צו די ליבע פאול און דארא שאכעט, וועלכע וועלען פון איצט־אן מיט אונז אקטיוו צוזאמענארבעטען אין אונזער אזוי גוט־פאפולערער און נוצליכער אינסטיטוציע. איך בין זיכער, אז דער ליבער פריינט פאול שאכעט וועט זיין הויכען אמט, אלס טרעזשורער פון ביאליסטאקער צענטער, היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען, באקליידען מיט שטאלץ און כבוד. איך בין זיכער, אז אין אונזער געמיינזאמער צוזאמענארבעט פאר דער וויכטיגער אינסטיטוציע אין ניו־יארק, ווי אויך פאר אונזערע ביאליסטאקער לאנדסלייט אין דער וועלט, וועט פאול שאכעט אונז אלעמען ברענגען די נויטיגע נוצען, אזוי ווי ער טוט דאס אויף פארשידענע אנדערע געביטען. זאל זיין אין א מזל׳דיגער שעה!

א דאנק־אויסדרוק צום פארבאנד

מיר זיינען זייער צופרידען היינטיגען יאר נאכאמאל אויסדריקען אונזער הארציגע דאנקבארקייט צו די גריי־טער ניו־יארקער ראיאן־קאמיטעט, ציוניסטישער ארבע־טער פארבאנד, פאר זייער וויכטיגע הילף מיט אונזער מעות־חטים קאמפעין. עס איז אונז א שטאלץ צו זיין פארבונדען מיט דער באוואוסטער און נוצליכער נאציא־נאלער אידישער ארגאניזאציע, וועלכע וויל אפהאלטען מיט אונז די הויכע אידישע מצוה פון צדקה.

ביאליסטאקער צענטער און היים פאר עלטערע מענטשען און שפיטאל

ביי די ביאליסטאקער לאנדסלייט אין מעקסיקע

פון **שמעון כענטאוו** (מעקסיקא־סיטי)

ווי אין א סך אנדערע ישובים, זיינען מיר ביאליסטאקער אויך אין מעקסיקע געווען ארגאניזירט אין א ביאליסטאקער פאר־באנד. געווויינליך האט געהאט א שטארקען אימפולס דער גרויסער חורבן ביי די נאציס.

גלייך נאך דער מלחמה האט זיך געשאפען דא דער פארבאנד, וועלכער האט אין די ערשטע יארען געפירט א טעטיגקייט און מיטגעהאלפען א באדייטענדע צאל פון די לעבען־גבלביבענע אין פוילען, דייטשלאנד, שוועדען און ישראל. געווויינליך, די צייט טוט אירס. גאר א גרויסער טייל פון די אקטיווע מיטגלידער, זיינען שוין ניט צווישען די לעבעדיגע, און זייערע קינדער דער־מאנען מיט א געוויסען שטאלץ: „אונזערע טאטעס זיינען געווען ביאליסטאקער".

אין דער „ביאליסטאקער שטימע" זיינען אין פארשידענע צייטען געווען דערמאנט ביאליסטאקער, וועלכע לעבען אין מעק־סיקע און פארנעמען זייער בכבוד׳יגע פאזיציעס אין אלגעמיינעם לעבען פון מעקסיקע און אין אידישען לעבען.

איך וויל דא אנצייכענען אייניגע פערזאנען:

דוד מאריין

געווען א באוואוסטער טעקסטיל־עקספערט אין ביאליסטאק, אוועק פון ביאליסטאק אין דער צייט פון דעם גרויסען קריזיס אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע (גראבסיק׳ס עגלה). אין אנהויב פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האט זיך אים איינגעגעבען צו קומען קיין מעקסיקע. דא האט ער מיט נאך צוויי שותפים, אברהם קאנער און י. עקשטיין, מיט באשיידענע מיטלען אנגעפאנגען צו ארגאניזירען די טעקסטיל־אינדוסטריע פון וואל, וועלכע האט מיט דער צייט געשאפען איינע פון די וויכטיגסטע, אויב ניט די גרעסטע טעקסטיל־קאמפאני אין מעקסיקע — Textil Lanera Selca England. א זון פון ה׳ דוד מאריין, א באוואוסטער מאטע־מאטיקער, ארבעט־מיט אין דער קאמפאני. זיינע א טאכטער מיט איר פאמיליע לעבען אין די פאראייניגטע שטאטען.

בנימין ראזענטאל

געקומען אין מעקסיקע אלס א יונגער בחור, אין 1936. געלערנט אין ביאליסטאק אין דער העברעאישער גימנאזיע „תרבות", געווען זייער נאענט צו דער ציוניסטישער ארבעטער־באוועגונג, אין דער רעוויזאניסטישער אנשויאונג. ער האט דא א שיינע פאמיליע: א פרוי (אניטא גרינבערג פון הויז), 3 זין, 2 פארהיראטע און א יונגען בחור פון 15 יאר. ער איז אלע יארען געווען דא טעטיג אין געזעלשאפטליכען לעבען, א סך יארען ווי דער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעדעראציע. ראזענטאל האט געשאפען א גרויסע קאמערציעלע און אינדוסט־ריעלע אונטערנעמונג, ער איז באקאנט אין דעם גאנצען אידישען ביאליסטאקער ישוב.

וועג אונזער פרעזידענט איז דעם לעצטען זומער געפארען אויף אן אפיציעלען באזוך קיין יאפאן, אין דעם קאמיטעט פון אינדוסטריעלער איז אויך געווען בנימין ראזענטאל און פרוי.

עליאַס סוראַסקי׳ס גרויסע הילף פאַר דער באַפעלקערונג אין מעקסיקע

גרויס שטאָלץ פאַרשאַפט דאָ די ביאַליסטאָקער אונזער פראָמינענטער לאַנדסמאַן, ה׳ עליאָס סוראַסקי, דער גרויסער פילאַנטראָפּ, וועלכער האָלט זיך אָבער שטענדיג פאָלקסטימליך. ער האָט לעצטענס ווידער דורכגעפירט אַ נייעם גרויסען אויפטו לטובת דער אַנטוויקלונג פון דער פאָלקס־בילדונג אין דער רעפובליק.

עליאָס סוראַסקי איז פריינטליך איינגעלאַדען געוואָרען דורך דעם מלוכה־שעף, פרעזידענט ליס, לואיס עטשעווריאַ אַלוואַרעז, צו באַטייליגען זיך אין די פייערונגען לכבוד דעם געבורטסטאָג פון באַרימטען מעקסיקאַנער פרעזידענט און באַפרייער, דאָן בעניטאָ כוארעז, אין סאַן פאַבלאָ געלאַטאָאָ, וואו עס איז טאַקע געבוירען געוואָרען דער „בענעמעריטא דע לאַס אַמעריקאַס", אין שטאָט אָאַכאַקאָ. די פייערונגען זיינען דורכגעפירט געוואָרען דעם פאַרגאַנגענעם 21טען מערץ.

ה׳ סוראַסקי האָט אָנגענומען די איינלאַדונג פון מלוכה־שעף און ער איז אַרויסגעפאָרען קיין אָאַכאַקאָ אין דער באַגליטונג פון זיין איידעם, דעם באַקאַנטען מעדיקער כירורג, דר. חיים קאָנסטאַנטינער און צוויי איניקלעך פון באַנקיר. זיי זיינען אַלע געווען די עהרען־גאַסט פון מלוכה־שעף און בעת די פייערונגען זיינען זיי געזעסען גאָר נאָענט פון אַדוו. לואיס עטשעווריאַ און פון זיין חשוב׳ער פרוי, די ערשטע דאַמע פון דער רעפובליק.

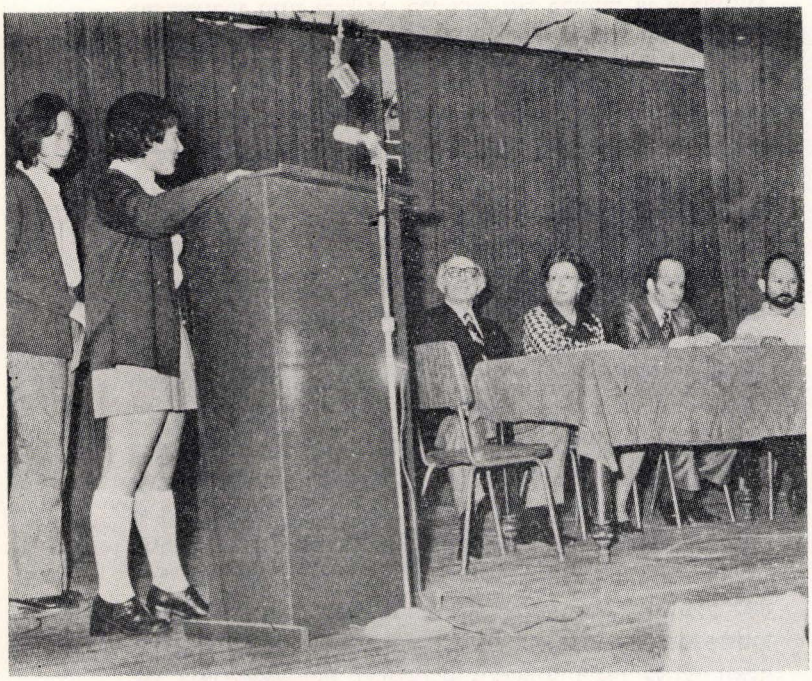
די פייערונג אין סאַן פאַבלאָ געלאַטאָאָ איז דורכגעפירט געוואָרען אינדערפרי און נאָכמיטאָג איז די גאַנצע אָפּיציעלע „קאָמיטיוואָ", צוזאַמען מיט דעם פרעזידענט פון דער רעפובליק, אָפּגעפאָרען קיין אָאַכאַקאָ, אין דער הויפּט־שטאָט פון שטאָט מיטן זעלבען נאָמען, כדי צו דערעפענען אַ נייע שולע פאַר עלטערע מענטשען, וואָס האָבען ביז איצט אָפּילו נישט געקענט רעדען שפּאַניש, ווייל זיי האָבען צווישען זיך געדעדט נאָר אין אינדיאַנישע דיאַלעקטען. ה׳ עליאָס (אליהו) סוראַסקי האָט בייגעשטייערט די פיינע סומע פון פיר מיליאָן פּעזאָס, כדי אויסצובויען די שולע, צוזאַמען מיט אַנדערע פילאַנטראָפּען און ער איז דערפאַר שטאַרק געליבט געוואָרען דורך דעם פרעזידענט אַדוו. עטשעווריאַ און דעם בילדונגס־מיניסטער פון מעקסיקע, אינזש. וויקטאָר בראָוואָ אָהוכאַ. הער בראָוואָ אָהוכאַ האָט דערנאָך ספּעציעל גענומען אַ וואָרט און גלויבט שטאַרק דעם אידישען פילאַנטראָפּ און פינאַנסיסט פאַר זיין אויסערגעווייניליכער גרויס־מוטיגער הילף אין פּראָגראַם פון דער רעגירונג ביים בויען טעכנישע, אינדוסטריעלע און אַנדערע שולעס פאַרן מעקסיקאַנער פאָלק. ה׳ סוראַסקי איז געווען גערירט פון די וועלטער וואָס דער מעקסיקאַנער בילדונגס־מיניסטער האָט געזאָגט וועגען אים אין דער אַנווזענהייט פון פרעזידענט עטשעווריאַ און פון די רעדעס וואָס די אינדיאַנישע יונגעלייט און סטודענטען, וואָס האָבען פריער אָפּילו נישט געקענט רעדען קיין שפּאַניש, האָבען געהאַלטען — און ער האָט ספּאָנטאַן פאַרגעלייגט נאָך אַ בייטשטייערונג פון אַ מיליאָן פּעזאָס אויסער די פיר מיליאָן וואָס ער האָט פריער באַשטימט פאַר דעם צוועק פון בויען די שולע.

דער בריטהאַרציגער זשעסט פון באַקאַנטען אידישען פינאַנסיסט און פילאַנטראָפּ האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אין אָאַכאַקאָ און דער פרעזידענט פון דער רעפובליק צוזאַמען מיט דעם בילדונגס־מיניסטער האָבען האַרציג געדאַנק סוראַסקי׳ן פאַר דער ביישטייערונג.

איינפאַך און פשוט דערציילט הער סוראַסקי וועגען זיינע מיליאָניגע ביישטייערונגען פאַר אַזעלכע וויכטיגע פילאַנטראָפּישע צוועקען לטובת מעקסיקע. און ווי מיר ווייסען, שטיצט ה׳ סוראַסקי אויך מיט אַ ברייטער האַנט אידישע צוועקען, און מדינת ישראל.

עליאַס סוראַסקי׳ס פאָנד טיילט אוים יעדען יאָר 3 פּרעמיעס פאַר ליטעראַטור, ווייסנשאַפט און מוזיק

עליאָס סוראַסקי האָט געשאַפען אַ פאָנד וואָס טיילט אויס יעדען יאָר 3 פּרעמיעס אין דער הויך פון 50,000 פּעזאָס (4 טויזנט דאָלאָר). איינע פון די פרעמיעס, פאַר ליטעראַטור, איז צוגעטיילט געוואָרען דער אַמבאַסאַדאָרין פון מעקסיקאָ אין ישראל, ראזאריא קאַסטעלליאַנאס, וועלכע איז ספּעציעל געקומען פאַר דעם אין מעקסיקאָ ד. פ. ביי דער גלעזגענהייט האָט זי געמאַכט אַ באַזוך אין דער תרבות־שולע אין מעקסיקאָ אויפן נאָמען פון דער פאַמיליע סוראַסקי.

שושנה חן־טוב, שילערין פון בית ספר העברי תרבות, די שולע וועלכע איז פאַטראָניזירט פון אליהו סוראַסקי, באַגריסט אין נאָמען פון די תלמידים די מעקסיקאַנער אַמבאַסאַדאָרין אין ישראל ראָזאַריאָ קאַסטעליאַנאָס, וועלכע איז געווען אויף אַ באַזוך אין מעקסיקע אין שייכות מיט באַקומען די פּרעמיע „סוראַסקי" פאַר ליטעראַטור פאַרן יאָר 1972. אויפן בילד, פון רעכטס צו לינקס: מאטיא מאיאַ, סוזי חן־טוב. ביים טיש: דאָן עליאָס סוראַסקי, אַמבאַסאַדאָרין ראָזאַריאָ קאַסטעליאַנאָס, יוסף פעדערמאַן, נחמן סירקין.

אַ ביאַליסטאָקער דאָקטאָר דערציילט וועגן זיין ווידערשטאַנד קעגען די נאַצים

פון דר. משה סוכאַרענקאָ (שווייץ)

כאָטש איך לעב אין דער ווייטער שווייץ, איז מיין האַרץ און נשמה אָבער כסדר און שטענדיג פאַרבונדען מיט אייך, טייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אומעטום. דערפאַר איז אויך ביי מיר אין זכרון אַזוי גוט איינגעקריצט מיין באַזונדערן אינטערעס פאַר אייער שיקסאל. מיין פרנסה איז אָבער פאַרבונדן מיט ביאַליסטאָקער אינדוסטריע, אַזוי אַז איך האָב אַ גרויסן חשק צו דערציילן אייך וועגן מיין לעבן אין ביאַליסטאָק, וואָס איך האָב פאַרלאָזט אין 1939 אין דער צייט פון דער גרויסער חורבן.

איך בין אַ דאָקטאָר פון דער מעדיצינישער פאַקולטעט פון דער וויליאַם־דזשעימס־אוניווערזיטעט אין באַזעל, שווייץ. איך האָב אויסגעלערנט מיין פאַך אין דער אוניווערזיטעט פון ווילנע, וואָס איז אין יענע יאָרן געווען איינע פון די בעסטע אוניווערזיטעטן אין מזרח־אייראָפּע. איך האָב אויסגעלערנט מיין פאַך אין דער אוניווערזיטעט פון ווילנע, וואָס איז אין יענע יאָרן געווען איינע פון די בעסטע אוניווערזיטעטן אין מזרח־אייראָפּע. איך האָב אויסגעלערנט מיין פאַך אין דער אוניווערזיטעט פון ווילנע, וואָס איז אין יענע יאָרן געווען איינע פון די בעסטע אוניווערזיטעטן אין מזרח־אייראָפּע.

משה סוכאַרענקאָ

אין 1939, ביים פאַלן פון דער טשעכאָסלאָוואָקישער רעפובליק, בין איך געווען ביים ענדיגען מיין שטודיום. דאָן איז אַרויס אַ געזעץ, אַז אַלע אויסלענדישע סטודענטן־אידן זיינען אויסגעשלאָסן געווארן פון דער אוניווערזיטעט, אַזוי אַז איך האָב געענדיגט מיין שטודיום נאָכן קריג. מיין פרנסה איז געווען פון געבטן שטונדען אין העברעאיש.

בראַטיסלאַווא האָט פאַרמאָגט אַ שיינע אידישע קהילה. 16־17 טויזענט אידן האָבן געלעבט אין בראַטיסלאַווא, מיט אַ רייכער ציוניסטישער באַוועגונג מיט אַלע שאַטירונגען. איך האָב געאַרבעט אויך אין דער יוגענט־באַוועגונג „ביתר", וואו איך בין געווען „משנה לנציב". איך האָב געגעבן קורסן פון עברית אין „ביתר", השומר הצעיר, מכבי הצעיר און מזרחי. אויסער דעם, אויך פריוואַט. איך בין אויך געווען צווייי יאָר לערער אין דער נעאָלאָגען־שולע, וואו איך האָב אונטערריכטעט עברית. אין 1939 האָב איך באַשלאָסן נישט צוריקצוקערען זיך קיין פוילען.

ווען עס איז אין יאָר 1939 אַנטשטאַנען דער סלאָוואָקישער שטאַט (רעגירונג), זיינען אין אָנפאַנג 1941 אַרויס די אַנטי־אידישע געזעצען מיט אַ פאַראַדענונג צו טראָגען דעם „שטערן", ווירטשאַפטליכע באַשרענקונגען א. אַז. וו. איך האָב געהאַט אויך גוטע באַקאַנטע קריסטען אין בראַטיסלאַווא, אין מערץ 1942 האָבן זיך אָנגעהויבען די טראַנספאָרטען פון די אידען קיין פוילען. איך האָב געהאַט אַ באַקאַנטע קריסטליכע פאַמיליע אין בראַטיסלאַווא. זי איז געווען אַ דייטשקע, איר מאַן אַן אונגאַר. זיי זיינען געווען אַרבעטער. און אָט די פאַמיליע האָט מיר אין נאָך 4 אידען אויסבאַהאַלטען ביז פעברואַר 1943.

אין פעברואַר 1943, האָט אונז די געסטאַפּאָ פאַרכאַפּט און

האָט אונז אַלעמען איבערגעגעבען דער סאָוואַקישער פּאָליציי, וועלכע האָט אונז אַלעמען פּאַרשיקט אין סאָוואַקישען קאָנצענטראַציע־לאַגער נאָוואָקי. דאָרט בין איך געווען ביזן יאָר 1944, ביז דעם סאָוואַקישען אויפשטאַנד קעגען די דייטשען. זייענדיג אין לאַגער בין איך געווען טעטיג אין דער אונטער־גרונט־באָוועגונג פון לאַגער און איך בין אויך געשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט דער סאָוואַקישער אונטערגרונט־באָוועגונג (איך בין געווען פאַרבינדונגס־מאַן) און אויך מיט די רוסישע פּאַראַשוטיסטען, וועלכע האָבען אַרגאַניזירט דעם אויפשטאַנד. איך האָב געהאַט די מעגליכקייט דערצו. מיר האָבען געהאַט אַ קליינעם שפּיטאָל פאַר אינפעקציע־קראַנקהייטען, וועלכער איז געווען אויסער דעם לאַגער. האָב איך געהאַט די רעכט צו זיין אויסער דעם לאַגער, און כ׳האָב געקענט קומען און אַרויסגיין פון לאַגער וועז איך האָב געוואָלט. ביים אויסברוך פון סאָוואַקישען אויפשטאַנד איז פון נאָוואָקי אַרגאַניזירט געוואָרען אַ אידישע אָפּטיילונג פון פּאַרטיזאַנען, וועלכע זיינען געווען אַרום 200 מאַן. אויף דעם דריטען טאָג פון אויפשטאַנד, זיינען זיי אַרויס אין קאַמף קעגען די דייטשען, וועלכע זיינען אָנגעקומען מיט טאַנקען. מיר האָבען געהאַט נאָר לייכטע וואָפען. די ערשטע טעג האָבען מיר געהאַט איבער 70 מאַן געפאַלענע, אַזוי אַז מיר האָבען זיך צוריק־געצויגען צום פונקט, וואו עס איז געווען דער צענטער פון אויפשטאַנד.

עס איז כדאי צו באָמערקען, אַז דער קאָמענדאַנט פון דער טשעכאָסלאָוואָקישער אַרטילעריע קעגען די דייטשען, איז געווען אַ אידישער אָפּיציר, דר. ראָזענטאַל, וועלכער איז געפאַלען אין צווייטען טאָג פון די קאָמפּען. ער איז געווען נאָך יונג, קיין 40 יאָר ניט אַלט געווען. ער איז געווען אַ גוטער נאַציאָנאַלער איד, וועלכער האָט געשטאַמט פון פּריעווידזא, סלאָוואָקיי. דאָרט האָבען זיך קאָנצענטרירט אַלע אידען פון דער סלאָוואָקיי; דאָרטען זיינען אויך געווען די פאַראַשוטיסטען פון ארץ־ישראל מיט חביבה ראַיעק און רפאל רייס. זיי האָבען, לויט די מעגליכקייטען, זיך באַמיט צו ברענגען הילף פאַר די אידען. זייער פעלער איז באַשטאַנען דערין, וואָס זיי האָבען זיך ביים שלוס פון אויפשטאַנד זיך נישט אָנגעשלאָסען אין די סלאָוואָקישע פּאַרטיזאַנען־גרופּען. זיי האָבען צוזאַמען מיט ענגלישע און אַמעריקאַנישע פילאָטען, וועלכע זיינען אָנטלאָפען פון דער דייטשער געפאַנגענשאַפט, אַרגאַניזירט איין גרופּע און זיינען אַליין געגאַנגען אין די וועלדער פון די בערג, נישט וויט פון ביסטריצא.

נאָך דער מלחמה בין איך געקומען קיין בראַטיסלאַוואַ, וואו איך האָב אָנגעהויבען צו לערנען. וועז איך האָב געענדיגט מיין שטודיום, האָב איך אַרום 5 יאָר געאַרבעט אין אידישען שפּיטאָל אין בראַטיסלאַוואַ. וועז דער אידישער שפּיטאָל איז דעם 1טען יולי 1957 צוגעמאַכט געוואָרען, בין איך געווען 7 יאָר פאַבריקס־דאָקטאָר און שפּעטער באַצירק־דאָקטאָר. וועז די רוסען האָבען אין אויגוסט 1968 באַזעצט טשעכאָסלאָוואָקיע, בין איך אַוועק פון בראַטיסלאַוואַ קיין ווין און פון דאָרט אין דער שווייץ, וואו איך אַרבעט איצט אַלס דאָקטאָר.

איך וויל צום סוף האָרציג באַדאַנקען דעם ליבען לאַנדסמאַן יצחק ריבאַלאָווסקי, געוועזענעם־סעקרעטאָר פון ביאָליסטאָקער צענטער, פאַר זיין וואָרימער און גאַסט־פריינטליכער אויפנאַמע פאַר מיר אין ניו־יאָר, אין דער ביאָליסטאָקער היים, וועלכע איז אַ פראַכט־געבייַדע פאַר עלטערע און קראַנקע מענטשען, וואָס ווערט געפּירט אויף אַ מוסטערהאַפטען אופן.

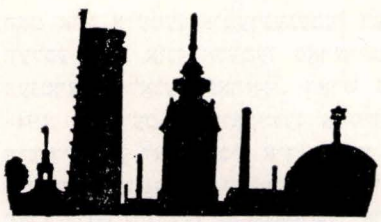
אַ רירענדער טעלעפאָנישער שמועס צווישען אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי און מענדל גאָלדמאַן פון ניו־יאָרק קיין טאַשקענט

אויף דער אינלאַנדונג פון די צוויי ברידער אַרכאַלד און דזשעי וועלס, האָרציגע לאַנדסלייט וואָס ציען דעם וואונדערליכען אידישען ביאָליסטאָקער יחוס, איז אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי געקומען אין אָפּיס פון זייער גרויסער און גוט־באַקאַנטער אונטערנעמונג, די „וועלס נעשאַנאַל סוירווויס קאָרפּאָרעישאַן", וואָס איז אין דער גרויסער פאַן אַמעריקען בילדינג, אין צענטער פון דער שטאָט ניו יאָרק, אויף פּאַרק עוועניו און 42טע גאַס. ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, האָבען די צוויי ברידער, אַרנאַלד און דזשעי וועלס, געהאַט באַשטעלט אַ טעלעפאָניסטען געשפּרעך מיט דעם חשובן ביאָליסטאָקער לאַנדסמאַן, דעם באַוואוסטען פּאָעט און שרייבער מענדל גאָלדמאַן, וועלכער וואוינט מיט זיין משפּחה אין דער ווייטער שטאָט טאַשקענט, וואָס איז די הויפּט־שטאָט פון דער סאָוועטישער רעפּובליק אוזבעקיסטאַן. דאָס איז דערפאַר, וויל די מוטער פון די צוויי ברידער וועלס, פרוי איידא וועלס איז אַ שוועסטער פון מענדל גאָלדמאַן. אגב, זי איז שוין עטלעכע מאָל געווען אויף אַ באַזוך ביי איר ברודער, מענדל גאָלדמאַן, אין טאַשקענט.

דאָס האָט אויך געגעבען אַ גוטע געלעגענהייט אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי, אין אָנהויב פון חודש מערץ, צו רעדען טעלעפאָניש פון ניו יאָרק קיין טאַשקענט, מיט מענדל גאָלדמאַן. פאַרשטייט זיך, אַז מר. ריבאַלאָווסקי האָט איבערגעגעבען — דורך די טעלעפאָן דראָטען — אַ האַרציגען גרוס צו גאָלדמאַן פון די ביאָליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק און פון אומעטום. אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך געוואונטשען גליק און פּריידּ מענדל גאָלדמאַן, צו זיין 75־יאָריגען געבורטסטאָג. ביי דער געלעגענהייט האָט מר. ריבאַלאָווסקי אויך דערמאָנט גאָלדמאַנען וועגען די יאָרען אין צייט פון דער מלחמה, וועז זיי זיינען געווען צוזאַמען אין טאַשקענט. ריבאַלאָווסקי האָט געפילט, טאָקע דרך די טעלעפאָן־דראָטען, אַז גאָלדמאַן רעדט מיט טרערען אין זיינע אויגען. „אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי — האָט גאָלדמאַן כסדר געזאָגט — איך בין גליקליך צו הערען דיין שטימע..."

מענדל גאָלדמאַן האָט געבעטען אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי אין בעריצוגעבען אַ האַרציגען גרוס און די בעסטע וואונטשען צו אַלע ביאָליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, באַזונדערס צו ראיא און שפּטל זאָק, באַלד נאָכן געשפּרעך פון ניו יאָרק קיין טאַשקענט, האָט מר. ריבאַלאָווסקי אויך טעלעפאָניש גערעדט קיין מיאַמי ביטש, וואו עס איז גראָד געווען פרוי איידא וועלס, די שוועסטער פון מענדל גאָלדמאַן, און איר איבערגעגעבען אַ האַרציגען גרוס פון איר ברודער. אויך די צוויי ברידער, אַרנאַלד און דזשעי וועלס, האָבען, פאַרשטייט זיך, אין דער זעלבער צייט געredעט מיט זייער פעטער, מענדל גאָלדמאַן, אין טאַשקענט. באַלד נאָכדעם האָבען זיי אויך געredעט מיט זייער מוטער אין מיאַמי.

וועז אי׳סאַק ריבאַלאָווסקי איז געווען אין אָפּיס פון דער גרויסער אונטערנעמונג פון אַרנאַלד און דזשעי וועלס, האָבען די צוויי ברידער אים אויך געגעבען אַ פּיינע ביישטייערונג פאַר דער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיטגלידער. דער געוועזענער־סעקרעטאַר פון דער אינסטיטוציע, האָט זיי אויסגעדריקט דאַנקבאַרקייט אין נאָמען פון דער פירערשאַפט, און אין נאָמען פון די איינוואוינער פון דער זייער פּאָפולערער ביאָליסטאָקער פאָלקס־אינסטיטוציע.

געווען אַמאָל אַ שטאָט אַזאַ

די הייליגע ערד פון זשאַביער בית-עלמין

(פון דער סעריע „חורבן-ביאַליסטאָק)

פון דר. שמעון דאַטנער (וואַרשע)

הייליג איז זי געווען פאַר אונז, ביאַליסטאָקער אידען, די דאָזיגע ערד פונ׳ם געטאָ בית-עלמין. דאָס שטיק ערד איז פונ׳ם צפון-מערב׳דיגען עק פון געטאָ, אויף דעם פאַר׳מלחמה׳דיגן בית-עלמין אויף באַגנאָווקע, וואָס האָט זיך געפונען וויט פון געטאָ, האָט מען אונז פאַרוועהרט מקבר זיין אונזערע מתים; מ׳וואָלט דאָך געמוזט פאַרלאָזען די געטאָ-תפיסה... האָט מען באַשטימט אַ שטח ערד אין ראַיאָן פון די גאָסנע גאָסניערסקאַ און אַרמאָטניאַ, האָרט לעבען די געטאָ-פּליטים. דאָרט האָבען געפונען זייער לעצטען מקום-מנוחה די וואָס זיינען אין געטאָ געשטאָרבען מיט אַ „לוקסוס-טויט", ד. ה. נאָרמאַל, ניט פון די הענט פון די רוצחים; דאָרט רוען די ערדישע רעשטלעך פון דר. רייגראָדזקי און פּסח קאַפּלאָן, ביידע האָבען געהאַט אַ ריזיגע לוויה אין געטאָ, און פיל אַנדערע.

איך דערמאָן זיך, אַז פערזענליך, בין איך אין דער געטאָ-צייט געווען אַמווייניגסטען צווי מאָל אויפן הייליגען אָרט. דאָס איז געווען אין פעברואַר 1943, קורץ נאָכן פאַרענדיגען פון דער „ערשטער אַקציע" (5-12טען פעברואַר 1943). מיר, די בני-בית פון מאַרינסקי׳ס מויער (פּאַבריטשנע 11), האָבען געבראַכט צו קבר ישראל די לערערין פון דער העברעאישער גימנאַזיע, די אומפאַרגעסליכע דר. פראַנקע האַראָוויץ. זי האָט געהאַט אַ ריזיגע מאַסען-לוויה מיטן אָנטייל פונ׳ם גאַנצען „אידענראַט", מיט דר. ראָזעמאַן און באַראַש בראש; סובאָטניק (בערל) האָט מספּיד געווען. די צווייטע לוויה, וואָס איז פאַרגעקומען אַ טאָג פריער אַדער אַ טאָג שפּעטער, איז געווען פון דער קליינער, פיר-יאָריגער באַזשוניע (באַשע) בערגמאַן, דאָס איינציגע טעכטערל פון דעם לערער פון לאָטיין, דר. מיכאל בערגמאַן און זיין פרוי ניושע. דאָס קליינע מלאכ׳ל איז דערשטיקט געוואָרען — ניט ווילענדיג — אין אונזער סכאָן (בונקער), דעם ערשטען טאָג פון דער „אַקציע", וועז דאָס קינד האָט, אויפכאַפּענדיג זיך פון שאָלף, אַנגעהויבען צו וויינען און גראָד האָט מען דערהערט, אַז אין דער דירה איבערן סכאָן זיינען אַריין די כאַפּערס, ד. ה. די דייטשען. איך, וואָס כ׳האָב זיך אומגעקערט אַוועק-צייט פון דער פאַבריק, האָב דאָס קליינע מלאכ׳ל מקבר געווען ביינאַכט, אין גאָרטען, עטליכע מעטער פונ׳ם פענצטער, דורך וועלכען די מוטער האָט מיר דערלאַנגט דאָס שטייפּע גופ׳ל איינגעטוליעט אין אַ וויסען פּעלצעל מיט די ווערטער: „און אפשר לעבט זי נאָך?"...

דאָרט, אויף זשאַביע, איז אויסגעוואַקסען נאָך איין קליין בערגעל ערד, לעבען עטליכע אַנדערע אַזעלכע בערגלעך-קברים, פון פּיצעלעך דערשטיקטע, אַזוי ווי ס׳איז דערשטיקט געוואָרען באַזשוניע. דעמאָלט, בעת די דאָזיגע צווי לוויות, האָב איך געזען אויפן בית-עולם די אויפגעזאַמלטע הרוגים בעת דער אַקציע. זיי זיינען געלעגען אין צווי רייען, לאַנגע רייען אין שיכטען, אַזוי ווי אַרבעטער ביי האַלץ-הענדלערס פלעגען אַוועק-לייגען צעשניטען האַלץ גרייט צו פאַרקויפען און לייכט אויסצו-מעסטען אין פעסט-מעטערס. עס זיינען געלעגען פרויען, מענער, קינדער, שטומע עדות פון מענטשליכע מעגליכקייטען, ביי אַלע — אַרויסגעריסענע גרויסע לעכער אין פּנים און שאַרבען; קלאָר, אַז מען האָט זיי דערשאָסען מיט דום-דום-קוילען. אויך זיי האָט מען מקבר געווען אין לאַנגע ברידער-קברים.

ס׳איז אַוועק דער בייזער דייטשישער קאָשמאַר. מיר, דאָס הייפעל ניצול-געוואָרענע, האָבען זיך אומגעקערט אין אונזער היימשטאָט. מיר האָבען געפונען אַלץ חרוב, די שטאָט, אונזער אידיש ביאַליסטאָק, די מענטשען. אויך די בית-עלמינ׳ס האָט מען ניט געשוינט. אויף דער זשאַביער ערד האָבען גראָזען באַוואַקסען די קברים, מיסט און אומריינקייט, ציגען האָבען זיך געפּאַשעט אויפן „גוטען אָרט", ס׳רוב מצבות חרוב געמאַכט. צוזאַמען מיט דער זאָרג פאַר די לעבעדיגע, האָבען מיר געהאַלטען פאַר אונזער

דער נייער פּאַרק אויפגעשטעלט מיט אַ צייט צוריק אויפן אָרט פון דעם געטאָ בית-עלמין אויף זשאַביע גאַס, אין ביאַליסטאָק..

(דעם בילד האָט אונז געגעבען אַ אַמעריקאַנער טוריסט וועלכער איז געווען אין ביאַליסטאָק)

חוב צו זאָרגען פאַר אונזערע מתים; אַזוי וויניג זיינען זיי געווען די צוויי-דריי טויזענט פון זשאַביע; דער רוב איז דאָך פאַרוואַנ-דעלט געוואָרען אין רויך און שטויב אין די קאַלכאויוועס פון טרעבלינקע, מאַידאַנעק, אוישוויץ וכ׳. פאַמעלעך איז דאָס הייליגע אָרט געבראַכט געוואָרען אין אָרדענונג. די קברים געריניגט פון ווילד געוויקס, אַרומגעצאַמט דעם בית-עלמין מיט אַ סאָלידער מויער, געשטעלט אַ סטאַבילען וועכטער, וואָס זאָל היטען. מען האָט אויסגעמויערט אַ קליין שטיבעל, וואו אַ סך וואָס האָבען פאַרלוירען זייערע נאָענטסטע, וואָס זיינען ניט געבראַכט געוואָרען צו קבר ישראל, האָבען פאַראייביגט זייער זכר אויפהענגענדיג אויף די וועגט טאָוולען מיט נעמען פון זייערע פאַמיליעס.

אין צווייטען יאָרטאָג פון דער ענדגילטיגער ליקווידאַציע פון געטאָ, דעם 16טען אויגוסט 1945, איז דאָ אָנטדעקט געוואָרען אַ באַשיידענער מאָנומענט. אונטער אַ מגן-דוד איז אין אידיש

אַ ביאַליסטאָקער איד אין סאָוועט־וואלאַנד זוכט זיינע קרובים אין אַמעריקע

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק האָט דערהאַלטען אַ בריוו פון דער ווייטער שטאָט גאָרקי (אַמאָל האָט די שטאָט געהייסען ניזשני־נאָווגאָראָד), פון אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, וועלכער זוכט זיינע קרובים אין ניו־יאָרק. עס איז ווערט אָנצוווייזען, אַז וועגען אונזער גרויסען צענטער און וועגען די אַקטיוויטעטן וואָס מיר פירען, האָט אונזער לאַנדסמאַן זיך דערוואוסט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס איז צו אים דערגאַנגען דורך דעם, וואָס זיינער אַן אַנדערער קרוב און אויך אונזערס אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן האָט דאָס צו אים געשיקט. און אָט איז דער בריוו פון דעם ביאַליסטאָקער, וועלכער וואוינט איצט אין דער ווייטער שטאָט גאָרקי:

טייערע לאַנדסלייט!

איך האָב דערהאַלטען פון מיין קוזין די „ביאַליסטאָקער שטימע". איך בין אויך אַ ביאַליסטאָקער, נאָר מיינע עלטערן זיינען אַמאָל אַוועקגעפאָרען אין דער שטאָט ניזשני־נאָווגאָראָד, וואָס טראָגט איצט דעם נאָמען גאָרקי, אויף דער וואָלגע. ביזן יאָר 1920 האָבען מיר באָקומען בריוו פון אונזערע קרובים אין אַמעריקע. אָבער שוין זינט לאַנגע יאָרען, אַז מיר קענען זיי ניט אויפזוכען. איך זוך מיינע שוועסטערקינדער יעקב און חנה רושטשוק, וועלכע זיינען אין יאָר 1906 אַוועקגעפאָרען קיין ניו־יאָרק. דאָרט האָבען דעמאָלט געלעבט מיין פאָטער'ס ברידער משה־דוד רושטשוק; דער עלטערער ברודער, ווידער, בערל, איז אָפּגעפאָרען פון ביאַליסטאָק קיין ניו־יאָרק אין אָנהויב פון די יאָרען 1889־1890, און נאָך אַ ברודער, הערשעל רושטשוק, פון וואָסילקאָוו, אויך זייער שוועסטער, בלויפּאָרב, איז געווען אין ניו־יאָרק. זייער פאַמיליע דאָרט איז געווען ראָש. דער עלטערער ברודער, הערשעל, האָט געהאַט דריי זין און הערש זיינען געווען צוויי טעכטער. פון מיין מאַמע'ס צד, וועלכע האָט געהייסען פריידע, זיינען אין ביאַליסטאָק פאָרבליבען די פאַמיליע בוברריק, וועלכע זיינען אַלע אומגעקומען פון די דייטש־פאַשיסטישע רוצחים. איך וועל זיין זייער דאַנקבאָר אויב עמעץ פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט וועט העלפען אויסגעפינען אויב עמעץ פון זיי לעבט און אויך זייער אַדרעס. איך בעט אייך אויך מיר שיקען די „ביאַליסטאָקער שטימע". מיט דאַנק,

יונה רושטשוק. מיין אַדרעס איז:

JOHN RUSTCHUK

Kanawinskaja 11, Kw. 2 Gorod Gorki 2, U.S.S.R.

געווען די אויפשריפט: „דעם אָנדענק פון זעכציג טויזענט אידישע ברידער פון ביאַליסטאָקער געטאָ, דערמאָרדעט דורך די דייטשען, געווידמעט דורך דעם הייפעל איבערגעבליבענע אידען. 16.8.1945 — 16.8.1943. ת'נ'צ'ב'ה'". און אונטען, אָדער אין דער זייט פון דער מצבה — איך געדענק עס שוין אַליין ניט גענוי — האָבען מיר אויסגעקריצט: „עם ישראל חי". דאָס איז געווען אַן אימפּאָזאַנטע, ערשטע מאַניפעסטאַציע, אין וועלכער עס האָבען געזומען אָנטייל אַלע לעבען־געבליבענע אידען פון ביאַליסטאָק. עס זיינען, אויסער אידען, אויך אויפגעטראָטען מיט רעדעס עטליכע פּוילישע מענטשען, פאָרטרעטער פון דער אַדמיניסטראַטיוור מאַכט און פון דער פּוילישער געזעלשאַפטליכקייט.

(המשך קומט)

מיין רייזע קיין מעקסיקע

אָנקומענדיג צום ערשטען מאָל אין מעקסיקאָ־סיטי, האָב איך אָפּילו ניט געהאַט די מעגליכקייט אויסגעפינען וואָס עס מיינט צו זיין דעם ערשטען מאָל אין אַ פרעמד לאַנד — אַזוי גיך ווי איך מיט מיין פרוי האָבען זיך אויסגעפאַקט, האָט דער טעלע־פאָן געקלונגען און אונזער טייערער לאַנדסמאַן, שמעון כענטאָוו, האָט באַלד געזאָגט „העלא". עס האָט געמומען בלויז עטליכע מינוטען און ער איז שוין געווען אין האָטעל און האָט אונז באַלד אַוועקגענומען פאַרן אָוועגט — ערשטענס צו דער האַי־לאַי־שפּיל און דערנאָך אין אַ קאַפע־הויז, וואו מען איז געזעסען און פאַר־בראַכט אַן אָוועגט, פאַר וועלכען איך בין אים זייער דאַנקבאַר.

און באַלד אויף מאָרגען האָט די פאַמיליע איצקאָוויטש אי־בערגענומען — געקומען אונז נעמען מיט דער קאָר פון אונזער האָטעל צו אַ שיינעם צוזאַמענקונפט ביי חיים איצקאָוויטש'ן אין דער שיינער וואוינונג, וואו מיר האָבען פאַרבראַכט ביז שפּעט אין דער נאַכט, מיט געשמאַקע מאכלים און געווינליך מיט שיינער, האַרציגער נגינה, ווי אין דער אַלטער היים. פאַר דריי

די פאַמיליע איצקאָוויטש צוזאַמען מיט געסטרוד און הערי פיינבערג ביי אַן אויפנאַמע אין מעקסיקאָ־סיטי.

טעג האָט מיר די וואונדערבאַרע האַרציגע פאַמיליע — ספּעציעל די ברידער אברהם און חיים איצקאָוויטש מיט זייערע האַרציגע פרויען — געזומען און אַרומגעפירט איבער גאַנץ מעקסיקע, געגעסען און פאַרבראַכט אין די שענסטע רעסטאָראַנען. איך און מיין פרוי גוירטרוד וועלען געדענקען פאַר יאָרען און יאָרען די וואַרימע מענטשען מיט אַזעלכע האַרציגע אידישע ביאַליס־טאָקער הערצער, און איך און מיין פרוי וויילען טאָקע אָפּיציעל זיי באַדאַנקען פאַר זייער גרויסער און וואַרימער אויפנאַמע, וואָס זיי האָבען אונז צוגעטיילט (אין דער צייט פון אונזער קליינעם וויזיט אין מעקסיקאָ־סיטי).

אַ סך שיינע זאַכען האָבען פאַסירט צו אונז. צום ביישפּיל, אַרונטערגיין צום סוויימינג־פול אין אַקאַפולקאָ און טרעפען מיין האַרציגען חבר איסאַק ריבאַלאָווסקי מיט זיין טייערער פרוי מאַלי קומען אונז אַנטקעגען. עס זיינען ניטאָ קיין וועגער צו באַשרייבען די מינוט, וועז מיר זיינען געקומען פנים אל פנים; אויך די שיינע צוויי אָוועגטען וואָס די ריבאַלאָווסקיס האָבען פאַר אונז צוגעגרייט. דאָס זיינען אויסדרוקען פון חבר'שאפט, זאָל נאָר ג־ט אונז העלפען, אַז מיר זאָלען פאַר יאָרען־לאַנג טאָן גוטעס איינער דעם צוויייטען, און איבערהויפט טאָן גוטע אַרבעט פאַר אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פאַר דער היים פאַר עלטערע מענטשען.

חזן און מרם. הערי פיינבערג

צום 30־טען יאָרציַיט נאָך דעם אומקום פון די 200 טויזענט אידן אין דער גאַנצער ביאַליסטאָקער געגנט

פון אַלטער טרוס (שטאָקהאָלם, שוועדן)

אין די טעג פון 2טען ביזן 11טען נאָוועמבער 1942, איז דורך דער געשטאַפּאָ, מיט דער מיטהילף פון פּוילישער פּאָליציי און וולאָסאָווצעס, דורכגעפירט געוואָרען די ליקווידאַציע פון אומברענגען 200 טויזענט אידן, אונזערע שוועסטער, ברידער, טאַטעס, מאַמעס, שכנים, וועלכע זיינען אומגעקומען אין די טרעבלינקע גאַז־קאַמערן. זינט דעמאָלט זיינען די 54 אידישע ישובים געבליבען „יודען־ריין", אָפּגעווישט געוואָרען פון קעניגס־בערגער דיסטריקט־געשטאַפּאָ, וואָס דער ביאַליסטאָקער וואָיע־וואָדסטווע־געגנט איז שוין געווען פאַררעכטנט צו אָסט־פרייסי־שען טעריטאָריע־געביט.

מיט אַ ווילדער אַכזריות האָבען די רוצחים אָנגעהויבען צו טויטען די אומשולדיגע אידן, מיט דער הילף פון לעטישע,

אַלטער טרוס

ליטווישע, פּוילישע, וולאָסאָווצעס, פּאָלקס־דייטשען. זיי האָבען דעם 2טען נאָוועמבער פּאַרטאָג אַרומגערינגעלט די 54 אידישע ישובים־געטאָס און אָנגעהויבען די ליקווידאַציע מיטן אַרויס־רייסען די אידישע משפּחות פון זייערע היימען. מען האָט די אידען טראַנספּאָרטירט צו ספּעציעלע צענטערען, ביי גרויסע געווייגען און שרעק, צעשטערט משפּחות, און לויט אַ רייַע האָט מען פון די צענטערען טראַנספּאָרטירט אין פּאַרשפּאַרטע פּאָר־קאָלכטע לאָסט־וואָגאָנעס און געבראַכט, מערסטע האָלב־טויטע, אין דעם פּאַרניכטונגס־לאָגער טרעבלינקע. דעם זעלבען טאָג פון אָנקום פון די טראַנספּאָרטען זיינען זיי אומגעבראַכט גע־וואָרען אין טרעבלינקער גאַז־קאַמערן. דעם 11טען נאָוועמבער, 1942, איז שוין פון די הונדערטער יאָרען אידישע שטעטלעך פון ביאַליסטאָקער געגענט נישט פאַרבליבען קיין צייכען. די שטעטעלדיגע משפּחות, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו — צוזאַמען געלעבט, און צוזאַמען אומגעקומען אין טרעב־לינקער גאַז־קאַמערן.

עס איז צייטווייליג לעבען געבליבען די ביאַליסטאָקער געטאָ, וואָס האָט נאָך עקזיסטירט 10 חדשים. די געשטאַפּאָ האָט אויך איבערגעלאָזען די לעדער־אַרבעטער אין יאַשונאַווקער געטאָ און אידישע שוסטערס פון ביעלסק און ביאַלאָוויעזש. זיי זיינען אומ־געבראַכט געוואָרען שפּעטער. אין מיין מיטאַרבעט אין דער ביאַליסטאָקער היסטאָרישער קאָמיסיע, אין יאָר 1946, איז מיר געווען באַקאַנט, אַז פון אַ סך שטעטלעך פון ביאַליסטאָקער וואָיעוואָדסטוווע איז נישט געבליבען לעבען קיין איין איד. די יעניגע, וואָס האָבען זיך גערעטעוועט ביים לויפען צו די וועל־דער, האָבען די פּאָלאַקען געטאָן די „הייליגע" אַרבעט פאַרן „פונט צוקער", זיי האָבען פּשוט פאַררעטען די אידען צו דייטשי־שע רוצחים, אָדער געכאַפּט די אידען און זיי צוגעשטעלט צו דער אַרטיגער געשטאַפּאָ צום אומברענגען. דאָך האָבען זיך אויסגע־בילדעט פון די וואָלד־אידען וויכטיגע פּאַרטיזאַנער־אָטראַדען אין די וועלדער פון בריינסק, ביאַלאָוויעזש, קרינקי, סעמיאַטיש, דראָהאטשין ביים בוג, און קינישינער, וועלכע האָבען אַריינגע־שריבען אַ הערשאיש בלעטעל געשיכטע פון העלדישען אידישען באַוואָפענטען ווידערשטאַנד.

די צוריקגעקומענע נאָך דער מלחמה פון די בונקערס, קאַצעטען, אָדער פון סאָוועטען־רוסלאַנד זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרען פון פּאָלאַקען אין די שטעטלעך נעבען ביאַליסטאָק: אין סאָקאָלע, 14 אידען, טשיזשעווע 11 אידען, בריינסק 5 אידען; אַזוי אין לאפּי, נאַרעווקע, נאַרוווע, באַטקע, גיינופקע, קינישין, יאַשונאַווקע, טיקטין, גרייעווע, זאַבלודאָווע, מילייטשיץ, יא־לאווקע, סעמיאַטיטש, דראָהאטשין, סאָקאָלקע, סוכאווקע, טרעס־טינע, סטוטשין, קאלנע, זאַמבראָווע. פאַרשטייט זיך, אַז די לע־בענגעבליבענע אידען זיינען שוין פּשוט אָנטלאָפען פון די שטעטלעך, וואָס זיינען שוין געבליבען אידען־ריין.

די פּאָלאַקען האָבען אָפּגעהיט די עשאַלאָנען מיט רעפּאַט־ריאַנטען, פאַרבייפאַרענדיג אין ביאַליסטאָקער געגענט. זיי האָבען פון די באַנען אַרונטערגענומען אידען, אַ סואוואָלקער און פיר אומבאַקאַנטע, און זיי דערמאָרדעט (אייניגע טעג נאָכן קעלצער פּאָגראָם).

עס דערמאָנט מיר די שטעטעלדיגע אידען פון ביאַליסטאָ־קער געגענט, אָדער גרעניץ־פּאָס, וואו עס האָט זיך צונויפגע־טראָפען דאָס פּוילישע און ליטווישע אידענטום. דאָ האָבען זיך געטראָפען צווייערליי קולטורען, אָבער טראָץ דעם זיינען די ליטווישע און פּוילישע אידען געווען ענליכע ווי אַלע אידען אין אַנדערע מקומות — שטילע, באַזאָרגטע פאַרן קיום, פאַר פרנסה און קינדער־דערציאונג, וואָס זאָלען גיין אין אידישען דרך. מען האָט געבויט מערער און מערער אידישע אינסטיטוציעס, חברה׳ס, מאָדערנע חדרים; געזאָרגט, אַז נאָך דער פּויליש־שולע זאָלען די קינדער גיין דעם צווייטען האַלבען טאָג אין חדר, געשיקט קינדער אין ישיבות, פאַך־שולעס. דער פּראָגרעס מיט דעם אַלטען קליינ־שטעטעלדיגען אידישען לעבען, איז געגאַנגען האָט אין האָנט. אין יעדען שטעטעלע איז געווען אַ פּאָלקס־באַנק, אַ מאָדערנע גמילות־חסדים־קאַסע, פּאַרטייען פון ציוניסטען, פּועלי־ציון, אגודה, „בונדיסטען", רייך אין ביבליאָטעקען, השכלה־פּאַראיינען,

העלפען דער יוגענט אין העברעאישע לימודים, בית־יעקב־שולען פאַר אונזערע מיידלעך, דראַמאַטישע קרייזען וואָס מיר דערמאָנען זיי אַ סך מאָל אַלס אַריינברענגער פון צעשטרייאונג אין שטעטל, און גוט־אַרגאַניזירטע פראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. טראָץ דעם האָבען נאָך אונזערע אַלטע לייט געפירט זייער חשבון זכרונות צו געדענקען אַ דאַטע לויט די שריפות, מגיפות, מאַטיזשז, און וועלן אָנלויפענדע וואַסערען האָבען פאַרטרונקען דאָס שטעטל.

עס איז שווער צו פאַרגעסען דעם בין־מנחה־למעריב אין בית־מדרש, דעם גמרא־ניגון ביים טיש פון חברה־ש"ס, די לערנער פון דף־היומי. ביי דעם טיש האָט מען געטראָפען שוסטער־שניידער, צוזאַמען מיט די שטעטלדיגע לומדים. עס איז שווער צו פאַרגעסען דאָס חסידים־שטיבעל פרייטאָג ביים קבלת־שבת. זייער עקסטאַז איז פאַר אונז מתנגדים געווען אַ סך צו רעס־פעקטירען זיי. דאָס האָט זיך אויסגעמישט מיטן הו־האַ אין די וואָכען־טעג פון גערויש פון אידישע שניידער־מאַשינען, קלאַפּעריי פון די האַמערס און קאָוואַדלעס ביי די אידישע שמידען, זעגעריי און הובלעריי פון די אידישע סטאָליאַרעס, דאָס געזאַנג פון די „פאַך־פאַראיין־מיטגלידער" ביי דער אַרבעט, וואָס פלעגען אויסזינגען די אויסגע׳חלומ׳טע לידער וועגען פרייהייט פון אַ בעסערער וועלט — די צייט איז נאָענט, „די צייט איז נישט קיין חלום".

דער ערב־שבת מאַרק פון פיש, און גרינצייג צו שבת־מאכלים, און פון די חדרים האָט זיך צעטראָגען דער זיסער געזאַנג פון שיר־השירים ביי די תינוקות של בית רבן (חדר־קינדער). אָט דאָס אַלעס איז אָפּגעווישט געוואָרען פון די רוצחים פון קעניגסבורגער געסטאַפּאָ, מיט דער מיטהילף פון פוילישע און אַנדערע רוצחים. די אידישע שטעטלעך פון ביאַליסטאָקער געגענט האָבען צושטייער געגעבען דער אידישער וועלט רבנים, שרייבער, דיכטער, כלל־טוער מיט וועלט־נעמען. מען האָט געפרופען דעם רב, למשל, ר׳ שמעון ברייסקער, הרב מירסקי פון זאַבלודאָווע, ר׳ ליפּאַלע טשעכאַנאָוצער, ר׳ אליה־ברוך טשעכאַנאָוצער (געווען ראש־ישיבה אין מיר אַ סך יאָרען), הרב יאָסעלעוויטש סעמיאַטיטשער. אָזוי זיינען אויך אַ סך ביאַליסטאָקער פּען־מענטשען געווען אימפּאָרטירט פון שטעטל. דער שעפער פון 2 בעגדער „פּנקס ביאַליסטאָק", אברהם שמואל הערשבערג, איז געווען פון גרייעווע; פּסק קאָפּאַלאַן, אַרטישי בערעזינסקי; סטופּניצקי איז געווען אַ ביעלסקער, יוסף העפטמאַן אַ ברייסקער, פּרץ הירשביין פון וואָסער־מיל ביי קליטשעל. 70 פּראָצענט ביאַליסטאָקער אידען, זיינען געווען נכתבים אין די קליינע שטעטלעך אין ביאַליסטאָקער סביבה.

הונדערטער יאָרען געשיכטע פון אידען אין ביאַליסטאָקער געגענט, איז פאַרלוירען געגאַנגען. די זעלטענע היסטאָרישע אַלטע שוהל פון זאַבלודאָווע, פון גראַדער פירשטאָט, די שוהלען פון ארלע (ביי ביאַלאָוויעזש), די אַלטע שוהל פון ווישאנג (ביי וויסאָקע־מאַזאָוויעצק) — די אַלע שוהלען זיינען באַלד די ערשטע טעג פון דייטשישען אַריינמאַרש אָפּגעווישט געוואָרען. אַלע בית־הקברות׳ן אין די שטעטלעך זיינען צעאַקערט געוואָרען, די מצבות האָט מען פשוט צעשלעפּט פאַר אַספאַלט ביי די גוי׳אישע הויפען־צוגאַנגען צו די חזירים־שטעלער.

אַ דאַנק די פּנקסים פון אייניגע שטעט, וואו אויפן ערשטען פּלאַץ איז „ספר טיקטין", דערוויסט מען זיך, אַז די אַלטע שוהלען וואָס איך דערמאָן דאָ זיינען געבויט געוואָרען אין די יאָרען פון 1539 — 1610; פון „פּנקס זאַבלודאָווע" דערוויסט מען זיך אַ שלל מיט היסטאָרישע דאַטומס פון 16טען יאָרהונדערט. דאָך זיינען די צוויי בענדער „פּנקס ביאַליסטאָק", פון אברהם שמואל הערשבערג, דאָס פונדאַמענטאַלע ווערק פאַר היסטאָרישע דאַטומס פון אידישען לעבען מיט אַ סך הונדערטער יאָרען צוריק. ווייל די אַרבעט איז געשריבען געוואָרען נישט נאָכן חורבן, נאָר אַ צייט צוריק, אין נאָרמאַלע צייטען.

די פּנקסים פון טשעכאַנאָוצע, סעמיאַטיטש, סאָקאָלע, סאָקאָלקע, קריניק, קינישין, ווישאָקע־מאַזאָוויעצק, טשיזשיווע, גרייעווע, ברייסק, קאָלנע, האָבען אונז געגעבען אַ גרויסען בייטייער צו דער אידישער געשיכטע, אַ שלל פאָלקלאָר־אוצרות פון ביאַליסטאָקער געגענט, און אַ שלל עפאָכע־דאַטומס ביי דעם אידישען באַוואָפענטען ווידערשטאַנד אין געטאָ, און געטאָ מאָר־טיראָלאָגיע־געשיכטע. וויפיל מיר ווייסען שוין וועגען דעם, האָבען אָבער די ביכער גרינטליך דערציילט מערער ווי מיר האָבען זיך פאָרגעשטעלט.

עס קומט אַ דאַנק אייניגע עסקנים־לאַנדסלייט פון אַמעריקע, אויסטראַליע, ישראל, אַרגענטינע, שוועדען, פאַר דער מיטהילף אַרויסצוגעבען די פּנקסים, וואָס דאָס בלייבט לדורות אַ מצבה נאָכן אומקום, העלדישקייט, און היסטאָרישע פאַרצייכענונגען. איצט זיינען נישט נאָר די שטעטלעך פון ביאַליסטאָק אידען־ריין, נאָר ביאַליסטאָק איז שוין אויך אַן אידען. מיר, שכנ׳ישע אידען פון ביאַליסטאָקער סביבה, וועלען נישט פאַרגעסען אונזערע היים־שטעטלעך, און אונזערע נאָענטע וואָס זיינען אַרויסגעריסען געוואָרען מיט 30 יאָר צוריק פון די היימען, אין נאָוועמבער 1942, און פאַרברענט געוואָרען אין דעם אש פון טרעבלינקע. פאַרגעסט נישט אונזערע נאָענטע! דאָס איז אונזער חוב!

העלזען

פון **ראָזא נעווואַדאָווסקאַ** ע"ה

אַ פאַרבליבן ליד אין דער רעדאַקציע
נאָכן טויט פון ראָזאַ נעווואַדאָווסקאַ

עם שיילן זיך שוין אַפּ די זיבן בעלמעס פון מיין
בלינדקייט.

אויך מיט פאַרמאַכטע אויגן איך זע —
וועלטן איבער וועלטן. זיי בליצן, זיי שימערירן, זיי
פינקלען.

מיט זיבנזוניקייטן פון סנה.

איך צי אַראָפּ מיינע שיך.
דער אָרט דאָ איז הייליק.
פון באַשעפער די שלוה דאָ רוט.
אַזוי איז געווען. און אַזוי וועט זיין אייביק.
מען הערט דאָ די בענטשונג: **„כי טוב"**, עם איז גוט.

אַ שמועס מיט דר. שמואל פּיסאַר

פון מאַקס באַביטש (ניו־יאָרק)

עס איז געווען אַ מאָנטאָג אינדערפרי, ווען איך בין אָנגעקומען אין דער ביאַליסטאָקער „האום". אין דעם אָפּיס האָבען זיך שוין געפונען, פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, ענגעראַל־סעקרעטאַר, און פּאָול שאָכעט, דער טרעזשורער און טעטיגער טוער פּאַר דער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע. שמואל פּיסאַר איז נאָך ניט געווען. עס האָט געקלונגען דער טעלעפּאָן און אָנגעזאָגט, אַז ער קומט באַלד. קירצליך, איז פּיסאַר אָנגעקומען. מיר האָבען זיך באַקאָנט. פּאַר אונז איז געשטאַנען אַ הויך־געוויקסיגער, מיט אַ דינער און יוגענטליכער פּיגור; דער פּנים אַ סימפּאַטישער; אַ שיינע קאָפּ שוואַרצע האָר און טיף דורכדרינגענדע אויגען, וואָס מאַכען דעם אײַנדרוק פון אַ זייער וויכטיגער פּערזענליכקייט. אויפן אויסזען, 42 יאָר אַלט. איך האָב גלייך באַמערקט, אַז דער גאַסט איז זייער ענליך צו זיין פּאָטער, דוד פּיסאַר.

מיר האָבען אָנגעהויבען אונזער שמועס מיט אַלגעמיינע זאַכען. ער האָט מיר געפרעגט צי כ׳האָב פּאָטאָגראַפּיעס פון וועמען ס׳איז פון זיין משפּחה. ליידער האָב איך ניט. פון זיינע רייד האָט מען געקענט אויסגעפינען, אַז ער געדענקט זייער ווייניג פון זיינע ערשטע 12 קינדערישע יאָרען, ווען מ׳האָט אים פּאַרנומען אין קאָנצענטראַציע־לאַגער. כ׳האָב געפּרואווט מיטן שילדערן די פּיסאַר־משפּחה אויפּוועקען פּאַר אים אַ קלאָר בילד און אָפּשאָצונג. כ׳האָב אָנגעהויבען שילדערן דעם זיידן.

דער זיידע שמעון איז געווען אַ מיטל־וואוקסיגער און אַ בריי־ט־ביניגער, מיט אַ לייכט ברוינליך פּנים; אַ קורצע, שפּיציגע בערדל און גרויסע וואָנצעס; זינט איך געדענק אים — גרוילין; פּולע און דיקע ברעמען איבער זיינע טיף־דורכזיכטיגע אויגען. אַן ענערגישער און אומרואיגער מענטש, אָפּט פּאַרטיפּט אין מחשבות און פּראָבלעמען. ער האָט געבויט דעם גרויסן הויף הייזער און אַביסעל ווייטער, אויף נייַ־שאָסיי גאָס, האָט ער אויסגעבויט דעם גרויסן, ווייסען מויער, וואָס איז אַ צייט געווען אַ האָטעל. ער האָט די ווייסע הויז פּאַרלוירען צו דער באַנק צוליב „היפּאָטעק". דער זיידע האָט געבויט הייזער כמעט אַן געלט. ער האָט אימער געהאַט סוחר׳ישע דריידלעך, יורידישע און געניאַלע איינפֿאַלען. דער זיידע האָט געציגען חיונה פון דירה־געלט און פון חתונות אין דעם גרויסען זאַל אויפן הויף. דאָרטען פלעגט מען אויך אָפּגעבען רעקרוטען אין דער רוסישער אַרמיי. דער זיידע איז שטענדיג געווען געקליידט שבת׳דיג. ער פלעגט שפּאַצירען צום צענטער שטאָט אין ווייסע העענטשקעס און אַ דיקען שטעקען. ער האָט אויסגעזען ווי אַן אַדוואָקאָט. ער האָט טאָקע געהאַט די פּעאיגקייטען פון אַ יוריסט, געקענט אויסטייטשען פּילע געזעצען און אָפּט געגעבען די שכנים יורידישע עצות. דער זיידע איז געווען אַ געניאַלער מענטש, אַ פּאַרלוירענער טאַלאַנט, וואָס האָט ניט געהאַט קיין מעגליכקייט זיך צו אַנטוויקלען. ער האָט געראַטעוועט אַ גוטען רוסיש און פּויליש. איך געדענק די רוסיש־יאַפּאַנעזישע מלחמה, ווי אויף זיין הויף פלעגען זיך צונויפקומען שכנים און דיסקוטירען די מלחמה. דער זיידע איז געווען פון די גאָר ערשטע פּאַראויסצוזאָגען קורס־פּאַטקינ׳ס מפּלה.

איך דערמאָן זיך דעם ביאַליסטאָקער פּאָגראָם, ווען אונזער זעליגע מוטער, דאָבע, איז צוזאַמען מיט שמעון פּיסאַר געלאָפען צום ענעראַל באַאיעוווסקי, אונזער שכן, זוכען יושר און בעטען רחמים אָפּצוהאַלטען דעם פּאָגראָם. דער ענעראַל האָט געהייסען סאָלדאַטען אָפּשטעלען ראַבעווען און פּאַרניכטען לעבענס אויף שאַס־גאָס און נעקסטע באטאניטשנע. ליידער האָט דער ענעראַל ניט געוואָלט, אָדער ניט געקענט, אָפּשטעלען דעם פּאָגראָם איבער דער גאַנצער שטאָט ביאַליסטאָק. איך וויל באַטאָנען, אַז אונזער הויז, אויף נייַ־שאָסיי גאָס, איז געווען נעקסט צום זיידע׳ס הייזער. די פּיסאַרס און די באַביטשעס משפּחות האָבען שטענדיג געלעבט פריינטליך. דער זיידע איז געווען פול מיט פריינטליכקייט און אַכטונג צו אונזער פּאָטער און מוטער, וואָס איז געווען אַ געשעפּטס־פרוי, מיט אַ לאָגישען און קלוגען קאָפּ.

איך שלאָג איבער מיין שילדערען און פּאַרקוק זיך, ווי סעמועל מאַכט די גאַנצע צייט נאָטיצען. איסאַק ריבאַלאָווסקי פרעגט אים צוליב וועלכען צוועק. סעמועל באַמערקט, אַז ער וויל פּאַרצייכענען כדי באַנוצען אין שרייבען זיין ביאָגראַפּיע.

איך שילדער ווי עס האָט אויסגעזען די באָבע און איר באַראַקטער. אין קורצען: זי איז געווען אַ טיפּיטשנע אידישע פרוי, ווי דאָס רוב מוטערס פון איר דור, וואָס האָבען אַרויפגעקוקט מיט רעספּעקט צום מאַן, ספּעציעל אַזאַ מאַן מיט אַ שטאַרקען כאַראַקטער און געניאַליטעט. אַ אידישע מאַמע אין פולען זין פון דעם וואָרט.

אינ׳ם יאָר 1929 האָב איך, מיין פרוי און עלטערער זון, דאָן אַ קליין אינגעל, באַזוכט ביאַליסטאָק פּאַר עטליכע מאָנאַטען. כ׳האָב אָפּט געזען דעם זיידען און באָבען. ביידע האָבען זיך שטאַרק געעלטערט. ביי די פּאָלאַקען איז דאָס לעבען געווען שווער. פּרנסה וויניג פון דירה־געלט, אָדער איינקונפט פון חתונות. ביידע האָבען שטאַרק געליטען צוליבן פּאַרלוסט פון יונגען אָנקעל שמואל.

איך האָב געשילדערט זיין אָנקעל שמואל, נאָך וועמען ער טראָגט דעם נאָמען. שמואליק איז געווען איינער פון די עכטסטע בחורים אין ביאַליסטאָק. ער איז געווען איבער 6 פוס הויך; זיין קערפּער איז געווען שטאַרק אָנטוויקעלט פון מאַכען גימנאַסטיק און הויבען שטאָנגען און שווערע געוויכטען, ווי עס טוען היינט־צו־טאָג פילע יונגעלייט אין אַמעריקע. אין ביאַליסטאָק איז אָט־לעטיק געווען אַ זעלטענהייט. שמואלקע איז געווען אַן איידעלער, גוטהערציגער און זייער פריינטליכער בחור. ער איז געווען אַ פרייוויליגער פייערלעשער. ער איז געווען אַביסעל עלטער פון מיר. כ׳געדענק אים אַלס סאָלדאָט אין דער רוסישער אַרמיי. ער האָט זיך ניט געקענט צופּאַסען, אַן אַ פּראָפעסיע — אַ שוואַכע צוקונפט פאַר יונגע אידען. ער איז געווען אַ באַאַבטער און פּעאיגער. ער האָט חתונה געהאַט מיט אַ ווילנער מיידל און האָבען געהאַט אַ קינד. ער האָט זיך שטאַרק פאַרקילט, געקראָגען אַ שווערע לונגען־אָנצינדונג, אָנטוויקעלט טובערקולאָז און שנעל געשטאָרבען, גאָר יונג. שמואל פּיסאַר טראָגט דעם נאָמען נאָכן פּעטער שמואל.

כ׳האָב באַמערקט, אַז מיין צוהערער איז פּאַרטיפּט געווארען אין טיפּע מחשבות. ער האָט דערוואַכט ווען כ׳האָב אָנגעהויבען שילדערען זיין זעליגען פּאַטער דוד, וועמען כ׳האָב געקענט אַלס יונגען בחור׳ל, בעפאָר מיין אָפּפּאַרען אין 1920. אָבּ, ביידע ברידער זיינען געווען פון הויכען וואוקס, דוד נידעריגער. ביידע ברידער האָבען געהאַט אַן ענליכקייט אין זייער אויסזען. איך שילדער דוד׳ן, ווי ווייט כ׳געדענק, אַלס אַ סימפּאַטישען און שטילען בחור. אַ שכן מיט פילע מעלות. פריינט ריבאַלאָווסקי גיט צו, אַז ער האָט גוט געקענט דעם פּאַטער דוד, בעפאָר דער צווייטער וועלט־מלחמה. ער האָט אים אָפּט באַגעגענט, אים געגליכען פּאַר זיין הומאָר, פּאַר זיין גוטער באַציאונג מיט מענטשן. ער געדענקט אים אַלס זייער באַגאַבטען און פּאיגען מענטשען, וואָס האָט געקענט בויען און פּאַרריכטען אַלערליי מעכאַנישע אַרטיקלען. דוד האָט געטריבען אַן אייגענע טעקסי. פון דעם האָט ער געמאַכט אַ לעבען. אין פּוילען, וואו אידען האָבען זיך געמוטשעט מיט פּרנסה, איז דאָס געווען אַ גוטער וועג פון דערנערען זיך.

איך פּרוביר שילדערען פּאַר פּיסאַר׳ן זייַנע דריי מומעס. די עלטסטע מומע סימע האָט אויסגעזען אַ קאָפּיע פון זיידען שמעון, אַ דיקליכע און מיט אַ ברייטען פּנים. די אויגען פּונקט ווי ביי זיידען, פּול מיט וויטאַליטעט. מ׳פלעגט זאָגען, אַז זי טראָגט אויף זיך דעם טאַטנס קאָפּ. ליידער זיינען אירע פּאיגקייטען פּאַרלוירען געגאַנגען אין דער אידישער געטאָ, ניט אויסגענוצט געווארען. זי האָט חתונה געהאַט פּאַר אַ ווילנער. דער מאַן האָט ניט געמאַכט קיין לעבען אַלס וואיאַזשאָר. פּאַר מיין אָפּפּאַרען האָבען זיי געהאַט אַ בשמים־קראָם און פון דעם געצויגען פּרנסה.

די צווייטע מומע, געדענק איך אַלס שיינע און זייער באַשיידענע. זי איז געווען ענליך צו די ברידער. זי האָט זיך זייַער געלערנט אין גימנאַזיע, איז געווען אַ באַלעזענע און געטאַן אַ שידוך מיט אַ ווילנער בחור און זיך דאָרטען באַזעצט.

די דריטע מומע סאָניע, געדענק איך, איז געווען די עכטסטע מיידעל צווישען די שכנ׳ישע מיידלעך. זי איז געווען ענליך אין אויסזען צו דער עלטערער שוועסטער. איר לענגליכע נאָז און די פּאַר׳חלומ׳טע אויגען האָבען איר געגעבען אַ סך חן. זי איז געווען אַ שעמעוודיגע און צוריקגעהאַלטענע. בכלל זיינען אַלע פּיסאַר׳ס קינדער געווען געלאַסענע, באַשיידענע, מיט פיינע מאַנירען. סאָניע איז געווען אַ גימנאַזיסטקע. זי האָט געטאָן אַ שידוך מיט אַ ווילנער בחור און זיך איבערגעצויגען אין ווילנע. זעט אויס, אַז דער זיידע פּיסאַר האָט געגליכען שידוכים מיט ווילנער. דער פּאַטער דוד איז געווען דער אייניציגער וואָס האָט זיך משדך געווען מיט ביאַליסטאָקער, מיט דער משפּחה סוכאָווסקי.

סעמועל פּיסאַר האָט מיר געפּרעגט, מיט וואָס דערקלערט זיך, וואָס דער געניאַלער זיידע פּיסאַר האָט געבילדעט די טעכטער און ניט די צוויי זין? כ׳האָב דערקלערט, אַז אונטער דער צאַרישער מאַכט האָבען אידען געהאַט וויניג מעגליכקייט צו קריגען הויכע בילדונג און דורך דעם זיך דערשלאָגען צו הויכע פּאָזיציעס. אויף רעגירונגס־שטעלעס האָט מען אידען ניט צוגעלאָזט. רייכע אידען האָבען געשיקט די זין זיך בילדען אין אויסלאַנד. זעט אויס, אַז דער זיידע האָט זיך עס ניט געקענט דערלויבען. פון די אָרימע קלאַסען, אויב מ׳האָט ניט געקענט פּאַרדינען ביי אידישע פּאַכטן, האָבען זיי עמיגרירט קיין אַמעריקע. בורזשואַזע אידען האָבען אַנידערגעקוקט אויף אַמעריקע. אידעאַלע יונגעלייט האָבען עמיגרירט קיין ישראל אָדער אייראָפּע. עס זיינען אין ביאַליסטאָק געווען צופיל אידישע בוכהאַלטערס און פּריקאַזשטשיקעס, אָן פּערספּעקטיוון. רייכע על־טערען האָבען איינגעאָרדענט זייערע זין אין זייערע פּאַבריקען אָדער געשעפטען. דאָס רוב יונגע אידען פון מיטעל־קלאַס זיינען אַרומגעגאַנגען פּוסט און פּאַס. טויזענטער פּאיגע יונגע אידען האָבען ניט געקענט אויסניצען זייערע פּאיגקייטען. זעט אויס, אייער פּאַטער און אָנקעל האָבען געהערט צו דער קאַטעגאָריע. דאָקטער בילדען די טעכטער איז געווען אָן „אינווסטמענט״. אַ שיינע מיידעל מיט אַ דיפּלאָמע איז געווען אַ נדן פּאַר רייכע חתנים.

אונזער שמועס האָט זיך געענדיגט. פּאָול שאָכט האָט אונז פּאַרלאָזען. פּיסאַר, ריבאַלאָווסקי און איך זיינען געגאַנגען באַקוקען די ביאַליסטאָקער „האָום״ פּאַר אַלטע לייט. מיר האָבען אָנגעפּאַנגען מיטן העכסטען שטאָק. דער גאַסט האָט מיט נייגעריגקייט באַטראַכט די ביבליאָטעק און אַרכיוו, די אומגעבונג פון לעזע־צימער. דערנאָך האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי אים געפירט פון שטאָק צו שטאָק און געוויזען די שיינע און מאָדערען־אויסגעשטאַטע צימערען פּאַר די תושבים, וואו עס לעבען קרוב הונדערט איינוואוינער. מ׳האָט אים געוויזען די מאָדערנע אַמבולאַטאָריע, די קאָבינעטען פון די דאָקטוירים, די פּאַרשיידענע מעדיצינישע אַפּאַראַטען, וואָס העלפען די קראַנקע און אינוואַלידען. דער גאַסט האָט באַאַבאַכטעט, ווי די נוירסעס און אָרדערליס פּאַסען־אויף אויף די אַלטע לייט. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט באַטראַכטען, ווי אַן אָנגעשטעלטער ראַזירט אַ הילפלאָזען מאַן. פּיסאַר האָט זיך אָפּט אָפּגעשטעלט און אַריינגעקוקט אין די פּנימ׳ער פון די תושבים, ווי ער וואָלט וועלען פּרואוון אַנאַלי־זירען און פּאַרשטיין דעם געמיט פון די זקנים און זקנות.

מיר זיינען אַרונטער אין קיך, וואָס איז אויסגעשטאַט זייער מאָדערנע, קוכער און סערווירער אין ווייסע אוניפּאָרמען. עס איז געווען אָן אָנגענעמער ריח פון די שפּייזען און פון דער גאַנצער אומגעבונג.

ענדליך זיינען מיר אַרונטער אין עס־צימער, וואו ס׳איז צוגעגרייט געווארען אַ געשמאַקער לאָנטש. מיר האָבען פּאַר אַ ווייל געשמועסט. פּיסאַר האָט אונז דערציילט, אַז לעצטענס, זייענדיג אין וואַרשע מיט זיין פּרוי, זיינען זיי צוגעפּאַרען צום ערשטען מאָל אין ביאַליסטאָק. ער האָט באַזוכט פּיסאַר׳ס הויף, געזען אונזער הויז, די איינציגע וואָס זיינען פּאַרבליבען אין שאָסיי־גאַס. די הייזער זיינען אמת׳ע „סלאָמס״. מיט אַ שוועריען געמיט האָט ער פּאַרלאָזען די חרוב׳ע שטאָט.

נאָך אַ באַזוך פון 3 שעה האָט פּיסאַר זיך געזעגענט און באַדאַנקט ריבאַלאָווסקי׳ן. איך האָב אים באַגלייט צום גאַס. אַנטקעגען „פּאַרווערטס״־בילדינג האָבען מיר זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט דערקלערט, אַז ער דאַרף צופּאַרען אין וואַל־סטריט. בייטאָג האָט ער אַ קאָנפערענץ אין וואַלדאָרף־אַסטאָריע; מאָרגען פּאַרט ער קיין פּאַריז. מיר האָבען זיך געזעגענט. ער האָט געדריקט מיין האַנט. איך האָב אַריינגעקוקט אין זיינע אויגען, אין זיין פּנים — אַ קאָפּיע פון פּאַטער דוד.

ער האָט געשפּרייזט איבער דער גאַס צו נעמען אַ טעקסי. כ׳האָב נאָכגעקוקט זיין „פּאַכאָדקע״. כ׳האָב זיך דערמאָנט, אַזוי האָט געשפּרייזט דער פּאַטער דוד.

פּאַר געזונט, שמואל! דו טראָגסט מיט זיך, פּאַר דיין גאַנצען לעבען, די אמת׳ע געשטאַלט פון דיין טאַטען — דוד.

זוניגע בילדער פון מיין יוגענט...

פון יעקב פרידמאַן (לאָס־אַנדזשעלעס)

אין שטאָט־גאָרטען

היינט, אין העלען זונטאָג־טאָג אין חודש מאי, איז אַ „בלימעל־טאָג" אין ביאַליסטאָק. יונגע לייט און די אין קאַנט בארימטע ביאַליסטאָקער קראַסאָוויצער, אין זומער־קליידונג, לויפען אום פרייליכע אויף די גאַסען און באָטען אָן די פאַרבייגייער צו קויפען אַ בלימעל לטובת דעם אידישען שפּיטאָל, און ווער עס נעמט אַ בלימעל באָקומט פון דער שיינהייט אַ ווארימען שמייכעל. ביי דער זייט שטייט דאָס ישיבה־אינגעל הערשעל קאָסאָווער, און עס געפעלט אים שטאַרק, וואָס דאָ קומט פאָר. ער וואָלט אַ בעלן זיין העלפען דעם אידישען שפּיטאָל וואו מ׳היילט אָרימע קראַנקע אומזיסט, נאָר ווי קומט ער, אַ פרעמד אינגעל אין חסידישער אָנטוען? הער־שעל וויים, אַז נאָך אַזאַ יום־טוב־טאָג אין ביאַליסטאָק איז אין אוועגט אַ „גוליאַנע" אין שטאָט־גאָרטען, מ׳לאָזט פייערווערק, די יוגענט שפּאַצירט אין די גאָרטען־אַלייען און די וועלכע גע־פעלען זיך, באַשיטען איינס ס׳אַנדערע מיט קאָלירטען קאָנפעטי; נאָר דער עיקר פאָר אים איז דער זעלנערשער אָרקעסטער פון סודזעלסקען פּאָלק, וועלכער שפּילט אין אַזעלכע אָוועגטען אין גאָרטען.

ער וואָלט שווערען, הערשעל, אַז דער קאָפּעלמייסטער איז אַ איד, אַניט, ווי קומט ער צו שפּילען אַ געפּלעכט פון אידישע מעלאָדיעס ווי „ראָזשינקעס מיט מאַנדלען", „אלי, אלי", און ענ־ליכע אידישע ניגונים, וועלכע ער האָט זיך אויסגעלערנט פון זיין עלטערער שוועסטער אין דער היים? און דער מיט דעם קלאַרנעט איז אַוודאי אַ איד, ווייל אָט לאָכט זיין קלאַרנעט און אָט וויינט ער; און דער מיטן טרומפּייט, וואָס שפּילט סאָלאָ אין „אלי, אלי", איז דען נישט קיין איד? ווי קאָן אַ נישט־איד שפּילען „אלי, אלי"? נאָכן פאַרנאַכטיגען שיעור אין דער ישיבה אויף די ברייטע פּיאַסקעס, האָט דער קאָסאָווער פאַרגעסען, אַז ער באַדאַרף גיין צו וואַרעמעס עסען אויף זיין זונטאָגדיגען „טאָג". אַרום הילצער־נעם פאַרקאָן פון שטאָט־גאָרטען זיינען שטענדיג געווען יונגע בעלנים אויף אַריבערשפרינגען ס׳זאָל קיין געלט נישט קאָסטען, און פאַרן חסידישען ישיבה־אינגעל האָט זיך אויך געפונען ווער ס׳זאָל אונטערשטעלען אַן אָקסעל.

אין גאָרטען נאָכן בלימעל־טאָג איז גאָר פרייליך געווען, אינגלעך און מיידלעך האָבען זיך געשאָטען מיט קאָנפעטי און אַ יונגער געלעכטער האָט זיך געטראָגען פון די טונקעלע גאָרטען־אַלייען. ערגיץ־וואו האָט עס דעם יונגען הערשעל קאָסאָווער אַ קלעם געטאָן. דער אָרקעסטער האָט אויפגעשפּילט און ער איז ווי צוגעשמידט געוואָרען צו דער עסטראָדע. אָט איז אַ מאָרש, וואָס איז אַזוי ענליך צום חסידישען ניגון אין קאָסאָווער גערער שטיבעל, און אָט פאַרגייט זיך דער קלאַרנעט „גאָט און זיין משפט איז גערעכט", אַ ניגון, וואָס דערמאָנט אים אין דער היים. ער האָט גאָר פאַרגעסען, אַז ער איז אין דער פרעמד, עסט יעדען טאָג אין אַנדער הויז, הונגערט צוביסלעך צו און שלאָפט אויסגעבעט מיט טישטעכער און טליתים אין קהל־שטיבעל אויף ר׳ חיים הערץ גענסעל. ער איז באַהערשט געוואָרען פון דעם שפּילען און ס׳איז אים אין דער מינוט אויך פרייליך געווען, ווי אַלע איבעריגע יונגע מענטשען אין גאָרטען.

פלאַקער, פייער, פלאַקער

די שטאָטישע פייערלעשער — באַשטאַנען פון אידישע ביאַליסטאָקער בחורים — האָבען באַזונדערס אויסגענומען אין הערשעל קאָסאָווער׳ס אויגען. עפּעס אַ קלייניגקייט! יונגע אידען, אָנגעטאָן אין מונדירען ווי אָפּיצערען, מאַרשירען אַזוי העלדיש אין די גאַסען הינטער זייער קאָמענדאַנט, מאָטעל אסטרינסקי, און זיינען בראַוו און מוטיג אויך ווען מ׳דאַרף ראַטעווען אידישע הייזער פון אַ שריפה.

היינט אָוועגט שפּילען אין שטאָט־גאָרטען לכבוד די פייער־לעשער 2 אָרקעסטערס, דער סודזעלסקער און דער אייגענער פון די אידישע פייערלעשער, לויפט הערשעל קאָסאָווער אַרום אין גרויס פרייד פון איינעם צום אַנדערען. ער איז אַוודאי מקנא די יוגענטליכע, אָנגעטאָן אין שילער־מונדירען, נאָר קיינעם גייט נישט אָן זיין לאַנגע פּוילישע חסידישע קאַפּאָטע און אידיש היטעל. דער אָרקעסטער שפּילט און פלוצים דערהערט ער אַ גאָר, גאָר באַקאַנטען ניגון פונ׳ם קלאַרנעט „פלאַקער, פייער, פייער, שפּילט אונז פרייליך צו". די הענט זיינע צעווואָרפען זיך לויטן ריטם פון דער מעלאָדיע, דאָס חסידישע היטעל פאַלט אים אַרונטער פון קאָפּ און עס צעווינטיגען זיך זיינע געדיכטע לאָקען. צוויי יונגע מיידלעך גייען פאַרבי אים און איינע מיט צוויי דיקע צעפּ באַשיט אים מיט קאָנפעטי. אַ צעטראָגענער זעט הערשעל וויי די מיידלעך שמייכלען, זיי חוזק׳ן אַוודאי, טראַכט ער, און עס טוט אים וויי, מ׳האָט אים צעשטערט די פרייד פון פלאַקער, שפּילט אונז פרייליך צו". די הענט זיינע צעווואָרפען זיך ווידער פאַרבי און די זעלבע מיט די דיקע צעפּ באַשיט אים ווידער מיט קאָנפעטי. דאָס מאָל פאַרהאַלט זי זיך אַ ווייל און שמייכעלט צאָרט צו אים. זי האָט גרויסע אויגען און אַ בריטען וווייסען שטערן און איז זייער אַ שיינע. דער פאַרדרוס אין אים האָט פלוצים אויסגערונגען און אַ וואָרים געפיל האָט אים באַרוישט.

אַ וווייסע רויז

עס איז געווען אָן אָנגענומענער שטייגער אין דער ישיבה צווישען די אינגערע פרעמד־שטאָטישע תלמידים, נישט צו לאָזען אויף הפקר אַ „גוטען טאָג", נאָר אים איבערגעבען אָן אַנדער ישיבה־חבר. אויף דעם וועג איז הערשעל קאָסאָווער געוואָרען אַ היימישער אין קיך פונ׳ם ביאַליסטאָקער גביר אויף נאָוואָליפּע־גאַס, מאַרקוס גאַרדאָן. לכתחילה האָט ער נישט קיין חשק געהאַט צום גבירישען טאָג ביי גאָרדאָנען, וואו מ׳דאַרף דורכגיין אַ טויער, וואו ס׳שטייט שטענדיג אַ וואַכמאַן. אים איז מער ניחא געווען אָזאַ „טאָג" ווי ביי מאָטעל דעם מענער־שניידער אויף כאַניקעס, וואו די געזעלען האָבען געזונגען לידער און פריינטליך זיך אויסגע׳טענה׳ט מיט אים. איינער פון זיי, בענציע, האָט אים אַפילו פאַרציילט, אַז דעם האַלבען פינגער, וואָס פעלט אים אויף דער לינקער האַנט, האָט ער פאַרלוירען ביים פאָגראָם אין ביא־ליסטאָק, ווען ער און נאָך אַנדערע אידישע אַרבעטער האָבען זיך קעגענגעשטעלט און פאַרהאַלטען די פאָגראָמשטשיקעס אויף סוראַזער־גאַס.

נאָר דערציילט האָט מען, אַז יעדען פורים שטייט ביי גאָר־דאָן, דעם גביר, אין הויף אַ איד מיט אַ קעשענע געלט און טיילט

אויס וועט עס קומט נאָר בעטען אַ נדבה. און נאָך עפּעס, לעצטען שבועות, וועט מ׳האָט געלערנט אין דער ישיבה אַ גאַנצע נאַכט, איז אין שפּעטען אָוונט געקומען אַ גרופּע פרויען און אויסגע־ טיילט די תלמידים קעז־קיכלעך און אַנדערע געשמאַקע מאכלים און געהערט האָט הערשעל, אַז אויך פרוי גאָרדאָן איז געווען צווישען זיי.

צוויי אידישע פרויען האָבען באַדינט גאָרדאָנ׳ס היים. די עלטערע באַשע, אַ פּאַקאיאווע, און די אינגערע, אסתר, איז געווען די קעכין. דאָס נייע חסידישע ישיבה־אינגעל האָט מען גאָר גערן געהאָט אין קיך ביי גאָרדאָנען. אסתר פלעגט אים אַנפּילען די קעשענעס מיט עסענווארג: „ביסט דאָך אַ אינגעל אַליין אין דער פרעמד, ווי, ווי״, האָט זי געמורמלט מאַמעדיג.

איינמאָל, נאָך וואַרעמעס, האָט אסתר אים געבעטען אָנשריי־ בען אַ בריוו צו איר חתן, אַ סאָלדאָט אין קאָלוגע. הערשעל האָט געקענט שרייבען בריוו און האָט עס גערן געטאָן פּאַר אסתר׳ן.

„מיין טייערער יאָסיק — האָט הערשעל דעם בריוו פּאַר־ ענדיגט — איך בין זייער צופרידען פון דיין אָנשליסען זיך אין דער מוזיקאַנטסקער קאַמאַנדע. אַנומעלטען, האָט אויף נאָוואָליפּע מאַרשירט דער סודזעלסקער פּאָלק, און פון פּאַרענט זיי די מוזיקאַנטען, האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אַז איך זע דיין ליכטיג פּנים צווישען זיי, מיין ליבער יאָסיק, און אויפן האַרצען איז מיר געווען אי שווער און אי זיס און מיט דעם געפיל לעב איך און וואַרט אויף דיר, דיינע אויף אייביג, אסתר סלאָנימסקי״.

וען הערשעל האָט איבערגעלייענט דעם בריוו, האָבען ביידע גאָרדאָנ׳ס דינסטען זיך געווישט די אויגען. וואָס זאָל איך טאָן פּאַר דיר, הערשעלע? — האָט אסתר געמורמלט. ביי אייך דאָ איז פּאַראָן אַ גארטען און דאָרטען וואַקסען בלומען, האָט הערשעל געזאָגט, רייסט פּאַר מיר אויס אַ ווייסע רויז. אסתר האָט זיך גע׳חידוש׳ט, וואָס באַדאַרף אַ ישיבה־אינגעל אַ רויז? נאָר זי איז אַריין אין גאָרטען, אָפּגעריסען אַ שיינע ווייסע רויז, זי לייטיש אינגעוויקעלט, הערשעל האָט די רויז באַהאַלטען אונטער דער קאַפּאָטע און מיט דעם אָוועק אין שטאָט־גאָרטען. ער האָט זיך געזעצט אויף אַ באַנק אין אַלייע און געוואַרט אויף דעם מיידעל מיט די צוויי דיקע צעפּ. וען זי איז אַנגעקומען מיט איר חבר׳טע, האָט ער זיך אויפגעהויבען און איר דערלאַנגט די רויז. „דאָס איז פּאַר די קאָנפּעטי״ — האָט ער שטיל געזאָגט, און ארונטערגענומען דאָס אידישע היטעל. דאָס מיידעל האָט אַ פּאַר־ וואונדערטע גענומען די בלום און אים אַ הייסען קוש געטאָן.

וען הערשעל האָט זיך אויסגעבעט זיין נאַכטלעגער אויף אַ באַנק אין קהל־שטיבעל, איז ווי פּאַרשוואונדען זיין שטענדיגער פּחד פּאַר די יאָרצייט־ליכט און פּאַר די שאָטענס אויף די וועגט. אַ ווארימקייט האָט אַנגעפּילט זיין הארץ און יונג בלוט און מיט דער האַנט אויף דער באַק וואו דאָס מיידעל מיט די דיקע צעפּ האָט אים אַ קוש געטאָן, איז ער איינגעשלאָפען.

ראש־חודש אלול

ביי אים, אין קאָסאָווע, האָט באַלד נאָכן בענטשען ראש־ חודש אלול, הערשעל געהערט, ווי לייביש בעקער גרייט זיך מיטן שופר צום גערַאַנגעל מיטן שטן אין די ימים־נוראים. אין ביאַליסטאָק האָט מען אפילו פון פרומען יחיאל נעכטע בית־ המדרש נישט געהערט אַזוינס אין חודש אלול, נאָר אַז די ימים־ נוראים קומען אָן, האָט מען געשפּירט אין דער ישיבה. פרעמדע יונגע תלמידים האָבען געשמועסט וועגען אַהיימפאָרן אויף יום־ טוב. אויך הערשעל קאָסאָווער וואָלט חשק געהאָט אַהיימפאָרען, נאָר אַן אַלטע זאָרג פּאַרן יום־טוב סוכות האָט אין אים אים אויפגע־ וואָכט: קיין אייגענע סוכה האָבען זיי אין קאָסאָווע נישט געהאָט, האָט מען געדאַרפט עסען ביים רייכען שכן מענדעל שמילקעס, אויך אַ גערער חסיד. געדענקט הערשעל, ווי זיין מאַמע פלעגט פאַרשעמט ווערען מיט איר אָרים מאַלצייט פּאָר איר מאָן און קינדער, וען אויפן זעלבען טיש האָבען געפּאָרעט די גרויסאָר־ טיגע מאכלים פּאַרן רייכן שכנ׳ס הויז־געזינט. האָט ער מורא געהאָט ווידער ביייוואויינען זיין מאַמעס חרפּה, וואָס האָט אים אַזוי טיף וויי געטאָן.

אינצווישען האָבען זיך אין ישיבה אָראָפּגעיאָוועט צוויי יונגעלייט, אַ חזן און זיין געהילף. זיי זיינען געקומען אויסהערען משוררים פּאָר די ימים־טובים אין דער עדת־ישרים־שוהל אויף ליפּאָווע־גאַס. דעם קאָסאָווער׳ס דיסקאַנט איז זיי געפעלען. און אפשר איז נאָך געווען אַ סיבה, וואָס ס׳האָט אים באַוואויגען צו בלייבען צום ערשטען מאָל יום־טוב אין דער פרעמד: אפשר וועט ער ערגיץ־וואו ווידער אַמאָל זען דאָס מיידעל מיט די צוויי צעפּ און בלויע לענטעטשקעס פּאַרפלאָכטען.

אַ טערמאָמעטער

הערשעל קאָסאָווער האָט שוין געהאָט אַן אַנונג וועגען אַ טייל אינסטיטוציעס, וועלכע ס׳האָבען פּאַרמאָגט די אידען אין ביאַליסטאָק. ער האָט אפילו געהערט פון אַ חברה מפיצי השכלה, אַנגעפירט פונ׳ם געבילדעטען לערער קאטיק. נאָר אַמנאָעמנטסטען איז אים געווען דער לינת הצדק, אויף גומיענער־גאַס. דער פּאַר־ וואַלטער דאָרט איז געווען אַ געוועזענער ישיבה־בחור, שמשון. פון דאָרט האָבען אָרימע קראַנקע דערהאַלטען פּאַרשיידענע מכשירים, וואָס איז זיי נויטיג געווען און פון לינת הצדק פלעגען אויך גיין וואָלונטירען צו נעכטיגען ביי קראַנקע. אויף קיין לינה האָט מען קיין יונגע אינגלעך נישט געשיקט, נאָר אַז מ׳האָט באַדאַרפט עפּעס באַזאָרגען צו אַ חולה איז הערשעל קאָסאָווער פּאַר דעם שטענדיג גרייט געווען, און שמשון האָט עס שטאַרק אָפּגעשאָצט.

נאָכן אייניזנגען אין אַן אָוונט פּאַר די ימים־נוראים, האָט זיך הערשעל באַוויזען אין לינת הצדק און שמשון האָט זיך גאָר דערפרייט מיט אים. מען דאַרף ברענגען אַ טערמאָמעטער פּאַר אַ קראַנק קינד אויף אַרעווצער־גאַס, האָט דער פּאַרוואַלטער פּאָרגעלייגט ער זאָל דאָס אַריבערטראָגען. הערשעל האָט אָנגע־ קלאָפּט אין טיר פון אַן אָרים שטיבעל, אַ פרוי מיט אַ פּאַר־ צערט פּנים האָט געעפענט. „מיין חוה׳לע איז נישט געזונט, זאָל גאָט דיר בענטשען, זינעלע, פּאַרן ברענגען דעם טערמאָמעטער״. זי האָט אים געעבען דער קראַנקער, וועלכע זי האָט פּאַרשטעלט פון הערשעל׳ס אויגען.

אין אַ ווייל אַרום, האָט דאָס פּנים פון דער מאַמען מיטאָמאָל אויפגעלויכטען: „נו, די היץ איז אָפּגעטראָטען, אַ דאַנק און אַ לויב. זיי אַזוי גוט, זינעלע, וואַרט דאָ צו, איך וועל אַרײַנלויפען אין קרעמעל״. הערשעל האָט איצט דערזען די קראַנקע, יאָ, דאָס איז זי, אַפילו די בלויע לענטעס זיינען נאָך געווען פּאַרבונדען און אירע צעפּ פּאַרוואַרפען אויפן קישען. אויך זי האָט אים דערקענט און אירע צוויי גרויסע אויגען האָבען געשמייכעלט צו אים. ער האָט געפילט, אַז זי וויל זיין דערנענטערונג, איז ער צוגעקומען. איך בין אייך עפּעס שולדיג, האָט ער געזאָגט און האָט איר אַ קוש געטאָן. „ווי רופט מען אייך?״ האָט זי געוואָלט וויסען. „מען רופט מיך הערשעל קאָסאָווער, לערען אין דער צווייטער כיתה ישיבה און אין די ימים־נוראים וועל איך זיין אַ משורר אין דער עדת ישרים שוהל. און אייך רופט מען חוה, ס׳אַראַ שיינער נאָמען דאָס איז״. זי האָט אַראָפּגענומען זיין חסידיש היטעל, אָנגעריט זייער האָר: „וען דו ווייסט, אַז דאָס בין איך קראַנק, וואָלסטו אַוודאי נישט געקומען״. „יאָ, חוה, איך

פּייערליכע געזעגענונג ביים באָארד אָוו דירעקטאָרס
פּאַר דר. שמעון דאַטנער

זונטאָג, דעם 25טען פעברואַר 1973, איז פּאָרגעקומען אַ ספּעציעלער פּייערליכער ברעקפעסט־מיטינג פון דעם באָארד אָוו דירעקטאָרס פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע איינוואוינער, ביי וועלכען עס איז אויף אַ האַרציגען אופן געזאגט געוואָרען דר. שמעון דאַטנער, באָוואוסטער היס־טאָריקער און חורבן־פּאָרשער, וועמען דער ביאַליסטאָקער צענ־טער האָט ספּעציעל אַראָפּגעבראַכט פון וואַרשע קיין ניו־יאָרק, אַלס גאַסט־רעדנער בייַ דער גרויסער 30טער יאָרצייט־אזכרה אין אָנדענק פון די 60 טויזענט אומגעבראַכטע אידען אין ביאַ־ליסטאָק. בייַ דער פּייערונג זיינען אויך אָנוועזנד געווען אַ צאָל געוועזענע שילער פון דר. דאַטנער, פון דער אַמאָליגער העברע־אישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק.

דער פּייערליכער ברעקפעסט־מיטינג איז פּאָרגעקומען אונ־טערן פּאָרזיץ פון הערי פּיינבערג, וויים־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרס. ער האָט אין האַרציגע ווערטער באַגריסט דר. דאַט־נער, די מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרס און ספּעציעל די איינגעלאַדענע געוועזענע שילער. היימאַן מאַן, פּראָפּאָפּאָל־סעקרעטאָר פון באָארד אָוו דירעקטאָרס, האָט פּאָרגעלייענט דעם פּראָטאָקאָל פון דעם פּריערדיגען מיטינג, וואָס איז גוטגעהייסען געוואָרען. מרס. עטל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע איינוואוינער, האָט אָפּגעגעבען אַן אינטערעסאַנטען באַריכט וועגען די וויכטיגע טעטיגקייטען אין דער אינסטיטוציע און זי האָט אָנגעוויזען אויף די ווייטערדיגע וויכטיגע אויפגאַבען. מרס. אינגבערג האָט אויך אין האַרציגע ווערטער באַגריסט דר. דאַטנער׳ן. נאָכדעם האָט געריידט ראַבאַי שמואל קראָניק, וועלכער האָט אָנגעוויזען אויף דער וויכטיגער אָרבעט פון דר. דאַטנער, ביים דערציילען כסדר און פּאָראייביגען וועגען גרויזאַמען אידישען חורבן אין ביאַליס־טאָק בייַ די נאַציס.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, געוועזענער סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָ־קער צענטער, היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע איינוואוינער, האָט אין ריריגדע ווערטער באָגריסט דר. שמעון דאַטנער, די מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרס און באַזונדערס די גע־וועזענע שילער פון דער העברעישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק, וועלכע זיינען געקומען צו דעם פּייערליכען צוזאַמענקונפט. ריבאַלאָווסקי האָט גלייכצייטיג אָפּעלירט צו די געסט, אַז זיי זאָלען אויך ווערען אָרבעט אין דער אינסטיטוציע און אָזוי אַרום

וואָלט נישט געדאַרפט קומען, ווייל זינט יענעם קוש אין גאָרטען בין איך סיי־ווי מיט דיר שטענדיג", האָט הערשל געריידט צאָרט. אַ טרער האָט אַ בליאַסק געטאָן אין דעם מיידעל׳ס אויג, זי האָט צוגעצויגען זיין קאָפּ צו איר הייס פּנים, שטייף געהאַלטען זיין האַנט און ער האָט דערפילט דעם באָריר פון איר קלייַנער האַרטער וואַרעמער ברוסט. „איך וועל דאָס קיינמאָל נישט פּאַר־געסטן, חוה". „איך אויך נישט, הערשל". זי האָט פריי געלאָזט זיין צעהיצט פּנים, וועג מ׳האָט געהערט דאָס אומקערען זיך פון דער מאַמען.

„זיי עפּעס טועם" — האָט די מאַמע געבעטען דעם ישיבה־אינגעל. „אַ דאַנק, אַ שיינעם דאַנק, איך בין נישט הונגעריג". אין חוה׳ס אויגען האָט ער געזען פייכטקייט. „אַ גוטע נאַכט", האָט ער זיי געוואונטשען און אויף יענער זייט טיר זיך שטיל צעווייַנט.

מיטהעלפען ווייטער ציען דעם המשך פון דער אומגעבראַכטער און פּאַרניכטעטער אידישער ביאַליסטאָק. ריבאַלאָווסקי האָט אויך דערמאָנט, אַז נאָך 26 יאָר צעשיידונג אין פוילען, האָט ער זיך איצט ווידער דאָ באַגעגענט מיט דר. דאַטנער. נאָכדעם ווי דר. שמעון דאַטנער שרייבט אַזוי פיל אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" וועגען אידישען חורבן אין ביאַליסטאָק, האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי אָנגעוויזען, האָבען מיר געהאַלטען פּאַר נויטיג אים צו ברענגען אַלס גאַסט־רעדנער צו דער 30טער יאָרצייט זינט דעם אידישען חורבן אין ביאַליסטאָק און אַז דר. דאַטנער זאָל זיך דאָ גלייכצייטיג באַגעגענען מיט זיינע אַמאָליגע שילער פון ביאַליסטאָק. ריבאַלאָווסקי האָט דערביי אַרויסגעבראַכט פאַקטען וועגען די שווערigקייטען וואָס זיינען געווען פאַרבונדען מיט ברענגען דעם חשוב׳ען גאַסט פון פוילען קיין ניו־יאָרק. אָבער מען האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט פּאַר קיין שום שווערigקייטען. „איך וויינטש זיך, אונדז אַלעמען און דר. שמעון דאַטנער — האָט ריבאַלאָווסקי פאַרענדיגט — אַז מיר זאָלען זיך אין קורצען ווידער זען".

אין טיף־האַרציגע ווערטער האָט דר. שמעון דאַטנער באַ־דאַנקט דער אָנפירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער פאַר ברענגען אים צו דער גרויסער אזכרה, וואו ער האָט דאָ געהאַט אַ מעגליכקייט אויך ווידעראַמאָל זיך צו באַגעגענען מיט אַמאָליגע פריינט. ער האָט אויסגעדריקט אַ ספּעציעלען דאַנק פאַר די באַמיאונגען צו אילאַי טאַרלאָפּסקי, פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע מענ־טשען; צו מרס. עטל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר און איסאַק ריבאַלאָווסקי, געוועזענער־סעקרעטאַר. דר. דאַטנער האָט אויך אויסגעדריקט אַ ספּעציעלען דאַנק צו מר. און מרס. דזשעק און בראָניאַ סקאָרקאָ, פאַר דער האַרציגער אויפנאַמע און סריינט־שאַפט וואָס זיי האָבען צו אים אַרויסגעוויזען אין דער אינסטי־טוציע. דער חשוב׳ער גאַסט האָט באַדאַנקט אַלעמען פאַר דער וואַרימקייט און גרויסער פריינטשאַפט, וואָס איז צו אים אַרויס־געוויזען געוואָרען בעת זיין אָנוועזנהייט דאָ.

צום סוף האָט דר. דאַטנער גערעדט ספּעציעל צו זיינע געוועזענע שילער, אויך אין העברעיש. אויך ער האָט גערופען די געוועזענע שילער זיינע פון אַמאָל, אַז זיי זאָלען אויף אַן אַקטיוון אופן מיטאַרבעטען אין דער ביאַליסטאָקער אינסטי־טוציע, וואָס האָט אויף אָזאַ וואונדערליכען אופן פאַראייביגט און האַלט אויף די אַמאָליגע טייערע אידישע ביאַליסטאָק. ער האָט צוגעזאָגט וויייטער אָנצוגיין מיט זיין מיטאַרבעט אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וויייל די אויסגאָבע איז אַן אוצר ניט בלויז פאַר די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, נאָר אויך אומעטום.

צום סוף פון דעם פּייערליכען און האַרציגען צוזאַמענטרעף איז געווען געוואָרען אַ פילם, וואָס איז געמומען געוואָרען אין יאָר 1948 אין ביאַליסטאָק, ביים אויפדעקען דעמאָלט דעם מאַנו־מענט צום אָנדענק פון די 60 טויזענט אומגעבראַכטע אידען בייַ די נאַציס, וועגען דער פאַרברענטער שוהל, און פון אָנדערע ערטער וואָס זיינען פאַרבליבען נאָכן חורבן פון דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק. דער עולם איז געווען זייער צופרידען, מען איז זיך פונאָנדערגעגאַנגען אין אַ פיינער שטימונג, און אַלע האָבען באַ־דאַנקט דער אָנפירערשאַפט פאַר דורכפירען אַזאַ היימישען און אינהאַלטסרייכען צוזאַמענקונפט.

חשובע געסט באַזוכן ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

געשעפֿט־פֿירער פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פֿאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

דער ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן, אין ניו־יאָרק, אויף דער אַלטער אידישער איסט־סאַיד, איז זייער פּאָפּולער אין היגען אידישן לעבן, ווי אויך אין אַנדערע לענדער. מיר זיינען שטאָלץ פון אונזערע דער־גרייכונגען, וואָס איז מעגליך אַ דאַנק דער טרייער צוגעבונדענ־קייט און הילפס־גרייטקייט פון אונזערע לאַנדסלייט, פון דעם אידישען געזעלשאַפטליכן לעבן בכלל און פון פיל יחידים.

אין פֿאַרלויף פון יאָר קומען זייער פיל געסט, פון ניו־יאָרק און פון אַנדערע לענדער, אין דער אינסטיטוציע, כדי צו זען ווי אַזוי עס לעבען די עלטערע מענטשן אויף אַ צופֿרידענעם אופן, ווי אויך זיך צו באַקענען מיט די אַקטיוויטעטן פון אונ־זער צענטער. עס איז ניט איבערגעטריבען צו זאָגען, אַז מיר, די ביאַליסטאָקער, זיינען מסתמא איצט די איינציגע אין דער גרוי־סער שטאָט ניו־יאָרק, פון די אַמאָליגע געקומענע אידישע אימי־גראַנטן פון פֿאַרשידענע טיילען אין מזרח־אייראָפּע, וועלכע האָבען דאָ אַזאַ פֿרעכטיגען צענטער מיט דעם ביז גאָר נוצליכען מושב זקנים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן. ליידער דער־לויבט אונז ניט דער פּלאַץ אויסצורעכענען אַלע, וועלכע קומען באַזוכען אונזער צענטער. אָפּילו צו פֿאַרצייכענען דאָס אַלץ, וואָלט געמוזט זייער פיל צייט און אַרבעט. מיר ווילען דאָ אויסרעכענען בלויז אַ געוויסע צאָל געסט, וואָס זיינען געקומען אין אונזער אינסטיטוציע, זיך באַקענט מיט אַלעם דאָ און אַוועק צופֿרידענע, ממש באַגייסטערטע פון דעם וואָס מיר טוען אין היגען אידישען פֿאָלקס־לעבן.

הרב אהרן גארבאטי

מיר זיינען געווען זייער צופֿרידען אויפצונעמען אין אונזער אינסטיטוציע אַלס גאָסט דעם חשוב'ן הרב אהרן גארבאטי, וועלכער איז אויך אַ ביאַליסטאָקער. הרב גארבאטי, וועלכער איז דירעקטאָר פון דעם באַקאַנטען טעמפּל עמנואל, אין באָרא־פֿארק, ברוקלין, האָט באַזוכט אַלע אָפּטיילונגען אין אונזער גרויסער אינסטיטוציע און אויך געשמועסט מיט אַ צאָל פון די עלטערע אייגנוואוינער. מיר זיינען געווען צופֿרידען צו הערען פון דעם חשוב'ן רב, אַז אַלס ביאַליסטאָקער איז ער שטאָלץ מיט דעם וואָס ער האָט געזען אין דעם מושב זקנים און שפּיטאָל פֿאַר די עלטערע מענטשן. עס איז פֿאַר אים אַ גרויסער כבוד, האָט ער געזאָגט, וואָס די לאַנדסלייט פון זיין אַמאָליגער היים־שטאָט האָבען דאָ, אין ניו־יאָרק, אויפגעבויט אַזאַ לעבעדיגען מאָנומענט, וואָס פֿאַראיביגט אויף אַ ווירדיגען און ביז גאָר נוצלעכען אופן די אומגעבראַכטע און פֿאַרניכטעטע אידישע ביא־ליסטאָק, אין צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה ביי די נאַציס.

ראָזא טורקאָוו און רייזעל באָשיק

די באַוואוסטע שוישפילערין רייזעל באָשיק איז געקומען אין אונזער אינסטיטוציע מיט איר פריינדין און גאָסט פון מדינת ישראל, ראָזא טורקאָוו. דאָס איז די אלמנה פון דעם געווען־זען באַרימטען אַקטיאָר און בינע־קינסטלער זיגמונט טורקאָוו, וועל־כער איז מיט אַ קורצער צייט צוריק געשטאָרבען אין ישראל. פריינדין רייזעל באָשיק איז געקומען מיט איר פריינדין, ראָזא טורקאָוו, אין אונזער אינסטיטוציע, כדי צוו ווייזען וויי אַזוי עס איז דאָ, אין דער שוהל פון דער היים, אויף אַ ווירדיגען אופן פֿאַר־אייביגט געווארען דורך אַ געהאריגען פלאַק דער אַנדענק פון איר פֿאַרשטאָרבענעם מאַן, דער באַוואוסטער אַקטיאָר מאָקס באָשיק, אויך פֿאַר אונז איז דאָס אַ גרויסער כבוד, ווייל דער פֿאַרשטאָר־בענער מאָקס באָשיק און זיין פרוי, רייזעל, איר צו לאַנגע יאָרען, זיינען ניט פון ביאַליסטאָק. ביי דער געלעגענהייט האָט די חשוב'ע ראָזא טורקאָוו באַזוכט די פֿאַרשידענע אָפּטיילונגען פון דער אינסטיטוציע און זי איז אַוועק מיט ווערטער פון דאַנקבאַרקייט פֿאַר אונז, פֿאַר דעם אַלעם וואָס מיר טוען.

רייזעל פוקס פון ארגענטינע

אונזער חשוב'ע לאַנדס־פֿרוי רייזעל פוקס, פון ארגענטינע, איז געקומען באַזוכען אונזער אינסטיטוציע מיט איר פלימעניצע עלענאַ ביליק. פריינדין פוקס, וועלכע האָט גמאַכט אַ רייזע קיין מדינת ישראל און אין אַנדערע לענדער, איז אויך געקומען צו־גאַסט קיין ניו־יאָרק. עס דאַרף ביי דער געלעגענהייט דערמאָנט ווערען, אַז רייזעל פוקס איז אַ וויכטיגע פירערין פון דער פרויען־אָפּטיילונג פון דעם פֿאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער בוענאָס־אירעס. זי לעבט שוין פיל יאָרן אין ארגענטינע. פריינ־דין פוקס איז געווען באַגייסטערט פון דעם אַלעם וואָס זי האָט געזען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל, זי האָט צוגעזאָגט, אַז ווען זי וועט צוריקקומען קיין ארגענטינע וועט זי איבערגעבען אונזערע דאָרטיגע לאַנדסלייט וועגען אונ־זערע גרויסע דערגרייכונגען אין ניו־יאָרק.

אריה לאַזניק פון ישראל

אריה לאַזניק פון חיפה, וועלכער איז געווען אויף אַ באַזוך ביי זיין משפּחה אין ארגענטינע, קאַנאַדע און אַמעריקע, איז אויך געווען צווישען די חשוב'ע גאסט אין אונזער אינסטיטוציע. ער האָט געלערנט אין דער ביאַליסטאָקער העברעאישער גימנאַזיע, וואָס ער האָט פֿאַרענדיגט אין 1932. אין צייט פון דער מלחמה איז ער געווען פֿאַרשיקט אין סיביר. פון 1945 ביז 1951 האָט ער געאַרבעט אין דער „בריחה" אין עסטרייך, און דאַן זיך באַזעצט אין מדינת ישראל. איצט איז ער באַשעפטיגט אין דעם ישראל־קאָאָפּעראַטיוו פון אויטאָבוסען „אגד". ער איז געקומען באַזוכען אונזער אינסטיטוציע מיט זיין קוזינע, מרס. דזשוליאַ לאַזניק, פון ברוקלין, נ. י. אויך זיי זיינען געווען זייער באַגייס־טערט פון דעם אַלעם, וואָס זיי האָבען געזען אין דעם גרויסען צענטער, וואו עס לעבען אַ צופֿרידענעם און רואיגען לעבען די עלטערע אידישע מענטשען.

מיט אויפנעמען די דאָזיגע און אַנדערע געסט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פֿאַר די על־

טערע מענטשען, האָט זיך פאַראינטערעסירט און פאַרנומען דער געגנערַאל־סעקרעטאַר פון דער אינסטיטוציע, איסאַק ריבאַלאָווסקי. ער האָט זיי אַרומגעפירט אין די פאַרשידענע אָפּטיילונגען פון דער אינסטיטוציע, געוויזען אַלע אייניריכטונגען, צונויפגעפירט מיט אַ צאָל עלטערע איינוואוינער, און דערביי אַרויסגעבראַכט פאַרשידענע איינצעלהייטען וועגען די טעטיגקייטען פון דער גרויסער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין ניו־יאָרק, וואָס איז געווָארען אַ צענטראַלער אַדרעס פאַר די ביאַליסטאָקער אין דער גאַנצער וועלט. אין אויפנעמען די געסט און ווייזען די פאַרשידענע אָפּטיילונגען פון דער אינסטיטוציע, האָט אויך אָנטייל־געגנומען מרס. עטעל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער אינסטיטוציע.

באַזוך אין דער ביאַליסטאָקער „היים" פון שמעון עמיאל חן־טוב, מעקסיקע

אין דער וואָך פון אָנפאַנג פעברואַר 1973, זייענדיג אין ניו־יאָרק אויף אַ באַזוך מיט מיין אינגערער טאָכטער שושנה — אַ שילערין פון לעצטען קלאַס אין דער „תרבות"־שולע אין מעקסיקע — האָבען מיר געהאַט די געלעגענהייט אייניגע מאָל זיך צו טרעפען מיט אונזער פריינט און יוגנט־חבר, איסאַק ריבאַלאָווסקי. וואָס אַן אמת, האָבען איסאַק און מאַלי אונז אַרויסגעוויזען אמת'ע פריינטשאַפט, וואָס עס איז שווער צו קריגען ביי אַ סך ניו־יאָרקער. מיר זיינען געווען ביי זיי אין הויז; צוזאַמען געגאַנגען אין אידישען טעאַטער און געזען דעם ישראל'דיגען טאַנץ און מוזיק אַנסאַמבעל. איך בין אויך געווען אויף אַ באַזוך אין דער ביאַליסטאָקער היים, וואו איסאַק ריבאַלאָווסקי איז היינט געגנראַל־סעקרעטאַר, און פרוי עטל אינגבערג — עקזעקוטיוו־דירעקטאָר. איך האָב באַזוכט און באַוואונדערט די היימישע אַטמאָספערע וואָס הערשט אין דער הויז, און איך גלויב אַז עס מאַכט אַ סך לייכטער די עלטערע מענטשען וואָס וואוינען אין דער היים.

מיר האָבען געשמועסט און באַרירט פאַרשידענע ענינים פון אַ סך לענדער, וואו עס לעבען ביאַליסטאָקער, און מיר מעגן מיט שטאָלץ נאָכאַמאָל זאָגען, אַז דער שטעמפּעל „ביאַליסטאָק" איז אַ גוטע גאַראַנטיע.

איך האָב אויך באַזוכט נאָענטע קרובים ווי אויך יוגענט־חברים, ווי אליעזר סובאָטניק, ידידיה האַמבורג, וואָס איך האָב קאָנען־געלערענט נאָך דער מלחמה, און ער האָט געלעבט אַ קורצע צייט מיט אונז אין מעקסיקע, וואו מיר לעבען שוין מער ווי 25 יאָר.

וועגען אונז פערזענליך קען איך דערמאָנען, אַז מיר, און דער גרעסטער טייל פון אידישען ישוב אין מעקסיקע, לעבען ווי גאַנצע אידען. מיר, איך און מיין פרוי ריווא, האָבען ג' צו דאַנקען אויפגעשטעלט אַ פיינע פאַמיליע. די גרויסע טאָכטער, אַניטאַ, איז פאַרהייראַט צו קאַרלאס ראָזענבערג־שטערן שוין זיבען יאָר, זיי האָבען צוויי שיינע קינדער, אַרי 5 יאָר אַלט און אַמי 3 יאָר — ביידע שוין „תרבות"־תלמידים. די קלענערע טאָכטער, 17 יאָר אַלט, ענדיגט דעם יאָר די „תרבות"־שולע, און מיר קענען זאָגען, אַז מיר זיינען שטאָלץ מיט דעם.

איך וויל ענדיגען און ווינטשען הצלחה צו מיין פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי און זאָגען אים „תחזקנה ידיכם" פאַר דער נאָבעלער אַרבעט וואָס דו פירסט אויס.

אַדלער קאָטשעווסקי געווָארען 90 יאָר

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז אונזער חשוב'ער און ליבער לאַנדסמאַן, אַדלער קאָטשעווסקי, מיט וועמען מיר זיינען שטאָלץ, געווָארען 90 יאָר. מיר, די פירער און טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, זיינען גליקליך צו האָבען צווישען אונזער ביאַליסטאָקער לאַנדסמשפּחה אַזאַ ליבען מענטש.

אַדלער קאָטשעווסקי, וועלכער איז געבוירען געווָארען מיט העכער 90 יאָר צוריק אין ביאַליסטאָק, איז געקומען קיין אַמעריקע אין יאָר 1900. אין יאָר 1907 האָט ער דאָ באַקענט זיין באַשערטער, פּאולין ליכט, מיט וועמען ער האָט געהיראַט. אין יאָר 1912 האָט קאָטשעווסקי מיט זיין פרוי געעפענט אַ סטאָר אויף דער איסט סאַיד אין ניו־יאָרק. שפּעטער האָבען זיי געעפענט אַ קליינע קענדי־סטאָר אין ברוקלין, וואָס איז אויסגעוואַקסען צו אַ גרויסע ביזנעס.

אַדלער קאָטשעווסקי און זיין ליבע פרוי האָבען דאָ דריי געראָטענע און האַרציגע קינדער: סאָל, בעטי און עטל, וועלכע

אַדלער קאָטשעווסקי

האָבען אַליין מיט דער צייט אויסגעבויט אייגענע פיינע משפּחות. די משפּחה איז אַ זייער טרייַע און אַלע יאָרען פאַרבונדען מיט ליבשאַפט. קאָטשעווסקי'ס פרוי, פּאולין ע"ה, איז געשטאָרבען אין יאָר 1954. און פון זינט דעמאָלט לעבט דער ליבהאַרציגער קאָטשעווסקי ביי זיין טאָכטער, עטל, און איר פאַמיליע.

אויסער די דריי טרייַע קינדער, האָט אַדלער קאָטשעווסקי זיבען אייניקלעך (אַלע זיינען זיי קאָלעדזש־גראַדואירטע) און פיר אור־אייניקלעך, פון וועלכע צוויי זיינען געבוירען געווָארען ערשט מיט אַ קורצער צייט צוריק. זיין 90טען געבורטסטאָג האָט קאָטשעווסקי געפייערט מיט פרייד און גליק, און אַזוי איז אויך זיין עלטער, וואָס איז אַרומגערינגעלט מיט דער טרייַער פאַר־צווייגטער משפּחה.

מיר ווינטשען דעם ליבען אַדלער קאָטשעווסקי, נאָך פיל יאָרען פון געזונט, גליק און נחת אין זיין גאַנצער משפּחה.

ווער ווייסט?...

פון **מענדל גאָלדמאַן** (טאַשקענט)

ווער ווייסט,
צי ניט צום לעצטען מאָל
געבוירן־טאָג איך פייער היינט?!
ווער ווייסט,
צי ניט צום לעצטען מאָל
פאַרברענג איך היינט
מיט מיינע פריינט
ביי אַ פיין־געדעקטען טיש —
ווער ווייסט?...
און אין זכרון
מיש איך, מיש
פאַרגעלבטע בלעטלעך
פון עבר ווייטען...

— — — — — — — — — — — —

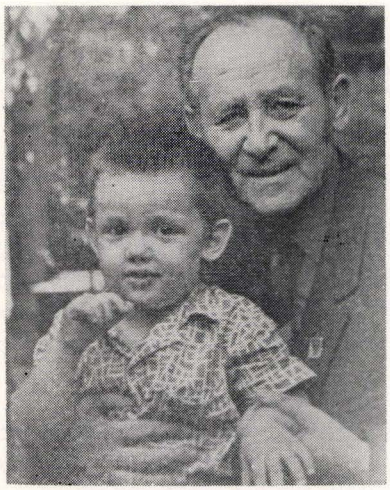
...כ׳האָב מיין יוגענט בלינד צעטרענצעלט,
נאָר די עלטער ניט פאַרשעמט —
אייגען מיר דאָס לאַנד געוואָרען,
וואָס געווען מיר ווייט און פרעמד.
און אויב היימווי
אַלץ נאָך קלעמט מיך
און אַן יוגענט־ריץ דערמאָנט —
שטראַלט אויף עלטער
און עס בלענדט דיך
פילקאָליריג האָריזאָנט;
איז כדאי — זאָג איך — צום לעבען,
יאָרען־לאַסט מיר כלל ניט שווער —
כ׳ווער פון טאָג אויף טאָג ווי אינגער
און ס׳איז זקנה ניט קיין שטער;
נאָר
עס ווייסט ניט קיינער, וועמענס מאָרגען,
אַפילו וועמענס איז דער היינט —
טאָ
אייל זיך,
אייל,
דיין געשריי דערוואָרגען
אַרויסברענגען פאַר גוטע פריינט,
ווייל
עס ווייסט ניט קיינער, וועמענס מאָרגען,
צי ניט צומאָל
דאָס לעצטע מאָל
הויבסט היינט אויף דעם כוס מיט ווין
און אַלץ אין דיר
עס פוישט און זינגט
אַ לויבגעזאַנג פאַר לעבען,
אַ לויבגעזאַנג פאַר זיין!

— — — — — — — — — — — —

ווער ווייסט,
צי ניט צום לעצטען מאָל?
צי ניט פרילינג לעצטער?
לעצטע טעג צעמייטע?
אַלץ יוירט מיט לעבענס־זאַפט און בלי,
צעאָטעמט אַלץ מיט שעפערישער מי
און דו? —
דו שפרייזט אַצינד
צו אומבאַוואוסטע ווייטען,
באַגלייט פון פריינט,
באַלייט פון פיינט —
און אַלץ און אַלעמען

— — — — — — — — — — — —

ביזט מוחל היינט...
באַגלייטערס טייערע
מיט קרענץ
און אָן,
מיט אויגען פייכטע
און הערצער שטייפע —
ס׳דערגייען מיר די שבחים אייערע,
איינגעפלאָכטענע אין בלומען רייפע;
נאָר
ניט באַווייניט מיך, ניט באַקלאָגט,
כ׳בין ניט געשטאָרבען
און קאָן ניט שטאַרבען —
עס לעבט מיין גייסט אין אַלע וועלטען,
צעבליט אין טויזענט פאַרבען;
און מעג מען וויי טאָן מיך,
שעלטען,
פאַרהאַסען מיין געביין —
כ׳בין ניט געשטאָרבען,
ניין!
צו וואָס געווין,
צו וואָס געקלאָג?
עס גייט אַ טאָג,
עס נענט דער טאָג —

מענדל גאָלדמאַן מיט זיין 3-יאָריגער אייניקעל אין טאַשקענט.

מענדל גאָלדמאַן האָט געפייערט זיין 75-יאָריגען געבוירן־טאָג

אונזער חשוב׳ער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, דיכטער און שרייבער מענדל גאָלדמאַן, וועלכער געפינט זיך אין טאַשקענט, רוסלאַנד, האָט געפייערט דעם 2טען פעברואַר 1973 זיין 75־יאָריגען געבוירן־טאָג צוזאַמען מיט זיין פאַמיליע.

די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אי־בער דער גאַנצער וועלט ווינטשען אים נאָך לאַנגע יאָרען און געזונט, דערפאָלג און גליק מיט זיין טייע־רער משפחה.

און ווידער האָט מיין נאָמען רום
דערוואָרבען,
ביינער טרוקענע
אויפלעבען אַפסניי,
ס׳צעזינגט זיך העל
מיין אויסגעדאַרטער שאַרבען —
עס קאָן מיין גייסט ניט שטאַרבען,
פונקט ווי ס׳לעבען
ניט לעבען קאָן
אָן
מיר!...

— — — — — — — — — — — —

ווער ווייסט,
צי ניט צום לעצטען מאָל
געבוירן־טאָג
איך פייער היינט?!

טאַשקענט, פעברואַר 1973

אַ האַרציגער בריוו פון פּראָמינענטען לאַנדסמאַן און געלערטן דר. אברהם סאָקאָל

איסאק ריבאַלאָווסקי, דער געניאַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, האָט באָקומען אַ האַרציגן בריוו פון דעם פּראָמינענטן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן און געלערטן, דר. אברהם סאָקאָל, וועלכער איז אויך אַסיסטענט־פּראָפעסאָר פון מעדיצין אין דעם אוניווערזיטעט פון סאוטערן קאַליפאָרניע. ער איז אויך קליניקעל־פּראָפעסאָר אין דער לאָמא לינדא מעדיצינישער שולע.

דר. אברהם סאָקאָל, וועלכער איז אויך מחבר פון אַ גרעסערער צאָל וויסנשאַפטליכע און מעדיצינישע ביכער, גיט זיך אין דער לעצטער צייט ספּעציעל אָפּ מיט העלפען באַקאָמפּען דראָגס און אַנדערע ענליכע שעדליכע זאַכען פאַר דער יוגענט. פאַר דעם צוועק האָט ער אויך פיל דערפאָרונג אַלס הויפּט־דאָקטאָר פון דער יוגענט־אָפּטיילונג אין דער לאָס־אַנדזשעלעס קאָונטי אויסבעסערונג־דעפּאַרטמענט. דר. אברהם סאָקאָל, וועלכער האָט שטודירט און גראַדואירט פון אוניווערזיטעט אין דער שווייץ, פאַרנעמט זיך מיט פּראַקטיצירען מעדיצין און מעדיצינישער וויסענשאַפט, פון זינט דעם יאָר 1946, אין קאַליפאָרניע. אין פאַרבינדונג מיט זיינע גרויסע אויפּטוען אויפן געביט פון מעדיצין, און אין די לעצטע יאָרן מיט העלפען באַקאָמפּען פאַרשידענע דראָגס און ענליכע זאַכען צווישען דער יוגנט, פאָרט אויך דר. סאָקאָל אַרום מיט לעקציעס וועגען דעם אַלעס, וואָס ער האָלט אין אוניווערזיטעטן, פאַר געלערנטע און סטודענטן, פאַר דער יוגענט און פאַר דעם בריטען עולם בכלל.

עס איז אַ שטאָלץ און פרייד, וואָס מיר, ביאַליסטאָקער, האָבן צווישען אונזערע לאַנדסלייט דאָ אַזעלכע פּראָמינענטע פערזענליכקייטן. עס דאַרף דערביי דערמאָנט ווערן, אַז איסאק ריבאַלאָווסקי, דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון אונזער אינסטיטוציע, דערציילט מיט גרויס שטאָלץ, אַז ער געדענקט נאָך דר. אברהם סאָקאָל פון יענע צייטן, ווען דער איצטיגער גרויסער געלערנטער אין אַמעריקע, איז געווען דאָקטאָר אין דעם אידישען שפּיטאָל אין ביאַליסטאָק, ווען דער דירעקטאָר פון יענעם שפּיטאָל איז געווען דער באַוואוסטער געזעלשאַפטליכער טוער קניאַזעוו. און אָט איז דער בריוו פון אונזער באַרימטן לאַנדסמאַן, דר. אברהם סאָקאָל:

„חשוב׳ער פריינט ריבאַלאָווסקי:

איך און מיין פאַמיליע וויינטשען אייך און אייער פאַמיליע אַ גוט יאָר און, אַז דער נייער יאָר זאָל ברענגען שלום אין מדינת ישראל און אויף דער וועלט. איך בין נאָך אַלץ דענערווירט פון דער גרויסער טראַגעדיע אין מינכען. אָבער איך גלויב באמונה שלמה אין דעם נצח ישראל, וויל נצח ישראל לא ישקר! איך האָב געלייענט מיט גרויס אינטערעס דעם לעצטען נומער ׳ביאַליסטאָקער שטימע׳, דער אַרטיקעל פון דר. שמעון דאַנער האָט מיך באמת צעריסן, וויל איך געדענק נאָך גוט בערנשטיין, פאַפּיר־מיסטער און אַנדערע. איך בין אויך געווען געריט צו לייענען פון הרב ווייניריץ. איר מעגט זיין שטאָלץ פאַר אייער פאַראַגענגהייט. יאָ, עס איז אַ קליינע וועלט. איך האָב זייער גוט געקענט הרב נוראָק ז״ל. ער איז געווען אַ זייער נאָענטער פריינט פון מיינע קוזינעס אין לעטלאַנד.

באַגריסונג פון היימאַן מאַן צו איסאק ריבאַלאָווסקי

איך וויל אויסדריקען דורך דעם וועג די האַרציגסטע באַגריסונג צו מיין פריינט איסאק ריבאַלאָווסקי, צו דער באַשטימונג אים אלס אָפּיציעלען גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל. איך וויטש אים פיל דערפאָלג אויף זיין נייעם, וויכטיגען און פאַראַנטוואָרטליכען אמט, וואָס וועט פאַר אים און פאַר אונז אלע געווינס ברענגען פיל כבוד און וויכטיגע דערגרייכונגען. מיר וויסען גוט, אַז אין פאַרלויף פון די יאָרען וואָס פריינט ריבאַלאָווסקי איז מיט אונז אין דער אקטיוואר אַרבעט, האָט ער פיל געלערנט. ער איז אַ פּאַיגער און פאַראַנטוואָרטליכער טוער, וואָס וויסט זייער גוט די וויכטיגקייט פון אונזער אינסטיטוציע. איצט איז דאָס פעלד פון אַרבעט אין אונזער אַלעמענס ביאַליסטאָקער היים דאָ, נאָך מער אפּען. ער וועט געווינס דערגרייכען פיל דערפאָלג אויף זיין נייעם הויכען און פאַראַנטוואָרטליכען אמט פאַר די ביאַליסטאָקער דאָ, אין אַמעריקע, וו׳ אויך פאַר אונזערע לאַנדסלייט אומעטום. מיר אַלע מוזען אָבער מיט אַלע מעגליכקייטען און כוחות אַרויסהעלפען אים אין זיין נייער אַרבעט, וואָס האָט אויך פאַר אַ ציל צוזויפצוואַמלען און פאַרפעסטיגען די גאַנצע „ביאַליסטאָקער משפחה״ לטובת אונזערע אויפגאַבען. איך וויטש דעם ליבען איסאק ריבאַלאָווסקי פיל דערפאָלג פאַר אַ סך יאָרן און געזונט און נחת מיט זיין ליבער פרוי.

היימאַן מאַן
פּראָטאָקאָל־סעקרעטאַר פון דעם באָארד אָוו דירעקטאָרס

גרויסער דערפאָלג פון קינסטלער בעת׳ס בילדער־אויסשטעלונגען אין פראַנקרייך

מיר האָבען באַקומען אַ בריוו פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן און באַרימטן קינסטלער, בען, אַז ער האָט איצט געהאַט אַן אויסשטעלונג פון זיינע שאָפונגען אין דעם גרויסען מוזאום אין סען־קלאָוד, פראַנקרייך. אויך אין פּאַריז און אין אַנדערע פראַנצויזישע שטעט, זיינען די אויסשטעלונגען פון בענ׳ס קונסט־שאָפונגען אַ גרויסער דערפאָלג.

בייַ בענ׳ס אויסשטעלונגען זיינען אומעטום אָנגעוועזענד רעגירונגס־פאַרטרעטער, גרויסע קינסטלער, קריטיקער און פּראָמינענטע פערזענליכקייטען. בען וועלט געלויבט פאַר זיינע גרויסע שאָפונגען, און ער באַקומט אויך הויכע אויסצייכענונגען. לעצטענס האָט אונזער באַרימטער קינסטלער אויך געהאַט אַ גרויסע אויסשטעלונג אין זשענעוע, שווייץ.

וי פריינט בען שרייבט אונז, האָט ער שוין בײַ איצט געשאָפען 133 פון זיינע באַרימטע תהילים־בילדער. אָבער זיין ציל איז צו מאָלען נאָך אויף דעם געביט, און שאָפען בײַ 150 אַזעלכע בילדער, וויפיל קאָפּיטלען עס אַנטהאַלט דער ספר תהילים.

מיר וויינטשען אונזער באַרימטן לאַנדסמאַן גרויס דערפאָלג אין זיינע שאָפונגען.

רביצין זלאָטע קאָטלער, אַן איינוואוינערין פון ביאַליסטאָקער היים, זאָמלט אַ גרעסערע סומע געלט פאַרן קינדער און עמורדזשענסי־פאָנד פון „פאָרווערטס"

אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, אויף 228 איסט בראָדוועי, ניו־יאָרק, איז מיט אַ לענגערער צייט צוריק געשאַפּען געוואָרען אַ גרעסערע סומע געלט פאַר דעם קינדער־פאָנד און ישראל עמורדזשענסי־קאָמפּעין אין „פאָרווערטס". דער ציל פון דער אַקציע איז צו העלפען מדינת ישראל איינצוגלידערן די נייע עולים.

די דאָזיגע זאַמלונג צווישען די איינוואוינערס אין דער פאָפולערער און אידישער פאָלקס־אינסטיטוציע, איז דורכגעפירט געוואָרען פון דער חשוב׳ער רביצין זלאָטע קאָטלער, מיט דער הילף פון אַ ספּעציעלער קאָמיטע. אין די איצטיגע טעג, וועז דער „יונייטעד דזשואיש אַפּיל" זאָמלט אויף אַ דרינגענדיגען אופן פאָנדען פאַר מדינת ישראל און פאַר אַנדערע אידישע צוועקען, האָבען אויך די איינוואוינערס פון דער ביאַליסטאָקער היים, וואָס וועלכע אָנגעפירט אין דעם אמת־אידישען פאָלקס־טימליכען גייסט, אַרויסגעוויזען זייער טריישאַפט און איבער־געגעבענקייט אין פאַרבינדונג מיט דער איצטיגער צייט פאַר דעם אידישען פאָלק, דורך צוטראָגען אַ געהעריגע סומע צום „יונייטעד דזשואיש אַפּיל".

רביצין זלאָטע קאָטלער, וועלכע איז איצט אַליין אַן איינוואוינערין אין דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים, איז אַלע יאָרען באַוואוסט אַלס אַ געטרייע און איבערגעגעבענע אידישע געזעל־שאַפּטליכע טוערין. אַלע יאָרען פירט זי דורך ספּעציעלע זאַמלונ־גען צווישען אירע פריינט און באַקאַנטע פאַר די וויכטיגסטע באַדערפענישען פון דעם „יונייטעד דזשואיש אַפּיל". אָט די גוטע

אויפן בילד, פון רעכטס צו לינקס: זיימאַן פיינשטיין, מרס. העלען וויינשטיין, ראַוז רובין, רביצין זלאָטע קאָטלער, צילאַ סליפאַוויטש, אַנאַ שיינמאַן. עס שטייט טשאַרלס ליבערמאַן, הרב אלי׳ ראָזמאַן (לינקס), פאָרטרעטער פון דעם „יונאַיטעד דזשואיש אַפּיל", נעמט איבער דעם טשעק פאַר די דרינגענדע נויטען פון ישראל און פאַר אַנדערע אידישע הילפס־צוועקען.

און שיינע מידה היט אויך די רביצין קאָטלער אַפּ איצט, וועז זי איז אַן איינוואוינערין אין דער גוט־באַקאַנטער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען.

די טאָכטער פון דער רביצין קאָטלער, מרס. ריווע קאַליש, מיט איר מאַן, ישראל, זיינען אויך זייער טעטיג פאַר מדינת ישראל און פאַר כלל ישראל. מרס. קאַליש איז אַן אַקטיוויסטין טוערין ביי דער פּיאָנערען פרויען אָרגאַניזאַציע און אין אַנדערע אינסטיטוציעס.

דער קאָונסיל פון אָרגאַניזאַציעס ביים „יונייטעד דזשואיש אַפּיל" דריקט אויס אַ האַרציגען דאַנק צו די פירער פון דער ביאַליסטאָקער היים, צו רביצין זלאָטע קאָטלער און צו אַלע אייגנווינערס פון דער אינסטיטוציע, פאַר דער זאַמלונג, וואָס דאַרף אויך זיין אַ גוטער ביישפּיל פאַר אַנדערע ענליכע אָרגאַ־ניזאַציעס, גרופּעס און יחידים.

איינע אַליין

פון בערטאַ טאָפּאָלסקי

איך גיי כסדר אַרום און טראַכט,
וואָס דאָס לעבען האָט מיט זיך געבראַכט:
געווען אַ פאַמיליע, אַ גרויסע אַ שיינע
פון וועלכער געבליבען בין איך נאָר איינע.

אַזוי פיל יאָרען שוין אַוועק,
און דאָס האַרץ וועלט צעריסען
פון בענקשאַפט אין שרעק...

די אַלע אומשולדיגע,
וועלכע זיינען אַוועק
אַזוי ווי מיטן פייער,
בלייבען אויף אייביג
פאַר אונז טייער!

עס איז גוט געווען די מפּלה
פון אַלע היטלעריסטען־פאַשיסטען,
מען דאַרף אויך אַריינרעכענען
די איצטיקע אַנטיסעמיטען.

מיר דאַרפען אַרבעטען אַלע צוזאַמען,
ווי שווער דאָס זאָל ניט זיין;
זאָל יעדער פון אונז
צולייגען אַ האַנט,
אַז די שונאים זאָלען ניט וואָגען
צעשטערען אונזער אויסגעבענקט לאַנד!

ביאַליסטאָקע צענטער אין ניו־יאָרק העלפט אַ קראַנקען לאַנדסמאַן פון ישראל

אין זומער פון פאַרגאַנגענעם יאָר 1972, איז געקומען צו־ פאָרן פון מדינת ישראל קיין ניו־יאָרק אונזער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, משה בן־דור. ער האָט אַ פרוי מיט דריי קינדער, ער איז געווען אַ הויכער אָפיציר אין דער ישראל־אַרמיי און ער איז פאַר זיינע העלדישקייטן אויסגעצייכנט געווארן מיט אַ צאָל מעדאַלען. ער איז געקומען קיין ניו־יאָרק, כדי דאָ דורכ־ צומאַכן אַן ערנסטע האַרץ־אָפּעראַציע.

איידער אונזער ליבער לאַנדסמאַן איז געקומען צופאָרן, האָבען מיר וועגען דעם ענין באַקומען אַ בריוו פון דעם פאָר־ באַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מדינת ישראל. פאָר־ שטייט זיך, אַז קומענדיג אהערצו איז משה בן־דור דאָ אויפגע־ נומען געווארן פון די היגע לאַנדסלייט מיט דער גרעסטער וואַרימקייט. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט פון פאַראויס אַראַנ־ זשירט אַז ווען בן־דור איז אָנגעקומען, מיט זיין פרוי, אויפן קענעדי לופט־פעלד, זיינען זיי דאָרט אָפּגעווארט געווארן פון אונזער אַקטיוווען טוער, סעם טשודין, טשערמאַן פון "קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", מיט זיין פרוי. זיי האָבען אַוועקגעפירט דאָס גרעסטע פּאָרעל פון ישראל צו זיך אַהיים אויף דעם וויק־ ענד. נאָכדעם האָבען די פריינט טשודין געבראַכט משה בן־דור מיט זיין פרוי אין דער ביאַליסטאָקער היים.

אין דער אינסטיטוציע איז דאָס פּאָרעל אויפגענומען גע־ וואָרן מיט גרויס וואַרימקייט און זיי זיינען דאָרט געווען ביזן טאָג, ווען זיי זיינען אָפּגעפאָרן קיין קליוולאַנד, וואו בן־דור האָט געדאַרפט דורכמאַכען אַן אָפּעראַציע אין אַ דאָרטיגען ספּעציעלען שפּיטאָל. דאָס אַלץ איז פון פריער־אויס געווען לויט אַ פאַרשטענ־ דיגונג פון די דאָקטוירים אין מדינת ישראל און אין קליוולאַנד.

דאָס דורכפירען די נויטיגע אָפּעראַציע האָט געדאַרפט קאָסטען אַ גאָר גרויסע סומע געלט. דער קראַנקער האָט מיט זיך געבראַכט אַ געווּיסע נויטיגע סומע געלט פאַר דעם צוועק, און דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק האָט גלייך באַשלאָסען צוצוטראָגען, דורך אַ ספּעציעלער זאַמלונג, דאָס איבעריגע געלט וואָס וועט זיין נויטיג. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט טאָקע געשאָפען אַ גרעסערע סומע, כדי דאָס אָפּצושיקען אין דעם שפּיטאָל קיין קליוולאַנד, אַז עס זאָל ניט זיין קיין אָפּהאַלט אין דורכפירען די אָפּעראַציע. דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־ יאָרק האָט גראַנטירט, אַז די פולע סומע וועט איינגעצאָלט ווערען. אויף דעם סמך האָט מען אָנגעהויבען דורכפירען פאַר־ שידענע טעסטען איבער דעם קראַנקען משה בן־דור, פאַר דער אָפּעראַציע.

נאָכן אָפּזיין אַ חודש אין קליוולאַנד, ביי פריינט, האָבען די דאָרטיגע דאָקטוירים פעסטגעשטעלט, אויפן גרונט פון די דורכ־ געפירט טעסטען, אַז בן־דור דאַרף ניט האָבען קיין אָפּעראַציע. גלייך נאָכדעם איז בן־דוד מיט זיין פרוי געקומען צוריק קיין ניו־ יאָרק. זיי זיינען געקומען אין אונזער צענטער זיך געזעגענען און באַדאַנקען פאַר דעם וואָס מיר האָבען פאַר זיי געטאָן. אין דער זעלבער צייט האָט אילאַי טאַראָפּסקי, פּרעזידענט פון צענטער, מושב אוון שפּיטאָל, אָפּגערופען איסאַק ריבאַלאָווסקי, דעם גענעראַל־סעקרעטאַר, און מרס. עטעל אינגבערג, עקזע־ קוטיוו־דירעקטאָרין, און געהייסען געבען אַ געוויסע סומע געלט דעם פּאָרעל, כדי זיי זאָלען קענען קויפען פאַר זיך געוויסע נויטיגע זאַכען וויי אויך שיינע מתנות פאַר זייערע דריי קינדער, וועלכער זיינען דערווייל פאַרבליבען אין מדינת ישראל.

מיין טאַטנ׳ס קבר אויף פּיעטראַשע

פון וועלוול פּאַט

פּיעטראשע איז אַ פאַרשטאָט פון ביאַליסטאָק, וואו די היטלעריסטען האָבען אומגעבראַכט אינעער פינף טויזענט אידישע מענטשען, אין אַ שבת־טאָג, אין יאָר 1941, וואָס איז באַקאַנט אַלס די טרויעריקע „שבת׳דיגע שחיטה".

כ׳האָב קיין מצבה ניט געשטעלט אין פּיעטראַשע,
אויף קבר־אבות בין איך נאָך ניט געקומען;
ס׳בלוט האָבען שוין רעגענס אָפּגעוואַשען,
אָבער גסיסה־קולות ווילען דאָרט ניט שטומען...

ס׳האָט די שבת־שחיטה טויזענטער פאַרשניטען,
זיידעס, באָבעס, מאַמעס, טאַטעס און קינדער;
כ׳האָב ניט געקענט מיין טאַטען דאַן פאַרהיטען —
און פונ׳ם הימעל האָט גאָט זיך צוגעקוקט צו אַלעם.

מיין טאַטע, דער פאָלקס־אינטעליגענט און ד׳ערצו אַ מייסטער,
מיט מאַזאַליש העכט זיינע, אויגען קלוג און בלוי —
אַ סטאָליאַר און אַ בלעכער געווען דער בעסטער,
זיינע אַרבעטס־שיך אין די פאַרטאָגען פלעגט אָפּווישען דער טוי.

ער פלעגט אַרויסשלייכען פון שטוב באַלד אין דערפרי,
די פרייד פון קינדער׳ס שלאָף צעוויגען זיינע טריט
אין אָוונטען, זיין האַרטע באַרד אין קושענדיגען גלי,
אַ שטעכיגקייט, וואָס וואַרעמט איצט נאָך מיין געמיט.

ווען מיט די „שבת׳דיגע" איז אויסגעגאַנגען זיין נשמה,
האָב איך די נאַצי־רוצחים ווי די הינט געשלאָגען;
ס׳האָט די מאַמע אומזיסט געמאַכט אַ נחמה —
און איך, געבענקט האָב אומזיסט אין די פאַרטאָגען.

איך וויל איצט, טאַטע מיינער, נאָך דיר אַ קדיש זאָגען
און מחילה בעטען, פאַר לאָזען דיך אין דיין לעצטען וויי —
אַז דערגרייכען אומעטום זאָל מיין קלאָגען,
אַז דערהערען זאָל די וועלט איצט מיין געשריי...
יתגדל ויתקדש שמה רבא...

זייענדיג דאָ, האָבען מיר צוגעזאָגט משה בן־דור, אַז אויב ער וועט זיך נויטיגען אין ספּעציעלע מעדיקאַמענטען, וועלען מיר אים אַזעלכעס שיקען קיין ישראל. אויף אַ וועגדונג וואָס מיר האָבען שוין פון אים באַקומען, האָבען מיר טאַקע אַרויסגע־ שיקט די נויטיגע מעדיקאַמענטען.

דער ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, שיקט איבער די בעסטע וואונטשען צו אונזער חשוב׳ען לאַנדסמאַן משה בן־דור, אַז ער זאָל וואָס גיכער און פולשטענדיג ווערן געזונט. ביי דער געלעגענהייט ווינטשען מיר אויך משה בן־דור און זיין פרוי פיל גליק און נחת פון זייער זון, בוני, וועמענס בר־מצווה איז פאַרגעקומען דעם 4טען יאַנואַר, אין קרית מוצקין.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין מדינת ישראל

פון אברהם שייקעוויטש (תל־אָביב)

ישׂראל־סטודענטן לזכר ביאַליסטאָק

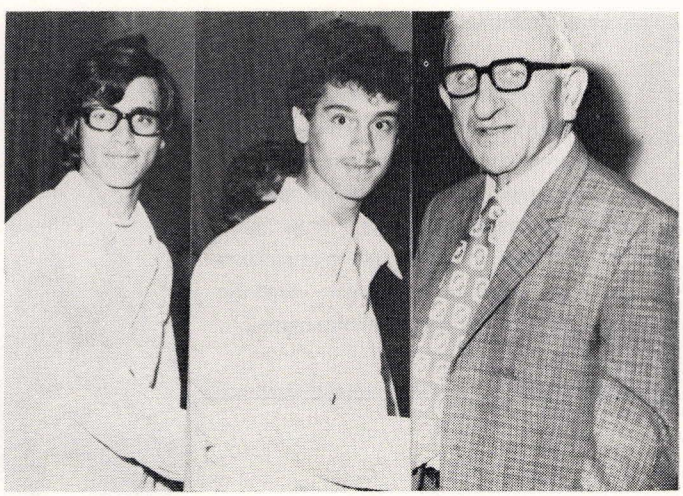
דער תיכון „ד", וואָס האָט אַדאָפּטירט אונזער שטאָט ביאַליסטאָק און וואו עס געפינט זיך דער אָנדענק־זאָל, וואָס האָט פֿאַראייביגט דעם אָנדענק פון אונזער גע־ווען־עם פירער און גרינדער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, דוד סאָהן ע״ה, איז פֿאַר די ישראל׳דיגע סטודענטן געווארען באַקאַנט די שטאָט ביאַליסטאָק און איר ראָלע אין געזעלשאַפטליכען לע־בן, איר אויפבלי און, צום באַדויערן, איר אונטערגאַנג דורך די רוצחים די נאַציס. עס אינטערעסירט זיי צו לערנען און לייע־נען וועגן דער שטאָט, אירע גרינדער, און אָנטוויקלונג פון קולטור און אינ־דוסטריע, קונסט, און באַזונדערס די געטאָ, אויפשטאַנד, קאָנצענטראַציע־לאַגערן, בונ־קערס און פּאַרטיזאַנען.

זייער אָפט שרייבען די סטודענטען אין זייערע סטודענטן־צייטונגען דערציילונגען וועגן ביאַליסטאָק, דער „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק" האָט דורכגעפירט צווישען די סטודענטען אַ קאָנקורס פֿאַר דער בעס־טער דערציילונג וועגן „ביאַליסטאָק". עס איז צו באַוואונדערן, אַז זייער פיל סטו־דענטען האָבען אָנטייל־גענומען און אָנגע־שריבען גוויסע אַרבעטען וועגען ביאַ־ליסטאָק. באַזונדערס האָבען זיך אויסגע־צייכענט צוויי סטודענטען שוין פון די העכערע קלאַסען, משה צבירון און איתן אציוני. ביי אַ גאָר ספּעציעלען אָוועגט פון „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק", וואָס איז פֿאַרגעקומען אין דוד סאָהן אוידיטאָריום, האָבען די צוויי געווינער באַקומען זייער פֿאַרדינטען פּרייז פֿאַר די שיינע אַרבעטען איבער ביאַליסטאָק, וואָס איז באַשטימט געווארן דורך אַ ספּעציעלער דזשורי.

אין דעם אָוועגט, וואָס איז פֿאַרגעקומען אונטערן פֿאָרזיץ פון זלמן ירושלמי, זיינען די סטודענטען באַגריסט געווארן פונ׳ם פֿאָרוואַלטער (מנהל) פון תיכון „ד", מר בן־חיים, מרדכי קרוגליאַק, מר. פּאַט און אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי. דער דראַמאַטישער קרייז פון די סטודענטען האָט אין געזאַנג און פֿראָזע דורכגעפירט אַ פֿאַרווייַלונגס־פּראָגראַם. ביים סוף פון אָוועגט, האָט מר. ירושלמי איבערגעגעבען די פּרייזען צו די געווינער פון קאָנקורס וועגען דער געשיכטע פון ביאַליסטאָק.

משה צבירון האָט געקראָגען דעם ערש־טען פּרייז פֿאַר זיין אַרבעט, וואָס איז באַשטאַנען פון 14 זייטען וועגען געטאָ־אויפשטאַנד, קאָנצענטראַציע־לאַגערן און פּאַרטיזאַנען־קאַמף. איתן אציוני האָט בא־קומען דעם צווייטען פּרייז פֿאַר זיין אַנ־שרייבען מער אין אַ קירצערען וועג, וואָס האָט אַרומגענומען דעם אַנטוויקלונגס־פּעריאָד און וועגען אומקום־פּעריאָד. און אַזוי זעצט פֿאַר דער „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק" זיין אַרבעט צווישען יונגען דור דאָ אין מדינת ישראל, וועלכער שרייבט און לערנט די געשיכטע פון אידישען פאָלק, ווי אויך די געשיכטע פון ביאַליסטאָק, אַז דאָס זאָל קיינמאָל ניט פֿאַרגעסען ווערן.

כל הכבוד!

זלמן ירושלמי, פֿאָרזיצער, און די צוויי פּרעמיע־געווינער: איתן אציוני און משה צבירון.

אַ זעלטענע בר־מצוה ביי גערַאַטעוועטע פון היטלערן

אונזער שטענדיגער יונגער לאַנדסמאַן, משה נאָוויק, איז איינער פון די גערַאַ־טעוועטע קינדער פון דרוסקעניק, פון צווי־שען די אַנדערע גערַאַטעוועטע קינדער דורך דעם מלאך הגואל, יעקב טאָביאַש ע״ה. נאָוויק איז אויך איינער פון די,

אברהם נאָוויק

וועלכער נעמט אַן אַקטיוון אָנטייל אין דער אַרבעט פון „אירגון יוצאי ביאַליס־טאָק". דעם פֿאַרגאַנגענעם אָקטאָבער, האָט משה נאָוויק געפּייערט די בר־מצוה פון זיין בן־יחיד, אברהם (אַבי). די בר־מצוה איז געווען אַ ספּעציעלע, וואו פריינט און לאַנדסלייט זיינען געווען די מחותנים פון דער שמחה, מיטן אויסנאָם פון דער פּא־מיליע שוואַרצבוים, וועלכע זיינען קרובים, און וואָס האָבען נאָך פֿאַר דער מלחמה אויסגעוואַנדערט קיין ארץ־ישראל. ליידער, איז קיינער פון דער גרויסער פֿאַרצווייג־טער משפּחה פון דעם בר־מצוה־בחור ניט געבליבען נאָך דעם היטלער־מבול.

די פיינע בר־מצוה איז פֿאַרגעקומען אין האָטעל „דבורה", אין תל־אָביב. אין דער זעלבער שוהל האָט דער בר־מצוה־בחור עולה־לתורה געווען צו מפטיר, און ער האָט פֿאַרשאַפט פיל נחת זיינע עלטערן.

דער „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק", די פירער און די לאַנדסלייט, ווינטשען די עלטערן פיל נחת פון זייער ליבען אברהם (אַבי).

ביאַליסטאָקער דעלעגאַציע פון אַרגענטינע אין מדינת ישראל

אַ גרעסערע דעלעגאַציע פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט מיט זייערע פרויען, זייַנען געקומען אויף אַן אַרגאַניזירטען וועג צו באַזוכען מדינת ישראל. צווישען דער דעלעגאַציע פון פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער און אומגעגנט פון בועגאָס־איירעס, בראש מיט זייער פאָרזיצער יעוורעיסקי, זיינען אויך געווען: צעסלער, יהושע גרודסקי, זיידל וואַראַן, פישל וואַלקאָוויסקי און אַנדערע. די דעלעגאַציע האָט זיך געטראָפען מיט די פירער פון די ביאַליסטאָקער אין ישראל, ווי אונזער פאָרזיצער זלמן ירושלמי, סעקרעטאַר מרדכי קרוגליאַק, פסח בורשטיין, א. שייקעוויטש, צבי קלעמענטינאָווסקי און אַנדערע. אַ ספּעציעלע אויפנאַמע איז לכבוד די געסט איינגעאָרדענט געווארען אין זאַל פון דוד סאָהן ע"ה, אין תיכון "ד". די געסט זיינען באַגריסט געווארען פון פאָרזיצער זלמן ירושלמי, מרדכי קרוגליאַק, אברהם שייקעוויטש א. אַנד. פאַר דער דעלעגאַציע האָבען געענטפערט אויף די באַגריסונגען: דער פאָרזיצער יעוורעיסקי און צעסלער.

עס איז אַרויסגעבראַכט געווארען וועגען דער געמיינזאַמער מיטאַרבעט צווישען די לאַנדסלייט פון ישראל און אַרגענטינע, און באַזונדערס האָבען זיך אַלע געאייניגט אויף דער אַרבעט פון אַרויסגעבען דעם „ספר ביאַליסטאָק", וואָס זאָל אַרומנעמען די געשיכטע און אַנטוויקלונג פון אונזער באַליבטער שטאָט ביאַליסטאָק, די אַקטיוויטעטן פון אַלע לאַנדסמאַנשאַפטען אין דער וועלט, און באַזונדער דעם אומקום, גערעטאָ־אויפשטאַנד פון די יאָרען פון דער צווייטער וועלט־מלחמה.

די דעלעגאַציע איז אויפגענומען געווארן פון אונזער וויצע־מעיאַר פון תל־אביב, אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי. ער האָט באַקענט די געסט מיט די אַקטיוויטעטען פון דער שטאָט תל־אָביב, וואו ער איז שוין ווידערווייל 3 טערמינען. פריינט קלעמענטינאָווסקי איז דער פאַראַנטוואַרטליכער אין תל־אָביב איבער אַלע געזונטהייטס־אינסטיטוציעס, ווי האָספּיטעלער, אַמבולאַטאָריעס און מעדיצינישע צענטערען פון דער שטאָט. באַזונדערס דאַרף מר. צבי קלעמענטינאָווסקי באַגריסט ווערען צו זיין קומען צוריק צו דער אַרבעט, נאָך דעם ווי ער איז ניט געווען ביים פולען געזונט, און אויך פאַר זיינע פראַבלעמען פון דעם שטאָט־ראַט ביים אידישען שרייבער־פאַראיין, וואָס איז געווען אונטערן פאָרזיץ פון פסח בורשטיין.

די אַרגענטינער דעלעגאַציע איז שטאַרק באַאיינדרוקט געוואָרען פון זייער באַזוך ביים וויצע־שטאָט־מעיאַר, צבי קלעמענטינאָווסקי. מיר האָפען, אַז די צוזאַמענאַרבעט צווישען די לאַנדסלייט פון ישראל און אַרגענטינע, וועט זיין אַ נעענטערע. מיר ווינטשען די חשוב'ע דעלעגאַטען דערפאַלג אין זייער געזעלשאַפטליכער אַרבעט פאַרן אַנדענק פון אונזער ביאַליסטאָק און מיטאַרבעט מיטן אירגון יוצאי ביאַליסטאָק אין ישראל.

אַ גרופּע וויכטיגע טוער פון „פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אומגעגנט" פון אַרגענטינע, וועלכע זיינען אויפגענומען געוואָרען אין אָפיס פון וויצע־מעיאַר פון תל־אביב, אונזער לאַנדסמאַן, אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי. און גיט דעם פאָרזיצער פון פאַרבאַנד יעוורעיסקי אַ מתנה פון דעם קאָליר־פולען אַלבאָם פון תל־אביב.

געזעגענונגס פּיערונגען פאַר חיים און גיטל פיילענבאָגען צו זייער רייזע קיין ישראל

אין „בית ביאַליסטאָק" איז דורכגעפירט געוואָרען אַ געזעגענונגס־אָוונט פאַר די טעטיגע טוער פון פאַרבאַנד, חיים און גיטל פיילענבאָגען, וועלכע פאָרען פאַר אַ וויזיט קיין מדינת ישראל. זיי זיינען באַגריסט געוואָרען פון די באַאַמטע פון פאַרבאַנד פון די ביאַליסטאָקער און געוואונטשן זיי אַ גליקליכע רייזע.

חיים און גיטל פיילענבאָגען האָבען באַדאַנקט פאַרן כבוד וואָס מען האָט זיי צוגעטיילט. עס איז געווען אַ פיינער צוזאַמענקונפט, ביי וועלכען דער עולם האָט פאַרבראַכט אויף אַ היימישען פאַלקסטימליכען אופן.

* * *

לויט דער איניציאַטיוו פון דער קולטור־קאָמיסיע ביי דער „וויצאָ" אין וויזשא לינטש, איז דורכגעפירט געוואָרען אַ פייערונג ביי וועלכער עס איז געזעגענט געוואָרען די אַקטיוט טוער, גיטל און חיים פיילענבאָגען, צו זייער אָפּפאָר אויף אַ לענגערען באַזוך קיין מדינת ישראל. אין דער מסיבה האָבען זיך באַטייליגט אויך פאַרשטייער פון פאַרשידענע אינסטיטוציעס און פאַרבעטענע געסט. אָנגעפירט מיט דעם אָוונט האָט די פרעזידענטין, גאָלדע קרינסקי. פרוי קרינסקי האָט געראַדט וועגען די פאַרדינסטען פון חיים און גיטל פיילענבאָגען.

אַ רוף צו די לאַנדסלייט אין דער וועלט וועגן אַרויסגעבן דעם „ספר ביאַליסטאָק"

דער איניציאַטיוו־קאָמיטעט אַרויסצוגעבן דעם „פּנקס ביאַליסטאָק" האָט געגרומען אויף זיך די גרויסע אויפגאַבע פון פאָראייביגן אונזער אומגעקומענע היימשטאָט. מיטן אומקום פון דער אידישער ביאַליסטאָק זיינען אומגעקומען די גייסטיגע, געזעלשאַפטליכע און קולטורעלע ווערטן, אידישע און אַלגעמיין־מענטשליכע, מיט וועלכע אונזער היימשטאָט האָט זיך אויסגעצייכנט. די אַלע ווערטן דאַרפן פאָרבלייבן ווי אַ ירושה־אוצר פאַר די קומענדיגע דורות. מיר זיינען דער לעצטער דור, וועלכער קען די דאָזיגע אויפגאַבע דורכפירן. מיט אונז וועט אַוועקגיין פון דער וועלט די לעצטע מעגליכקייט צו פאָראייביגן דעם אַנדענק פון אונזער ביאַליסטאָק. עס איז דעריבער אונזער היילי־גער חוב, צו פאָראייביגן אַלע באַוועגונגען און שטראָמען, וועלכע האָבען געווירקט און געשאַפען אין אונזער פאַרשניטענער היימשטאָט. דאָס אַלץ זאָל פאָראייביגט ווערן אין דעם „פּנקס ביאַליסטאָק".

טייערע לאַנדסלייט! מיר ווייסן, אַז דאָס איז אַ גרויסע אויפגאַבע. מיר ווילען נישט, אַז דאָס זאָל זיין נאָר אַ בוך ווי פיל אַנדערע ביכער; דאָס דאַרף זיין אַ גרויס ווערק, צונויפ־געשטעלט און גרינטליך באַאַרבעט דורך היסטאָריקער און וויסנ־שאַפטלער מיט דער מיטהילף פון די וויניג לעבעדיגע עדות פון יענער תקופה. דאָס איז אַ גרויסע אויפגאַבע, מיר רעכענען, אַז דער דריי־שפראַכיגער „פּנקס" וועט דאַרפן קאָסטען צענדליגער טויזענטער דאָלאַרן, און דאָ מוז יעדער פון אונז צוטראָגען זיין טייל.

אַלע פאַרבאַנדען, אַרגאַניזאַציעס, גרופּען פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, ווי אויך אַלע איינצעלנע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט זיין דער גאַרער וועלט; אַלע וועמען עס איז נאָענט און טייער דער אַנדענק פון אונזער היימשטאָט און דער אַנדענק פון אונזערע אומגעקומענע — איר אַלע שליסט זיך אָן און פאָראייניגט זיך, כדי צו קענען פאַרווירקליכן די הייליגע אויפגאַבע!

אַרגאַניזיר־קאָמיטעט

תל־אָביב, מדינת ישראל

דער איניציאַטיוו־קאָמיטעט אַרויסצוגעבן דעם „פּנקס ביאַליסטאָק" האָט געגרומען אויף זיך די גרויסע אויפגאַבע פון פאָראייביגן אונזער אומגעקומענע היימשטאָט. מיטן אומקום פון דער אידישער ביאַליסטאָק זיינען אומגעקומען די גייסטיגע, געזעלשאַפטליכע און קולטורעלע ווערטן, אידישע און אַלגעמיין־מענטשליכע, מיט וועלכע אונזער היימשטאָט האָט זיך אויסגע־צייכנט. די אַלע ווערטן דאַרפן פאָרבלייבן ווי אַ ירושה־אוצר פאַר די קומענדיגע דורות. מיר זיינען דער לעצטער דור, וועלכער קען די דאָזיגע אויפגאַבע דורכפירן. מיט אונז וועט אַוועקגיין פון דער וועלט די לעצטע מעגליכקייט צו פאָראייביגן דעם אַנדענק פון אונזער ביאַליסטאָק. עס איז דעריבער אונזער היילי־גער חוב, צו פאָראייביגן אַלע באַוועגונגען און שטראָמען, וועלכע האָבען געווירקט און געשאַפען אין אונזער פאַרשניטענער היימ־שטאָט.

אין שייכות דערמיט, איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון אַרגא־ניזיר־קאָמיטעט אין מדינת ישראל מיט געסט פון חוץ־לאַרץ, און עס איז איינשטימיג באַשלאָסען געווארען אַרויסצוגעבען אַ מאָנו־מענטאַלען „פּנקס ביאַליסטאָק", וועלכער זאָל אַרומנעמען אַלץ, וואָס איז געווען אין אונזער שטאָט:

די גרויסע ציוניסטישע באַוועגונג, אירע טרעגער און באַ־ווירקער, וועלכע האָבען די זין און טעכטער פון ביאַליסטאָק געשיקט די ערשטע צו בויען די אידישע מדינה.

די וואונדערבאַרע נעץ פון העברעאישע און אידישע שולען און גימנאַזיעס, וועלכע האָבען דערצויגען אַ אידישע נאַציאָנאַלע, שטאָלצע און אידאַליסטישע יוגענט, וועלכע האָט פון זיך אַרויסגעגעבען חלוצים, וואָס האָבען אָנטייל גענומען אין אויפבוי פון אונזער לאַנד.

רבנים, גדולי תורה, תלמידי־חכמים, געלערענטע, שרייבער, רעליגיעזע און וועלטליכע טוער.

די אידישע אַרבעטער־באַוועגונגען („בונד", פּועלי־ציון, ס. ס.), וועלכע האָבען אויפגעהויבען די מענטשליכע ווערדע פון אידישען אַרבעטער און אים געבראַכט צו קאַמף פאַר סאָציאַלער באַפרייאונג און גלייכהייט.

די אידישע גרויס־אינדוסטריעלער, וועלכע האָבען מיט זעל־טענער איניציאַטיוו־ און שאַפונגס־קראַפט געשאַפען בליענדע, פּראָספּעריר־ענדיגע אונטערנעמונגען, וואו עס זיינען געווארען באַשעפטיגט טויזענטער אַרבעטער און צווישען זיי אַ גרויסע טייל אידען; אַ דערשיינונג, וועלכע האָט באַוונדערס אינ׳ם פּרט פון אידישער אַרבעט, אפשר נישט געהאַט איר גלייכען אין אַנ־דערע שטעט פון אַמאָליגען פוילען.

באַנק־וועזען און סוחרים־אינסטיטוציעס.

די וואונדערבאַרע נעץ פון צדקה־ און הילף־אַנשטאַלטען: לינת־חולים און לינת־הצדק, גמילות־חסדים און מתן־בסתר, א. אַנד.

די אידישע קהילה און די ראָלע פון די אידען אין שטאָט־ראָט.

די קולטור־אַנשטאַלטען: טעאַטער, אַוועגט־קורסען, ביבליא־טעקען א. אַז. וו.

ביאַליסטאָק אין דער צווייטער וועלט־מלחמה; געטאָ־ביא־ליסטאָק און דער אויפשטאַנד פון געטאָ; די ראָלע וואָס ביאַליס־טאָקער האָבען געשפּילט אין עליה ב׳ א. אַז. וו.

עס איז באַשלאָסען געווארען, אַז דער פּנקס זאָל דערשיינען אין דריי שפּראַכען: אידיש, העברעאיש און ענגליש, כדי ער זאָל קענען דערגיין צו די בריטסטע קרייזען פון די אַלע, פאַר וועמען עס איז הייליג און טייער דער אַנדענק פון אונזער פאַרשניטענער היימשטאָט. דאָס אַלץ זאָל פאָראייביגט ווערן אין דעם „פּנקס ביאַליסטאָק".

טייערע לאַנדסלייט! מיר ווייסן, אַז דאָס איז אַ גרויסע אויפגאַבע. מיר ווילען נישט, אַז דאָס זאָל זיין נאָר אַ בוך ווי פיל אַנדערע ביכער; דאָס דאַרף זיין אַ גרויס ווערק, צונויפ־געשטעלט און גרינטליך באַאַרבעט דורך היסטאָריקער און וויסנ־שאַפטלער מיט דער מיטהילף פון די וויניג לעבעדיגע עדות פון יענער תקופה. דאָס איז אַ גרויסע אויפגאַבע, מיר רעכענען, אַז דער דריי־שפראַכיגער „פּנקס" וועט דאַרפן קאָסטען צענדליגער טויזענטער דאָלאַרן, און דאָ מוז יעדער פון אונז צוטראָגען זיין טייל.

אַלע פאַרבאַנדען, אַרגאַניזאַציעס, גרופּען פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, ווי אויך אַלע איינצעלנע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט זיין דער גאַרער וועלט; אַלע וועמען עס איז נאָענט און טייער דער אַנדענק פון אונזער היימשטאָט און דער אַנדענק פון אונזערע אומגעקומענע — איר אַלע שליסט זיך אָן און פאָראייניגט זיך, כדי צו קענען פאַרווירקליכן די הייליגע אויפגאַבע!

אַרגאַניזיר־קאָמיטעט

תל־אָביב, מדינת ישראל

40טע יובל־פייערונג פאַר זלמן קאַלעשניקאָוו׳ס איינגעאָרדענט אין פּאַריז

מיר האָבען דערהאַלטען אַן איינלאַדונג פון פּאַריז, אַז דעם 31טען מערץ ה. י. איז געפייערט געווארען דער 40טער יובל פון דעם באַוואוסטען און פאָרדינסטפולען פּאָלקס־אַרטיסט, זלמן קאַלעשניקאָוו, וועלכער איז אַ באַליבטער לאַנדסמאַן פון בי־א־ליסטאָק. די פייערונג איז דורכגעפירט געווארען אין פּאָרם פון אַ גרויסער גאָלאַ־פּאַרשטעלונג, מיטן אָנטייל פון דאָרטיגע אידישע און אינטערנאַציאָנאַלע ארטיסטן, זינגער און מוזיקער. די גרויסע פייערונג איז דורכגעפירט געווארען פון אַ ספּעציעל־געשאַפענעם געזעלשאַפטליכען קאָמיטעט אין אידישען פּאַריז. מיר שיקען איבער אונזערע האַרציגסטע וואונטשען צו אונזער ליבען לאַנדס־מאַן, זלמן קאַלעשניקאָוו, צו זיין יובל־פייערונג און מיר ווינטשען אים נאָך לאַנגע יאָרען פון דערפאָלג, געזונט און גליק.

גרויסע יערליכע חנוכה־פייערונג אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק

די יערליכע חנוכה־פייערונג וואָס איז פֿאַרגעקומען זונטאָג, דעם 3טען דעצעמבער 1972, אין דעם גרויסען אוידיטאָריום פון דעם „נייעם פֿאַוויליאָן" בײַם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, 232 איסט בראָדוועי, איז געווען איינע פון די אימפּאָזאַנטסטע אונטערנעמונגען פון פֿאַרגאַנגענעם יאָר. דער גרויסער זאַל איז געווען אויסגעפילט מיט אַ יום־טוב׳דיגען עולם ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, עס איז געווען אַן אמת׳ע היימישע אידיש־פֿאָלקסטימליכע שמחה, אויף דעם עכטען ביאַליסטאָקער שטייגער.

טשערמאַן פון דער גרויסער פייערונג איז געווען הערי פיינבערג, ווייס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרס. אין האַר־ציגע ווערטער האָט ער באַגריסט דעם גרויסען פֿאַרזאַמלטען עולם און פֿאַרגעשטעלט דעם נייעם ראַבאַי פון דער אינסטיטוציע, הרב שמואל קראָניק, ווועלכער האָט גערעדט ווועגן דער באַדײַ־טונג פון דעם יום־טוב חנוכה.

נאָכדעם האָט הערי פיינבערג פֿאַרגעשטעלט מרס. עטל אינגבערג, די ענערגישע עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין פון דער ביאַ־ליסטאָקער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען. מרס. אינגבערג האָט באַגריסט דעם עולם אין האַרציגע ווערטער און זי האָט איבערגעגעבען ווועגן דער וויכטיגקייט און נוצליכקייט פון דער אינסטיטוציע פאַר די עלטערע איינוואוינער, ווי אויך פאַר נאָך פיל אַנדערע ווועלכע ווארטען אָנצוקומען אַלס איינ־ווואוינער אין דער אינסטיטוציע. מרס. אינגבערג האָט געדאַנקט אַלע וואָס האָבן צוגעהאָלפֿן צו שטיצען די אינסטיטוציע אויף אַ געהעריגען אופֿן.

ווי אַלע יאָר, האָט מען ביי דער פייערונג אָנגעצונדען די טראַדיציאָנעלע חנוכה־מנורות. עס זיינען פֿאַרקויפט געווארען 5 מנורות. דערביי האָבען די אָנוועזנדע זיך זייער ווארים אָפּגע־רופען אויף דעם אַפּיל פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל־סעק־רעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר די עלטערע מענטשען. ער האָט גערופען די פֿאַרזאַמלטע צו העלפען מיט הארץ און נשמה דער אינסטיטוציע, ווייל אויך די היים ווערט אָנגעפּירט און אויפגעהאַלטען מיט הארץ און נשמה. ווי עס איז שוין אַ טראַדיציע יעדעס יאָר ביי די אַקטיוויוע דירעק־טאָרען פון דער אינסטיטוציע, סעם און אַננאַ אַדלער, צו „קויפען" אַ גאַנצע מנורה, האָבען זיי אויך דאָס מאָל „געקויפט" די צווייטע מנורה. און ווי יעדעס מאָל האָבען זיי אויך דאָס מאָל צו דעם גרויסען יום־טוב מיט זיך מיטגעבראַכט זייערע קינדער און פֿא־מיליע, וועלכע האָבען אָנגעצונדען די מנורה.

בעת דער גרויסער פייערונג איז געקומען אַן אומגעריכטער סורפּרײַז פֿאַר דזשאָן סלאָן, אַן אַקטיוויסט דירעקטאָר פון דער אינסטיטוציע, צו זיין 76טען געבורטסטאָג. עס איז אַריינגעבראַכט געוואָרען אַ פיינער געבורטסטאָג־קעיק, דער עולם האָט זיך משמח געווען און אַלע האָבען געוואונטשען דזשאָן סלאָן נאָך לאַנגע יאָרן פון געזונט, גליק און נחת אין זיין משפּחה. פריינט דזשאָן סלאָן איז פון דעם אַלעם געווען זייער געריטן, ער האָט צוגע־טראָגען אַ ביישטייערונג פון 76 דאָלאָר.

ווי יעדעס יאָר, האָט דער ליבער לאַנדסמאַן מאָריס שוואָרץ אויך דאָס מאָל צוגעטראָגען אַ ביישטייערונג מיט איין דאָלאַר מער, אַזוי ווי ער פירט זיך יעדעס יאָר ביי אַזאַ פייערליכען צוזאַמענקונפט. היות ווי מאָריס שוואָרץ האָט אָבער דאָס מאָל פּערזענליך ניט געקענט קומען, האָט זיין זון געבראַכט אַ ביי־שטייערונג פון 83 דאָלאָר. אַלע אָנוועזנדע האָבען איבערגעשיקט צו פריינט מאָריס שוואָרץ די בעסטע וואונטשען.

אונזער אייגענער באַוואוסטער חזן און ווייס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרען, הערי פיינבערג, מיט דער באַגלייטונג פון כאָר אָנגעפּירט פון בערנאַרד ריטש, האָט געבענטשט חנוכה־ליכט און געזאָגט פאַסיגע תפילות. דער עולם פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט מיט זייערע משפּחות און פריינט, זיינען זיך פונאַנ־דערגעגאַנגען אַהיים אין אַ געהויבענער שטימונג.

ביים אָנצינדען די חנוכה־מנורה: פֿאָול שאַכטע, קאַסירער; דאָרא וואריק דירעקטאָר; אילאַי טאַרלאָפסקי, פרעזידענט און חזן הערי פיינבערג, וויצע־טשערמאַן פון באָארד.

פּסח אין אונזער „היים"

ווי אַלע יאָרען וועט אויך דאָס מאָל דער פריילעכער יום־טוב פּסח געפּייערט ווערען אויף דעם ריכטיגען טראַדיציאָנעלען שטייגער.

די עלטערע איינוואוינער פון אונזער היים ווילען פּראָווען די סדרים אין דעם גרויסען ליכטיגען און ציכטיגען עס־זאַל מיט גלאַנץ און פּראַכט. אונזער גבאי, מר. טאָביאַש, וועט אָנפירען מיט דעם וואונ־דער־שיינעם מנהג, זאָגען צוזאַמען די הגדה און עסען די כשר׳ע געשמאַקע פּסח׳דיגע מאכלים.

אין שוהל וועט מען מקבל זיין דעם יום־טוב מיט שמחה, נישט נאָר די איינוואוינער פון דער היים, נאָר אויך די שכנים און פריינט. אַלע וועלען זאָגען „שהחיינו" און בעטען פאַר דער גאולה שלמה במהרה בימינו.

יערליכער באַזאַר

דער יערליכער באַזאַר, אָנגעפירט פון אונזער ליידיס־אָוקזילערי, איז אָפּגעהאַלטען דעם 9טן מערץ דעצעמבער ביז 16טן דעצעמבער, 1972. דער איבערגרעסטער ענערגישער טשערמאַן, אַרטשי לין, מיט זיין קאָמיטע, האָבען געאַרבעט אומדערמידליך צוזאַמענברענגען, סאַרטי־רען און פאַרקויפען די סחורה. דער באַ־זאַר איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג צו־ליב דער שווערער אַרבעט פון די גוטע מענער און פרויען. מיר דריקען אויס אַ גרויסען יישר־כח צו די אַלע גוטע פריינט, וועלכע האָבען צוגעשטעלט די סחורה און צום טשערמאַן מיט דער קאָמיטע פאַר דער גרויסער מי.

יערליכער מיטגליד־אָפּצאָל

מיר ווילען דורך די שורות פון אונזער „שטימע" דאָנקען אַלע מיטגלידער, וועל־כע האָבען זיך שנעל אָפּגערופען און אַריינ־געשיקט זייערע „דיוס". עס איז באמת אַ נחת רוח צו האָבען אַזויפיל איבערגעגע־בענע מיטגלידער, וועלכע שאַצען אָפּ די נויטוועניגקייט פון העלפען די עלטערע שוואַכע מענער און פרויען. בעטען מיר טאַקע די יעניגע, וועלכע האָבען וועגען דעם פאַרגעסען, זיי זאָלען טאָן זייער פליכט און אָפּצאָלען די „דיוס" און פאַראינטע־רעסירען זייערע קינדער און פריינט זיך אָנשליסען אין אונזערע רייען און אָנטייל־נעמען אין דער הייליגער נאָבעלער אַרבעט.

מעות חיטים

איינער פון די שענסטע מנהגים איז די אידישע טראַדיציע פון „מעות חיטים", פון העלפען דעם נויטבאַדערפטיגען צו האָבען אַ פריילעכן פסח. ווילען מיר דורך די שורות אָפּגעבען אַ גרויסען יישר־כח און דאַנק צו אַלע וועלכע האָבען זיך אַזוי ווארים אָפּגערופען אויף אונזער יערליכען מעות חיטים־קאַמפּיין. עס איז אוממעג־ליך אויסצורעכענען די אַלע פערזאָנען, וועלכע האָבען אַליין געגעבען און אויך געזאַמעלט ביי פריינט און באַקאַנטע און די אַרגאַניזאַציעס וועלכע זיינען תמיד גרייט צו טאָן זייער פליכט און העלפען. אויב איר האָט נאָך נישט דערפילט דעם חוב, בעטען מיר אייך, שיקט אַריין אייער ביישטייערונג איצט צו דעם מעות חיטים־פאַנד.

אונזער שוהל

מיר ווילען אויסדריקען אַ גרויסען יישר־כח צו הרב מאיר ווייגשטיין. פאַר די לעצ־טע 30 יאָר לערנט ער יעדען טאָג פּאַר מנחה מיטן עולם משניות און שולחן־ערוך. נאָך דעם לערנען דערמאָנט ער די נעמען פון אַלע נפטרים און אויך פאַר די וועלכע מ׳האַלט יאָרצייט און מ׳זאָגט קדיש בציבור. ער האַלט אַ דרשה שבת פרי און מאַכט אונזער שוהל אַ מקדש מעט.

מיר ווילען אויך דאָנקען אונזער גבאי מעקס טאָביאַש, וועלכער טראָגט זיין שוואַ־כען געזונט גיט ער אַכטונג אַז עס זאָל זיין אַ מנין אין דער פרי און פאַרנאַכט און אַז אַלץ זאָל זיך פירען בסדר.

זאָל השי״ת ביידע בענטשען מיט געזונט, זיי זאָלען אָנגיין מיט דער עבודת הקודש.

ביאַליסטאָקער צענטער פירט איצט דעם גרויסען קאַמפּיין פאַר נייע מיטגלידער

אין פאַרבינדונג מיט דער בריטער אַק־טיוויטעט, וואָס עס פירט כסדר דער ביאַ־ליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, אויף 228 איסט בראָדוועי אין ניו־יאָרק, און צוליב דעם וואָס די טעטיגקייטען וועלען מער אויסגעברייטערט, האָט די אָנפירערשאַפט פון דער אינסטיטוציע לעצטענס באַשלאָ־סען אָנצופירען אַ ברייטען קאַמפּיין, כדי צו ווערבירען נייע מיטגלידער און פריינט פאַר דער אינסטיטוציע.

דאָס מיינט צו געווינען פאַר דעם צוועק ניט דווקא ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, נאָר אויך אַנדערע, ווייל אויך צווישען די עלטערע איינוואוינער אין דער היים זיינען ניט דווקא ביאַליסטאָקער. דאָס געווינען נייע מיטגלידער, וועט געבען מעגליכקיי־טען נאָך מער אויסצובריייטערען, פאַר־שטאַרקען און אויך פאַרבעסערען די זייער פּאָפולערע אינסטיטוציע פאַר עלטערע מענטשען, וואָס איז גוט באַקאַנט און באַ־ליבט אין היגען אידישען פאָלקס־לעבען.

אין פאַרבינדונג מיט אָט דעם מיטגלי־דער־קאַמפּיין, איז אויך אייגעפּירט גע־וואָרען אַ נייע זאַך, וואָס וועט געווינ־ען אַרויסרופען אינטערעס. יעדער מיטגליד פון ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס דאַרף און וועט אויף זיך נעמען די איניציאַטיוו אַריינצובריען אַ נייעם מיטגליד פאַר דער אינסטיטוציע, וועט באַקומען אַ שיינע אָנדענק־מתנה, אין פאָרם פון אַ „פּען־סעט", מיטן אויפשריפט פון דער אינסטי־טוציע. גלייכצייטיג וועלען אַלעלכע מתנות אויך באַקומען די נייע אַריינגענומענע מיטגלידער. מיר זיינען זיכער, אַז דער א י צ ט י ג ע ר מיטגלידער־קאַמפּיין וועט ברענגען די געהעריגע רעזולטאַטען, ווי דאָס פאַרדינט אונזער זייער נוצליכע און וויכטיגע אינסטיטוציע.

גרויסע 41טע יערליכע יובילעי־פייערונג דורכגעפירט אין ביאליסטאקער צענטער אין ניו־יארק

זונטאג, דעם 5טען נאוועמבער 1972, איז אין דעם ביאליס־טאקער צענטער אין ניו־יארק, דורכגעפירט געווארן א גרויסע פייערונג לכבוד 41 יאר זינט דער גרינדונג פון דער ביאליסטא־קער היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען. עס איז געקומען א גרויסער עולם, וועלכער האט פארבראכט אין א יום־טוב׳דיגער שטימונג ביי א פיינעם היימישען מאלצייט און אינדרוקספולען קאנצערט.

די פייערונג איז אויך געווען ספעציעל געווידמעט דעם יערליכען קאמפעין. דאס מאל זיינען געשאפען געווארן פאנדען פאר איבערבויען דעם „נייעם פאוויליאן", כדי צו פארגרעסערען די אזוי גוט־באקאנטע פאפולערע און נוצליכע אינסטיטוציע. ווי עס איז שוין געווען געמאלדען אין דער „ביאליסטאקער שטימע", וועט דער „נייער פאוויליאן" האבען הויפטזעכליך צימערען מיט אלע אינריכטונגען פאר עלטערע מענטשען, וועלכע מוזען זיך ארבערצייען פון זייערע איצטיגע וואוינונגען צוליב די געענ־דערטע געגענטען.

דער טשערמאן פון דער געהויבענער פייערונג איז געווען הערי פיינבארג, וויס־טשערמאן פון באארד. מרס. עטעל אינג־בערג, עקזעקוטיוו־דירעקטארין פון דער ביאליסטאקער היים און שפיטאל, האט אפגעגעבען א אויספירליכען און אינטערעסאנטען באריכט וועגען די פארצווייגטע און וויכטיגע אקטיוויטעטען פון דער אינסטיטוציע.

עס איז אויך פארגעלייענט געווארן א ספעציעלער מע־סעדזש פון אילאי טארלאפסקי, פרעזידענט פון דער אינסטי־טוציע. מר. טארלאפסקי האט אין זיין מעסעדזש אנגעוויזען אויף דער נויטיגקייט און וויכטיגקייט פון איבערבויען וואס גיכער דעם „נייעם פאוויליאן", כדי צו פארגרעסערען די אינסטיטוציע. דאס קאן דערגרייכט ווערען, האט מר. טארלאפסקי באמאנט, אויב אלע וועלען ארויסווייזען די נויטיגע הילפס־גרייטקייט, ביים העלפען שאפען די געהעריגע און נויטיגע גע׳לט־פאנדען.

ביי דער פייערונג איז אויך באגריסט געווארן דער נייער טרעזשורער פון דעם ביאליסטאקער מושב זקנים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען, דער באקאנטער אידיש־געזעלשאפטלי־כער טוער פאול שאכטע. אין זיין קורצען און איינדרוקספולען ענטפער, האט מר. שאכטע צוגעזאגט צו טאן אלץ וואס מעגליך, כדי צו קענען דערגרייכען דעם געשטעלטען ציל. מיט א האר־ציגער באגריסונג איז אויך ארויסגעטראטען בעלא סטאקעס, פרעזידענטין פון דער לעידיס־אקזילערי, וועלכע איז, ליידער, קורץ נאך דער פייערונג געשטארבען. עס האט אויך באגריסט הערי סאלאמאן, מיטגליד פון באארד אוו דירעקטארס.

איסאק ריבאלאווסקי, גענעראל־סעקרעטאר פון ביאליסטא־קער צענטער, מושב זקנים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען, האט געמאכט דעם אפיל. אין רירעגדע ווערטער האט מר. ריבא־לאווסקי איבערגעגעבען וואס עס ווערט געטאן פאר די עלטערע איינוואוינער אין דער אינסטיטוציע, און ווי וויכטיג עס איז צו פארגרעסערען די היים מיט אויסבויען דעם „נייעם פאוויליאן", כדי צו קענען ארייננעמען נאך עלטערע אידישע מענטשען, וועלכע וועגדען זיך אנצוקומען אלס איינוואוינער אין דער ביאליסטאקער היים. דער עולם האט זיך זייער וואוירם אפגערופען אויף דעם אפיל פון איסאק ריבאלאווסקי, און עס איז געשאפען געווארן א שיינע סומע געלט.

די גאנצע צייט פון דער פייערונג האט געשפילט א ספע־ציעלער ארקעסטער, און צום סוף האט דער באוואוסטער חזן הערי פיינבארג, געזונגען פארשידענע לידער אויף זיין האר׳ציגען אופן, וואס האט שטארק אויסגענומען ביי די פארזאמלטע.

חנוכה־פארטי פאר די איינוואוינער פון דער אינסטיטוציע

ווי די טראדיציע איז יעדעס יאר, איז אויך דעם פארגאנגענעם חנוכה דורכגע־פירט געווארן א היימישע פיינע פארטי פאר די איינוואוינער פון דער אינסטיטוציע. די דאזיגע יערליכע חנוכה־פארטיס ווערען דורכגעפירט פון מרס. עטל אינגבארג, עקזעקוטיוו־דירעקטארין פון דער אינסטי־טוציע מיט איר מאן, לואי, ווי אויך פון דער ווירטשאפט־דירעקטארין, בראניא סקארקא מיט איר מאן, דזשעק.

די דאזיגע חנוכה־פארטי פאר די על־טערע איינוואוינער פון דער היים איז פארגעקומען מיטוואך, דעם 30טען נאוועמ־בער 1972, אין גרויסען אוידיטאריום פון דער אינסטיטוציע, וואס איז פאר דעם צוועק געווען ספעציעל דעקארירט אויף א שיינעם אופן. אלע איינוואוינער אין דער אינסטיטוציע זיינען אראפגעקומען צו דעם יום־טוב, מען האט אפילו אויך ארופגע־בראכט די עלטערע, קראנקע מענטשען אויף ווייל־טשעירס. די טישען זיינען גע־ווען באדעקט מיט פיינע יום־טוב׳דיגע מאכלים.

טשערמאן פון דער היימישער פייערונג איז געווען איסאק ריבאלאווסקי, גענעראל־סעקרעטאר פון דעם ביאליסטאקער צענ־טער, היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען. ער האט אין האר׳ציגע ווער־טער באגריסט דעם פארזאמלטען עולם און פארגעשטעלט דעם ראבאי פון דער אינסטיטוציע, שמואל קראניק, וועלכער האט געערעדט וועגען דער באדייטונג פון דעם יום־טוב חנוכה. עס האבען אויך באגריסט פאול שאכטע, טרעזשורער פון דער אינסטיטוציע און איזידאר זאלאוויץ, א דירעקטאר פון דער היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען. צווישען די אג־ווועזנדע געסט איז אויך געווען דער באקאנטער שרייבער פון „פארווערטס", דוד מאטיס.

מרס. עטל אינגבארג מיט איר מאן, לואי, און בראניא סקארקא מיט איר מאן, דזשעק, האבען אויסגעטיילט, אזוי ווי זיי פירען זיך יעדעס יאר, מתנות צו די עלטערע איינוואוינער פון דער אינסטיטו־ציע. עס דארף צוגעגעבען ווערען, אז דאס איז א פערזענליכע מתנה פון מרס. און מר. אינגבארג און מרס. און מר. סקארקא צו די איינוואוינער.

ביי דער היימישער חנוכה־פארטי איז מיט א פיינעם קאנצערט פון געזאנג און קינסטלערישען ווארט ארויסגעטראטען דער באקאנטער שוישפילער דוד עלין.

CONGRATULATIONS

We extend our warm and sincere *Mazel Tov* to our worthy members, Mr. & Mrs. Simon Rogove, on the marriage of their son Jay to Miss Aline Goodman on December 24, 1972.

Our best wishes also to his beloved grandmother, Mrs. Ida Rosenblum, a very active and concerned member of our Ladies Auxiliary.

Jay and Aline Goodman

The simcha is especially great because the groom recently returned from a four year tour of duty in the United States Armed Forces.

The Bialystoker Home and Infirmary for the Aged wishes this dear family much nachas from the newlyweds.

א האַרציגען דאַנק צו דר. י. זיפין און פרוי

דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל דריקט אויס האַרציגען דאַנק צו דר. י. זיפין און פרוי אַננאַ, פון סלינגערלאַנדס, ניו־יאָרק, פאַר דער פיינער מתנה וואָס זיי האָבען צוגעשיקט פאַר אונזער אינטטיטוציע, און וואָס דאָס איז פאַר אונז זייער ליב אוז טייער. דר. י. זיפין מיט זיין פרוי האָבען איצט געפייערט זייער 59טען חתונה־יובי־ליי. און ווי דאָס ליבע פאַרפאַלק פירט זיך ביי יעדער פון זיערע שמחות און אַנדערע געלעגענהייטען, האָבען זיי אויך ניט פאַרגעסען אונזער אינסטיטוציע. דר. זיפין און זיין פרוי האָבען צו דער געלעגענהייט צוגעשיקט אונז 59 דאָלאַר, וואָס עס מיינט צו איין דאָלאַר פאַר יעדען יאָר פון זייערע 59 יאָר גליקליכען צוזאַמענלעבען. די אַנ־פירערשאַפט און איינוואוינער פון דער ביאַליסטאָקער היים דריקען אויס אַ האַר־ציגען דאַנק צו דר. זיפין און זיין ליבער פרוי אַננאַ. מיר וויינטשען זיי נאָך ווייטער־דיגע לאַנגע יאָרען פון פרייד, נחת און נאָך לאַנגע יאָרען פון גליקליכען צוזאַמען־לעבען.

א שיינע טראַדיציאָנעלע שמחה

אַ גרויסאַרטיגע שמחה איז פאָרגעקומען ביי דער משפּחה פון דר. חיים (הערבי) און שרה גאָלדענבערג. זייער עלטסטער זון, דניאל לייב (דעני), איז מיט מזל געוואָרען 13 יאָר און שבת, דעם 20טען דעצעמבער, האָט מען געפראַוועט זיין בר־מצווה. דניאל לייב איז אַן איניקעל פון באַוואוסטען שרייבער משה עלבוים ע"ה און, איר צו לאַנגע יאָר, אסתר עלבוים.

אין דער לינברוקער שוהל „בית דוד" האָט זיך שבת פרי צונויפגעקליבען אַ גרויסער עולם פון די שטענדיגע מתפּללים און פון אַנגעקומענע געסט פון ניו־יאָרק — פרייַנט פון דער משפּחה, צווישען זיי שרייבער, אַקטיאָרען און אַ היפש ביסעל ביאַליסטאָקער.

נאָכן דאַוונען איז דער עולם פאַרבע־טען גענוואָרען צו אַ קידוש, וואו מען האָט געטרונקען „לחיים" און געוואוינטשען די עלטערען און די באָבעס פון דעם בר־מצוה־בחור, אַז זיי זאָלן זוכה זיין צו האָ־בען אַזאַ נחת פון זייערע אינגערע קינדער.

סעם און ראָוז סאָלאַש שענקען אַ פּיאַנע

אין דעם לעצטען נומער פון „ביאַליס־טאָקער שטימע" האָבען מיר אַפּגעלייגט צו די מיטגלידער און פרייַנט אויף מנדב צו זיין אַ פּיאַנע פאַר אונזער גרויסען אוידי־טאָריום אין נייעם פאַוויליאָן.

מר. און מרס. סעם סאָלאַש האָבען געענטפערט דעם פאַרלאַנג מיט זייער גע־שאַנק פון אַ פּיאַנע, וואָס ווערט זיך געפינען אין דעם נייעם אוידיטאָריום.

מיר באַדאַנקען סעם און ראָוז סאָלאַש פאַר זייער דאַנעישאַן. אויף דער נייער פּיאַנע וועט זיין אַן אויפשריפט מיט די נעמען פון די ביישטייערער.

בר מצוות בי אונזערע לאַנדסלייט

ראובן און מיני בינדלער האָבען געפייערט זייער אייניקעל ריטשאַרד'ס בר־מצוה מיט דער באַטייליגונג פון פאָרשטייער פון גאַניאַנדזיער־טרעס־טינער סאָסייעטי און ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשען.

סעם און ראָוז סאָלאַש האָבען געפייערט זייער זון סקאט דייוויד'ס בר־מצוה מיט דער באַטייליגונג פון פאָרשטייער פון קלוב ביאַליסטאָ־קער פריינט און ביאַליסטאָקער צענטער.

אימפּאָנאַנטע ביאַליסטאָקער בענעפיט־פּאַרשטעלונג
אין דעם ניו־יאָרקער פילהאַרמאָניק־האַל

זונטאָג בייטאָג, דעם 15טן אָקטאָבער 1972, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיט־גלידער דורכגעפירט דעם גרויסן יערליכן טעאַטער־בענעפּיט, וואָס איז דורך מיט גרויס פּרעסטיזש און דערפאָלג. די אונטער־נעמונג איז פאַרגעקומען אין שענסטן טעאַטער־זאַל אין ניו־יאָרק, אין דעם פּרעכטיגן פילהאַרמאָניק־האַל פון דעם נייעם לינקאָלן־סענטער. עס איז אויפגעפירט געוואָרן אַ גרויסע מוזי־קאַלישע רעוויו „אידישע טראַדיציע", פּראָדוצירט און פּרעזענ־טירט פון דעם באַוואוסטן שוישפילער און פּרעזידענט פון דער אידישער אָקטיאָרן־יוניאָן, הערמאַן יאַבלאָקאָוו. די באַוואוסטע מוזיקערין, רענעי סאלאָמאָן, האָט אָנגעפירט מיטן אָרקעסטער און אין פּראָגראַם האָבען זיך באַטייליגט אַ גרויסע צאָל באַ־וואוסטע קינסטלער. דער גאַסט־אַרטיסט איז געווען דער באַ־וואוסטער קינסטלער פון דער בינע, טעלעוויזיע און ראַדיאָ, דזשאַאי אַדאַמס.

אין דעם קאָליר־פולען פּראָגראַם זיינען אַרויסגעטראָטן מיט לידער, סצענעס, רעציטאַציעס און אַנדערס, פאָלגענדע: די טאַלאַנטירטע זינגערין מימי סלאון; די באַוואוסטע פאָלקס־זינגער לעאָ ליבגאָלד און לילי ליליאַנ; די באַגאַבטע אַרטיסטין מינאַ בערן; דער באַוואוסטער ביאַליסטאָקער עמוד־קינסטלער הערי פיינבערג; די אינטערנאַציאָנאַלע אַרטיסטן „דלפון־טריאָ" און נאָך אַנדערע סטאַרס פון דער אידישער און ענגלישער בינע, ראַדיאָ און טעלעוויזיע.

מרס. עטל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיט־גלידער, און איסאַק ריבאַלאָווסקי, געזעלשאַפט־סעקרעטאַר, האָבן באַגריסט דעם גרויסן יום־טוב־דיגען עולם און געהאַלטען קור־צע איינדרוקספולע רעדעס. דער עולם האָט באַשאָנקען מיט פיל אַפּלאָדיסמענטן די אַלע קינסטלער, וועלכע זיינען אַרויסגע־טראָטן ביי דער פּאַרשטעלונג, ווי אויך באַדאַנקט די פירער פון דער גרויסער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע פאַר ברענגען פרייד און געגנוס צו די מענטשען.

קורץ נאָכדעם ווי עס איז דורכגעפירט געוואָרן די גרויסע אונטערנעמונג, איז אין „פאַרוועראטס" געווען געדרוקט, אין דער אָפּטיילונג „פון פאָלק צום פאָלק", פאָלגענדער בריוו:

„ווערטער רעדאַקטאָר:

אַ האַרציגען דאַנק צו דער פּאַרוואַלטונג פון ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל, אויף איסט בראָדווי, פאַר דעם וואונ־דערבאַרען פאַרגעניגען, וואָס מיר האָבען געהאַט פון דער אונטערנעמונג, צו דער געלעגענהייט פון זייער 41טער אַניווערסאַרי זונטאָג, 15טן אָקטאָבער, אין פילהאַרמאָניק־האַל, אָנגעפירט פון דעם באַוואוסטען אַרטיסט, הערמאַן יאַבלאָקאָוו.

די פּאַרשטעלונג 'אידיש טראַדישאָן' איז באמת געווען דאָס שענסטע און אַמוזירענדיגסטע, וואָס מיר האָבען געזען אין אַ לאַנגער צייט. די אַרטיסטען, איינער ווי איינער אויסגע־קליבענע און אויסגעצייכענטע שטימען. מיר האָבען געהאַט דאָס גרעסטע פאַרגעניגען פון יעדען איינעם פון די באַ־רימטע אַרטיסטען, וואָס זיינען אויפגעטראָטען אויף דער רחבות'דיגער בינע פון פילהאַרמאָניק־האַל.

מיר וועלען דעם נאָכמיטאָג קיינמאָל נישט פאַרגעסען. מיר וועלען אויך שטענדיג געדענקען די פון גאָט־געבענטשטע אַרטיסטען: יונה קאַראַל, לעאָן ליבגאָלד, לילי לילי־אַנאַ, דזשאַאי אַדאַמס, מימי סלאון, חזן הערי פיינבערג, מינאַ בערן, די דלפון־טריאָ און הערמאַן יאַבלאָקאָוו, ווי אויך דעם אָרקעסטער מיט דער אָנפירערין רענעי סאלאמאָן.

די ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען זיך שטענדיג אויסגע־צייכענט מיט זייער וויטזיכטיגקייט און ענערגישער אונ־טערנעמונג, האָבען געוויזען אַ מוסטער ווי אַזוי אידישע אינסטיטוציעס דאַרפען אַראַנזשירען אונטערנעמונגען, וואָס זאָלען האָבען אַ באַדייט, און וואָס זאָלען באַרייכערן און באַגייסטערן אַלע אָנוועזענדע.

מעמוּעל בלעכמאַן, בראָנקס, ניו־יאָרק

אינזער ביאַליסטאָקער ראַא זאָק רעדט טעלעפאָניש מיט לענינגראַד
פאַר דער קאָנפערענץ פון סאָוועטישע אידן

אין דעם צוויי־וואָכיגען זשורנאַל „קאָנ־גרעס ביי־ווייקלי", אַרויסגעגעבען פון אַמעריקאַנער אידישען קאָנגרעס, פון 12־טען יאַנואַר, 1973, לייענען מיר די פאָל־גענדע נאָטיץ:

סוף דעצעמבער 1972 האָט די נאַציא־נאַלע קאָנפערענץ פאַר סאָוועטישע אידען אין ניו־יאָרק געפונען אַ פּרעסע־קאָנפע־רענץ אין האָטעל אַמעריקאַנאַ, כדי צו פאַרעפענטליכען אַן אויפרוף פון פּראָמי־נענטע אַמעריקאַנער שרייבער און קינסט־לער לטובת זייערע סאָוועטיש־אידישע קאָלעגען אין רוסלאַנד, וועלכע ווילען פאַרלאָזען סאָוועטען־פאַרבאַנד און עמיג־רירען קיין ישראל. די איבערזעצונג פון אַ טעלעפאָן־געשפּרעך מיט לענינגראַד אין רוסיש איז דורכגעפירט געוואָרן דורך ראַיאַ זאָק (דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער היים), סעקרעטאַרין פון פּאָבליק רילי־שאָנס דעפּאַרטמענט פון אַמעריקאַנער אידישען קאָנגרעס, וועלכע איז די ספּע־ציאַליסטין פון דער רוסישער שפּראַך אין קאָנגרעס.

ראַיאַ זאָק האָט געערעדט מיט דר. לעא־ניד טאַראָסוק, געוועזענער קוראַטאָר פון ערמיטאַזש־מוזעאום אין לענינגראַד. טא־ראָסוק האָט איר איבערגעגעבען, אַז שוין אַ יאָר צייט ווי ער וואַרט אויף אַ תשובה אויף זיין וועגדונג צו עמיגרירען קיין ישראל.

צווישען די באַטייליגטע אין דער נייעס־קאָנפערענץ זיינען געווען די סקולפּטאָרין לאאיס נעווועלסאָן, דער שרייבער פראַנק דזשעראָלד, דער קריטיקער קלאַיוו בארנס, די אָפּערע־זינגערין בעווערלי סילס און אַנדערע.

איינדרוקספולע טרויער־פֿאַרזאַמלונג אין ביאַליסטאָקער צענטער
צום 30טן יאָרציט נאָך די 60 טויזענט קדושים און מאַרטירער

זונטאָג בייטאָג, דעם 11טן פעברואַר 1973, האָבן זיך הונ־דערטער ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט פֿאַרזאַמעלט אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוועי, ניו־יאָרק, כדי אויף אַ ווירדיגן אופן צו באַהערצן דעם אָנדענק פון די קדושים און מאַרטירער, די 60 טויזענט אומ־געבראַכטע אידישע מענער, פרויען, קינדער און זקנים פון דער אַלטער היים אין דער באַליבטער היים־שטאָט ביאַליסטאָק.

צווישן דעם פול־געפֿאַקטן עולם אין זאַל האָט מען געזען לאַנדסלייט פון אַלע טיילן ניו־יאָרק, ווי אויך פון די אַרומיגע שטעט און שטעטלעך, וועלכע זיינען געקומען צו דעם גרויסן 30טן יאָרצייט. אין זאַל האָט מען צווישן די פֿאַרזאַמלטע געהערט זיפצן, קרעכצן ביים דערמאָנען די נאָענטע און אייַ־גענע, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצישע רוצחים. ביי פיל אָנוועזענדע האָט מען אויך געזען טערערן אין זייערע אויגן.

צווישן עולם האָט מען אויך געקענט זען פיל, וועלכע זיינען אַליין געווען אין ביאַליסטאָקער געטאָ, ווי אויך זיך באַ־טייליגט אין דעם אויפשטאַנד דאָרט און שפּעטער דורכגעמאַכט דעם שוועָרען וועג פון פֿאַרשיידענע נאַצישע קאָנצענטראַציע־לאַגערן. עס האָבן זיך באַגעגענט פריינט און אַמאָליגע שכנים; מענטשן, וועלכע האָבן דורכגעמאַכט צוזאַמען שוועָרע לייַדן און מען האָט אָפט געהערט אין זייערע שמועסן זיך דערמאָנען די פּינליכע איבערלעבונגען און פריידיגע צייטן פון די קינדער־יאָרן.

דערפּענט די אזכרה האָט אויף אַ רירענדען און שטימונגס־פולן אופן לואי סילווער, דער קולטור־דירעקטאָר פון דער ביאַ־ליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט. ער האָט אין קורצע איינדרוקספולע ווערטער געשילדערט דאָס אידישע שפּרודעלדיגע לעבן אין פֿאַר־מלחמה׳דיגן ביאַליסטאָק און דעם טיפֿן צער פון דעם אומקום פון די שוועסטער, ברידער, טאַטעס, מאַמעס און די האַרציגע אידישע קינדער פון אונזער געוועזענער היים — ביאַליסטאָק.

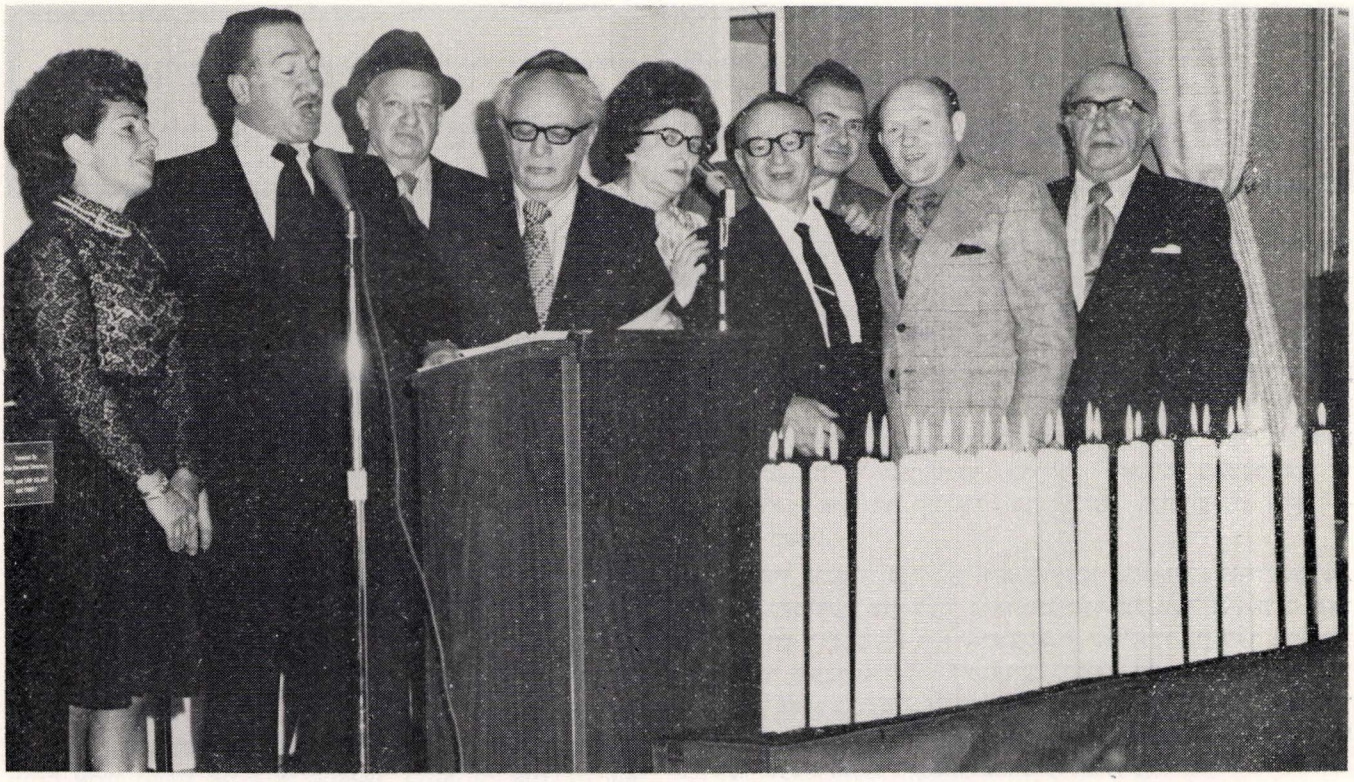
אין פֿרעזידיום זיינען איינגעלאַדען געוואָרן: פּאול שאָכטן, דער קאָסירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן; רחל אדאשקאָ, אַ שילערין פון דער ביאַליס־טאָקער העברעאישער גימנאַזיע; ידידי האָמבורג, געוועזענער וויצע־פֿאָרזיצער פון אידישן וואָיעוואָדישן קאָמיטעט אין ביאַ־ליסטאָק, און סעם סאָלאזש, וועלכער איז געווען אין ביאַליסטאָ־קער געטאָ און די קאָנצענטראַציע־לאַגערן.

נאָכדעם ווי הרב סעמיועל קראָניק האָט געלייענט אַ קאַפּיטעל תהלים, איז מען צוגעטראָטן צו באַהערן דעם 5טן יאָרצייט פון דעם לאַנג־יעריגן טוער, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער ביאַליסטאָקער היים, דוד סאָהן ע״ה.

וועגן אַלע זיינע דערגרייכונגען און זיין איבערגעבענקייט

אַן אַלגעמיינער בילד ווי דער חזן מאַכט די הזכרה און דער עולם זאָגט קדיש.

צום ענדע פון דער הזכרה-פּאַרזאַמלונג זינגט מען צוזאַמען מיטן עולם דעם פּאַרטיזאַנער-ליד און התקוה.

פאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע, אין פוילען און איבער דער גאַנצער וועלט, האָט מיט פיל געפיל געדענקט עטל אינגבערג, וועלכע איז פאַר לאַנגע יאָרן געווען זיין מיטאַרבעטערין און איצט פאַרנעמט זי דעם בכבוד׳יגען אָמט אַלס עקזעקוטיוו-דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען.

„די ביאַליסטאָקער היים איז אויף איסט בראָדוויי, איז אַן אַדרעס פאַר אַלע לאַנדסלייט איבער דער גאַנצער וועלט — האָט זי דערקלערט — און דאָס איז אַ גרויסער מאָס דערגרייכט געוואָרען אַדאַנק דער אומדערמידלעכער אַרבעט פון אונזער אומפאַרגעסלעכן דוד סאָהן". ראובן בינדער, אַ פּערזענלעכער פריינט פון דוד סאָהן, האָט אין זיין אָנדענק אָנגעצונדען אַ ליכט.

יעטא אייזנער (אַליין אַ ביאַליסטאָקערין, געראָטעוועטע פון די לאַגערן), האָט זייער אייגנדרוקספול געזונגען „רבקה׳לע די שבת׳דיגע", געשריבען פון פסח קאַפּלאַן, „דאָס עלענטע קינד", געשריבען פון קרינסקי און דעם פּאַרטיזאַנער-הימען.

סעם טשודין, פּאַרזיצער פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", האָט געעפנט וועגען דער וויכטיגקייט ניט צו פאַרגעסען אונזערע העלדען און מאַרטירער.

דער גאָסט-רעדנער איז געווען דער באַקאַנטער היסטאָריקער און חורבן-פּאָרשער, דר. שמעון דאַנצער, געווען מיטאַרבעטער אין אידישען היסטאָרישען אינסטיטוט אין וואַרשע, וואָס איז ספּעציעל געבראַכט געוואָרען פון פוילען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

ער איז געווען זייער געריבט פון זיין באַגעגעניש מיט זיינע געווען שילער פון דער אַמאָליגער ביאַליסטאָקער העברעאישער גימנאַזיע, און גאָר באַזונדערס פאַר האָבען די געלעגענהייט נאָך אַזויפיל יאָרן צו רעדען פאַר אַ גרעסערען פאַרזאַמלטען עולם לאַנדסלייט.

דר. דאַנער האָט אין זיין רעדע געשילדערט ווי אַזוי עס האָט אין ביאַליסטאָק אויסגעזען אין „ינע טעג"; ווי עס האָט געבראַנט כאַנייקעס, די גרויסע שוהל מיט 2,000 אידען, וועגען דער געלער לאַטע, און ווי עס זיינען ברוטאַל דעם 2טען נאָוועמבער, 1942, פאַרניכטעט געוואָרען די איבער 100 קליינע ישובים אַרום ביאַליסטאָק.

ער האָט אויך געריידט מיט פיל שטאָלץ וועגען דעם באַוואָפענטען ווידערשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטא. דר. דאַנער האָט צווישען אַנדערעס געזאָגט:

„מיט 90 יאָר פריער, ווען מען האָט דערמאָרדעט דעם צאָר, זיינען פאָגראָמשטשיקעס געקומען מאַכען אַ פּאָגראָם אין ביאַליסטאָק. האָבען אונזערע זיידעס זיי געגעבען אַ לעקציע. אין יאָר 1906, אין „גרינעם דאַנערשטאָג", האָט די זעלבסטשוץ פון דער ביאַליסטאָקער אַרגאַניזירטער באַוועגונג זיך קעגענגעשטעלט די רוצחים. אין אונזער לעצטען אידישען חורבן, זיינען די זין און טעכטער, פונקט ווי זייערע טאַטעס און זיידעס, אַרויס אין קאַמף קעגען די מערדער. מיינע אויגען האָבען עס געזען אין ביאַליסטאָק, אין 1943".

ער האָט צוגעגעבען: „איר ווייסט גאָרניט ווי וויכטיג עס זיינען די אידישע ישובים איבער דער וועלט, און אייער גרויסער אידישער ישוב אין אַמעריקע. ביאַליסטאָקער פירען אַן אַ טעטיגקייט אין ניו-יאָרק, אין אויסטראַליע, אין ישראל, אין פראַנקרייך, אַן אַרגענטינע און אין אַנדערע לענדער. מען דאַרף אומעטום שטאַרקען די אידישע ישובים און אונזער פאָלק — דאָס איז אונזער נקמה אין די נאַציס, וועלכע האָבען אונז געוואָלט פאַרטיליגען ביזן לעצטען. דאָס איז אויך גלייכצייטיג אַ גייסטיגע נחמה פאַר זיך".

איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער גענעראַל-סעקרעטאַר פון דעם גרויסען ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע

איינוואוינער, האָט אין האַרציגע ווערטער באַדאַנקט דעם גאַסט־רעדנער, דר. שמעון דאַטנער, פאַר זיין אַלזייטיגען היסטאָרישען איבערבליק ווענען דעם אידישען חורבן אין ביאַליסטאָק, און ווענען דעם טראַגישען אומקום פון די דאָרטיגע 60 טויזענט אידען, ווי אויך די העלדען און מאַרטירער, וועלכע האָבען אַרויס־געווויזען הערואישען ווידערשטאַנד קעגען די היטלעריסטישע מערדערס. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך פאַר די פאַרזאַמלטע איבערגעבען ווענען דער גרויסער הילף, וואָס דער ביאַליס־טאָקער צענטער אין ניו־יאָרק גיט איצט צו לאַנדסלייט אין פאַר־שידענע לענדער, ספּעציעל אין מדינת ישראל, און גאָר באַזונ־דערס צו געצייטלט אידישע משפּחות, וועלכע וואוינען נאָך איצט אין ביאַליסטאָק. „אונזער חוב — האָט אויסגערופען ריבאַלאָווסקי — איז ניט בלויז צו געדענקען און קיינמאָל ניט צו פאַרגעסען אונזערע אַלעמענס אומגעבראַכטע נאָענטע. אונזער חוב איז אויך צו געדענקען די לעבעדיגע, וועמען מיר מוזען און דאַרפען העל־פען אין זייערע באַדערפענישען. און דאָס אַלץ טוט אונזער צענטער אין ניו־יאָרק, אַ דאַנק דער ברידערליכער און טרייער הילף פון אייך אַלעמען, פון אונזערע ליבע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט און פריינט".

אויפן אָפּיל פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, איז אויפן אָרט געשאַפען געוואָרען אַ באַדייטענדע סומע געלט, וואָס דאָס וועט מיטהעלפען אָנצוגיין מיט דער וויכטיגער פונקט ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק. אין זאָל האָט געהערשט אַ טיפע טרויעריגע שטימונג, אַלע זיינען ווי באַהאָפּטען געוואָרען אין דעם מאָמענט מיט די קדושים און מאַרטירער, וועז ריבאַלאָווסקי האָט אַרויסגערופען דרייסיג פאָרשטייער פון דער לאַנדסמאַנשאַפט, אָנצוצינדען 30 ליכט, אין הייליגען אָנדענק פון די 60,000 קדושים, מאַרטירער און העלדען פון דער פאַרשניטענער און אָפּגעווישטער, דורך די נאַציס, אומפאַרגעסליכער האַרציגער אידישער ביאַליסטאָק. מיט גרויס אינטערעס און געריר־טקייט האָט דער אין טרויער פאַר־זאַמלטער עולם אויפגענומען די מעלדונג פון איסאַק ריבאַ־לאָווסקי, אַז דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק פֿלאַנירט איצט אויפצושטעלען דאָ אַ מאָנומענט, וואָס זאָל אויף אַ ווירדיגען אופן פאַראייביגען דעם אָנדענק פון די 60 טויזענט ביאַליסטאָקער אידען, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרען ביי די נאַצישע רוצחים. „דאָס איז אַ הייליגער חוב — האָט אויסגערופען ריבאַ־לאָווסקי — וואָס מיר, די עדות און דער דור פון דעם מורא׳דיגען חורבן ביי די נאַציס קעגען אונזערע אַלעמענס נאָענטע, און פון דעם גרויזאַמען חורבן נאָך דער אידישער ביאַליסטאָק, מוזען דאָס פאַרווירקליכען אין אונזער צייט. מיר זיינען די וואָס געדענקען גוט וואָס עס איז געווען, מיר טאָרן דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסען און מיר דאַרפען דאָס אויך ווי געהעריג פאַראייביגען".

דער באַוואוסטער ביאַליסטאָקער חזן, הערי פיינבערג, האָט געמאַכט אַן א־ל מלא רחמים, און געזאָגט קדיש, וואָס דער גאַנצער עולם האָט מיטגעזאָגט אין טיפען טרויער. שפּעטער האָט חזן פיינבערג, צוזאַמען מיט יעטא אייזנער, געזונגען דעם פאַרטיזאַנער־הימען און די „התקוה". ביי דער פיאַנאָ האָט דעם מוזיקאַלישען טייל באַגלייט די באַקאַנטע פיאַניסטין, סאָניע איידוס.

די אזכרה צום 30טען יאָרציים פון די ביאַליסטאָקער קדושים און מאַרטירער, האָט אויף אַלע אָנוועזענדע געמאַכט אַ טיף׳ טרויעריגען אייndרוק. מען איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיטן גע־דאַנק קיינמאָל ניט צו פאַרגעסען וואָס איז געווען, ווי אויך מיטן שטאַרקען ווילען, ווייטער צו ציען דעם גאַלדענעם פאָדים פון המשך און קיום, פון דער אידישער ביאַליסטאָק.

דאַנק־אויסדרוק

צום ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל אין ניו־יאָרק, איסט בראָדווייַ 228

איך וויל אויסדריקען מיין אויפריכטיגען דאַנק דעם „צענ־טער" פאַר אינלאַדען מיך קיין ניו־יאָרק צו דער טרויער־פייע־רונג פון דעם 30טען יאָרטאָג פון דער פאַרניכטונג פון אונזער ביאַליסטאָקער אידענטום דורך די נאַצישע רוצחים ימ״ש.

איך דאַנק באַזונדערס האַרציג דעם פּרעזידענט פונ׳ם „צענ־טער", אילאַי טאַראַפּסקי, און זיינע נאָענטסטע מיטאַרבעטער, עטל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין פון דער היים פאַר עלטערע מענטשען; איסאַק ריבאַלאָווסקי, געזעראַל־סעקרעטאַר פונ׳ם צענטער. זיי האָבען עס מיר דערמעגליכט דאָס קומען צו מיינע ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער ברידער און שוועסטער, מיך אַרומגערינגלט מיט אַן אָטמאָספערע פון סימפּאַטיע, גע׳דאַנק׳ט, אַז עס זאָל מיר דאָ גאָרניט פעלען במשך די פיר וואָכען פון מיין אויפהאַלט דאָ אין ניו־יאָרק.

איך דאַנק האַרציג בראָניאַ סקאָרקאָ פאַר איר האַרציגער באַאַציאונג, ווי די דירעקטאָרין פון דער בילדונג און שפּייז־באַדי־נונג, ווי אויך צו דזשעק סקאָרקאָ, דעם הויפּט־אינזשעניר פון דעם בילדינג.

איך דאַנק אַלע מיינע געוועזענע שילערינס און שילער, געוועזענע קאָמפּס־חברים, פאַרטיזאַנער און מיינע מיטאַרבעטער נאָך דער מלחמה אין באַפרייטען, חרוב׳ען ביאַליסטאָק אין די אומפאַרגעסליכע יאָרען 1944—1946, פאַר דער האַרציגער אַט־מאָספער פון אונזערע טרעפונגען, סיי עפענטליכע און סיי פּרי־וואַטע.

זייט מיר אַלע באַגריסט, זייט געזונט, איר און אייערע משפּחות, זשאַלעווטע ניט קיין מי לטובת אונזער „צענטער", אונזער פאָלק און אונזער מדינת ישראל.

להתראות!

אייער,

דר. שמעון דאַטנער

„דוד סאָהן מנורה"

אונזערע מיטגלידער און פרייַנט האָבען איצט אַן אויסער־געווויינליכע געלעגענהייט צו פאַראייביגען זייער אייגענעם נאָמען אָדער אַ נאָמען פון זייער אָרגאַניזאַציע אויף דער וואונדער־שיינער „דוד סאָהן מנורה" וואָס געפינט זיך אין דער „לאַבי" פון אונזער היים. אַ סך האָבען זיך שוין אָפּגערופען. ס׳איז נאָך פאַראַן פּלאַץ פאַר פּערזענליכע נעמען אָדער פאַר אָרגאַניזאַציעס. מיר אָפּעלירען און בעטען אונזערע פרייַנט און שטיצער אויסצו־נוצען די געלעגענהייט און אויפשרייבען זייער נאָמען און דערמיט העלפען אונז אָנגיין מיט דער הייליגער אַרבעט.

דער פּרייז פאַר איין מענטש אָדער אַ קאָפּעל איז 150.00$, פאַר אַן אָרגאַניזאַציע איז 500.00$. קומט אָדער רופט אונזער אָפּיס: 7755-475, און מיר וועלען זיין צופרידען צו געבען אינפאָרמאַציע. אַ דאַנק פאַר אייער אויפמערקזאַמקייט.

גרויסער יזכור־אָוונט ביי די ביאַליסטאָקער אין אויסטראַליע

זונטאָג, דעם 20טען אויגוסט 1972, איז אין „בית וויצמאַן־צענטער" אין מעלבורן, אויסטראַליע, פאָרגעקומען אַ גרויסע טרויער־פאַרזאַמלונג צום 29טען יאָרטאָג פון אויפשטאַנד און אומקום פון ביאַליסטאָקער געטאָ. די טריבונע איז געווען איינגעהיט אין שוואַרצען, מיט די אויפשריפטען: „כבוד די קדושים", און „יזכור 1943 — 1972". עס איז געקומען אַ גרויסער עולם.

דער פאָרזיצער פון דער רירענדער פאַרזאַמלונג איז געווען י. רובינשטיין. ער האָט גערעדט וועגען דער אַמאָליגער האַרציגער אידישער ביאַליסטאָק, ווי אויך וועגען די ליידען, אויפשטאַנד און אומקום ביי די נאַציס. י. רובינשטיין האָט אויך גערעדט וועגען דער וויכטיגקייט פון אַרויסגעבען דעם „פנקס ביאַליסטאָק", וועמענס איניציאַטיוו עס האָט גענומען לעצטענס דער פאַרבאַנד פון די ביאַליסטאָקער אין מדינת ישראל, מיט דער

אויפן בילד, פון רעכטס צו לינקס: מאַרק מיאַדאָוניק, הרב יצחק גראַנער, יצחק רובינשטיין, ישראל קאָרנאַן, אַ. סאָקאָלאָוויטש, חזן אַ. שוואַרץ און אביבה אָסטראָבורסקי.

הילף פון די לאַנדסלייט אין אַמעריקע, קאַנאַדע, פראַנקרייך און פון אַנדערע לענדער. די פאַרזאַמעלטע ביי דער הזכרה האָבען איינשטימיג באַשטעטיגט דעם וויכטיגען פּראָיעקט און צוגעזאָגט צו העלפען מיט אַלעם מעגליכען.

ביים אָנהויב פון דער טרויער־פאַרזאַמלונג, האָט די יוגענטליכע שילערין, אביבה אָסטראָבורסקי, אָנגעצונדען די זעקס יאָרצייט־ליכט, אין אָנדענק פון די אומגעבראַכטע זעקס מיליאָן אידען ביי די נאַציס. דער חזן אַ. שוואַרץ האָט געמאַכט דעם „אל מלא רחמים" און געזאָגט קדיש בציבור.

דער גאַסט־רעדנער איז געווען דער חשוב'ער רב, הרב י. גראַנער. ער האָט געהאַלטען אַ טיף־רירענדע רעדע וועגען דעם גרויסען אידישען חורבן ביי די נאַציס, ספּעציעל וועגען דער פאַרניכטונג פון דער אידישער ביאַליסטאָק, וואָס איז אין דער געשיכטע פון מזרח־אייראָפּעאישען אידענטום געווען אַן „עיר ואם בישראל", וואָס איז געווען ברייט באַקאַנט אומעטום. דער חשוב'ער רב האָט דערביי אויך דערציילט, אַז ער האָט געהאַט אַ געלעגענהייט צו זען דעם גרויסען ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, וואָס איז אַ לעבעדיגער מאָנומענט נאָך דער פאַרניכטעטער אידישער ביאַליסטאָק, און וואָס דאַרף זיין דער בעסטער און שענסטער ביישפּיל פאַר אַלע לאַנדסמאַנשאַפטען. ער האָט גערופען ניט צו לאָזען פאַרגעסען וואָס עס איז געטאָן געוואָרען צו אידען בעת די היטלער־יאָרען, און אויך איבערצוגעבען צו די יונגע דורות דעם גרויסען יחוס פון דער אַלטער היים.

צום סוף האָט די שילערין אביבה אָסטראָבורסקי רעציטירט „יזכור". מאַרק מיאַדאָוניק האָט רעציטירט אַ פראַגמענט פון „מיין אויסגע'הרג'עטען אידישען פאָלק", פון יצחק קאַצענעלסאָן. ער האָט אויך אויף אַ שטימונגספולען אופן אויסגעזונגען דאָס טרויעריגע ליד פון פסח קאַפּלאַן ע"ה, „רבקה'לע די שבת'דיגע". די רעדעס און רעציטאַציעס האָבען געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אויפן פאַרזאַמעלטען עולם. צום סוף האָבען אַלע געזונגען „זאָג ניט קיינמאָל, אַז דו גייסט דעם לעצטען וועג" און די „התקוה".

אברהם אָסטראָבורסקי ע"ה

דאָ איז נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט געשטאָרבען אונזער ליבער לאַנדסמאַן, אברהם אָסטראָבורסקי, דער באַקאַנטער מיט־אייגנטימער פון דער כשר'ער באַלאַקלאַוואַ בעקעריי. דער נפטר, וועלכער האָט געשטאַמט פון ביאַליסטאָק, איז אין 1952 געקומען אין אויסטראַליע, צוזאַמען מיט זיין משפחה. ער איז פיל יאָרען געווען אַ מיטגליד פון דער פאַרוואַלטונג פון ביאַליסטאָקער צענטער אין מעלבורן.

זיין פריצייטיגער טויט האָט אַרויסגערופען טיפען טרויער ביי זיינע פילצאָליגע פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע האָבען אים זייער געשעצט און געאַכטעט פאַר זיין גוטהאַרציגקייט און מידות טובות, צו העלפען נויטבאַדערפטיגע און באַזונדערס פאַר די ניי־געקומענע פון די קאָנצענטראַציע־לאַגערן, וועלכע האָבען, אַזוי ווי ער, מיטגעמאַכט און איבערגעלעבט די שבעה מדורי גיהנום.

אין מאַי 1966, איז ער אין אַ דעלעגאַציע פון מעלבורן געפאָרען אין מערב־דייטשלאַנד, אַלס עדות צום פּראָצעס, וואָס איז פאָרגעקומען אין בילעפעלד קעגען די נאַציסטישע רוצחים, מיט זייערע אָנפירער, דיבוס, אַלטערנוי און אַנדערע, וועלכע האָבען אויך אַ בעסטיאַלישען אופן אויסגעמאָרדעט די אידישע באַפעלקערונג פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט. בעת אָט דעם פּראָצעס, ווען ער האָט ווידעראַמאָל דערזען די אומפאַרשעמטע לעבעדיגע רוצחים פאַר זיינע אויגען, איז ער געפאַלען אין חלשות. פון דעמאָלט אָן האָט דאָס שטאַרק געווירקט אויף זיין אָפּגעשוואַכטע האַרץ און דערפירט צו זיין פריצייטיגען טויט.

ער האָט אויך שטענדיג אָפּגעהיט, אַז זיינע קינדער זאָלען באַקומען אַ אידישע דערציאונג און זיך באַטייליגט מיט רעציטאַציעס פון חורבן אין די יאָרצייטען פון אומקום אין ביאַליסטאָקער געטאָ. בעת זיין לוויה האָט אים אין רירענדיגע ווערטער מספּיד געווען הרב ב. אַבאַראַנאָק.

אונזערע פאַרלוסטנען

צום אייביגען אַנדענקען

הרב עזריאל ווייסמאַן ע״ה

מאַנטאָג, דעם 4טען סעפּטעמבער 1972, איז נאָך אַ קורצער קראַנקהייט פון אַ האַרץ־אַטאַקע, געשטאָרבען הרב עזריאל ווייסמאַן ע״ה, אין עלטער פון 56 יאָר, אין דעם איינשטיין מעדיקעל האָספּיטאַל, אין ניו־יאָרק. אין פאַרלויף פון די פאַרגאַנגענע צוויי יאָר, איז הרב עזריאל ווייסמאַן געווען דער גייסטיגער פירער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל

הרב עזריאל ווייסמאַן ע״ה

פאַר עלטערע מענטשען, וואו ער איז בײַ אַלעמען געווען זייער באַליבט און געאַכטעט, סיי בײַ דער פירערשאַפט, סיי בײַ די איינוואוינער, פאַר וועמען ער פלעגט יעדען פרייטאָג פרי רעדען און אויסטײַטשען וועגען דער סדרה פון דער וואָך.

הרב עזריאל ווייסמאַן ע״ה, האָט גע־שטאַמט פון טאַרנאָפּאָל, גאַליציע, און ער איז געקומען קיין אַמעריקע מיט זיינע עלטערען אַלס אַ יונגער בחור, נאָך אײַדער ער איז געוואָרען בר־מצווה. דאָ האָט ער גלעלערנט אין דער ישיבה רבי יצחק אלחנן, וואו ער איז געווען פון די בעסטע תלמידים און ער איז אויך געווען באַליבט בײַ זיינע רביים און חברים. אין יאָר 1937 האָט ער גראַדואירט פון דעם ישיבה־קאָלעדזש מיט אַ ב.עי.־דיגרי און אין יאָר 1939 האָט ער באַקומען זיין סמיכה פון דער ישיבה, פון זיינע גרויסע רביים, די גאונים רבי משה סאָלאָוויטשיק און הרב דר. דוב רעוועל און רבי בנימין אַראָנאָוויץ.

אין זיינע פריעסטע 20ער יאָרען איז ער שוין אויפגענומען געוואָרען אַלס אַ רב אין דער קהילה פון ווירדזשיניע ביטש, ווירדזשיניע, און שפּעטער אין די קהילות פון פילאַדעלפיע און ברידזשפּאָרט, קאָנעטיקאָט. די לעצטע רבנות־פּאָזיציע זיינע איז געווען אין ניו־יאָרק, אין דער שוהל דרך אמונה, 53 טשאַרלס סטריט, אין גרעניטש ווילעדזש, ניו־יאָרק.

די לוויה פון הרב עזריאל ווייסמאַן ע״ה, וואָס איז געווען אַ זייער איינדרוקספולע, איז פאָרגעקומען פון דער שוהל דרך אמונה און האָט זיך אויך אָפּגעשטעלט ביי דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען. הרב ווייסטיין האָט געזאָגט דעם „א־ל מלא רחמים״, די איינוואוינער און אָנגעשטעלטע זיינען געווען אין פראָנט פון דער געביידע און אָפּגעגעבען דעם לעצטען כבוד דעם באַליבטען געוועזענעם גייסטיגען פירער.

משה וועכטער ע״ה

דעם 2טען יולי 1972, איז אין מיאַמי געשטאָרבען אין בליענדען עלטער פון 57 יאָר, דער טרייער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, משה וועכטער ע״ה, וועלכער איז געווען אין די קעיטערינג־ביזנעס. ער

משה וועכטער ע״ה

האָט איבערגעלאָזען זיין פרוי, רות, אַ זון הערמאַן, און אַ טאָכטער, אַרשין, מיט זייערע פאַמיליעס. ער האָט אויך איבערגעלאָזט אין טרויער זיינע פיר ברידער און דריי שוועסטערס, מיט זייערע פאַמיליעס.

די פאַמיליע וועכטער שטאַמען פון ביאַליסטאָק, וואו זיי זיינען אַמאָל געווען אין בעקעריי־אונטערנעמונג. זייער פאָטער, אהרן וועכטער, האָט אין ביאַליסטאָק געהאָט אַ בייגעל־בעקעריי, אויף דער גומיע־נער גאַס.

משה וועכטער ע״ה, איז אויף אַ פאַסיגען אופן פאַראייביגט געוואָרען דורך אַ יאָר־צייט־טאָוועל, אין דער שוהל פון אונזער אינסטיטוציע.

לעאָן דרייזין ע״ה

לעאָן דרייזין איז געבוירען געוואָרען אין וואַרשע, און האָט געלעבט אַ סך יאָרען אין ביאַליסטאָק. ער איז געווען פאַרהייראַט מיט געניאַ דרייזין, אַ ביאַליסטאָקע־

לעאָן דרייזין ע״ה

רין. ער האָט אין ביאַליסטאָק פאַרנומען דעם אַמט פון סעקרעטאַר פון סוחרים־פאַראיין.

שפּעטער האָבען לעאָן און געניאַ אויס־געוואַנדערט קיין פאַריז, וואו ער האָט גענומען אַן אַקטיוון אַנטייל אין ביאַליס־טאָקער פאַראיין און פיל מיטגעהאָלפען אין אַלע אונטערנעמונגען.

דער פריצייטיגער פאַרלוסט פון זייער איינציגען זון, וואָלף, האָט שטאַרק משפּיע געווען אויף זיין געזונט און ער איז גע־שטאָרבען אין מאַנאַט יאַנואַר, 1971. די ביאַליסטאָקער קאָלאָניע אין פאַריז האָט אים באַגלייט אויף זיין לעצטען וועג צום בית־עולם אין פאַריז.

חיים ראצקי ע"ה

דעם 24טען אויגוסט 1972, איז אין עלטער פון 84 יאר געשטארבען אונזער באליבטער לאנדסמאן חיים ראצקי ע"ה, וועלכער איז געווען אן איינוואוינער אין אונזער „היים" פאר די לעצטע 5 יאר.

אין אמאליגען ביאליסטאק איז חיים ראצקי געווען א באוואוסטער חזן, וועלכער האט געדאוונט אין דער גרויסער שוהל, ווי אויך אין אנדערע שטעט אין פוילען. קומענדיג קיין אמעריקע, האט ער זיך אויך באשעפטיגט מיט חזנות, ער האט פארנומען יערליכע שטעלעס אין היגע פארשידענע גרויסע שוהלען.

חיים ראצקי ע"ה האט דא פאר'יתומ'ט זיין ליבע פרוי שרה, א טאכטער, פאולין לאשין מיט א פאמיליע, א זון אל ראסקי מיט זיין פאמיליע, ווי אויך זיין איבערגע־ געבענע שוועסטער, אסתר יערוזאלימסקי, וועלכע איז אן איינוואוינערין אין קאלי־ פארניע, און זי פלעגט זייער אפט קומען אהערצו באזוכען איר ליבען ברודער. פרוי

חיים ראצקי ע"ה

אסתר יערוזאלימסקי איז א גרויסע שטי־ צערין פון אונזער אינסטיטוציע. חיים ראצקי ע"ה איז פאראייביגט געווארען אין דער שוהל פון דער ביאליסטאקער היים, מיט א פאסיגען יארצייט־טאוועל.

מיני עלבוים ע"ה

מאנטאג, דעם 20טען נאוועמבער 1972, איז נאך א קורצער קראנקהייט געשטאר־ בען מיני עלבוים ע"ה. זי איז געווען א טרייע און איבערגעבענע לאנדספרוי פון אונזער אינסטיטוציע. זי לאזט איבער איר טרייען מאן, דוד, וועלכער איז א שטענדיגער שטיצער און געטרייער מיט־ גליד פון דער ביאליסטאקער היים און שפיטאל פאר עלטערע מענטשען. ער איז ביי אלעמען באליבט, און ער איז א טרייער ביאליסטאקער לאנדסמאן.

אברהם ברוק ע"ה

אונזער לאנדסמאן, אברהם ברוק ע"ה, איז געשטארבען נאך א לאנגער קראנקהייט אין לאס־אנדזשעלעס דעם 28טען נאוועמ־ בער 1971, אין עלטער פון 82 יאר. ער איז געווען א שטענדיגער לייענער פון דער „ביאליסטאקער שטימע". אויך איז

אברהם ברוק ע"ה

ער געווען א מיטגליד פון דעם ביאליס־ טאקער ברענטש 88 פון ארבעטער־רינג אין ניו־יארק פון 1912 ביז 1945. נאכדעם האט ער זיך באזעצט אין לאס־אנדזשעלעס, וואו ער איז אויך טעטיג געווען אין געזעלשאפטליכער ארבעט.

אברהם ברוק איז געווען א כלל־טוער אין דער אידישער און ארבעטער־באוע־ גונג, און א גרויסער ליבהאבער פון דער אידישער שפראך. ער האט ארגאניזירט דעם ביאליסטאקער קאמיטעט פאר דער באפרייאונג פון די פאליטישע ארעסטירטע אין פוילען, פאר דער צווייטער וועלט־ מלחמה. ער האט אויך באזוכט ביאליסטאק אין 1930.

אייזיק מאיערסאן ע"ה

נאך א לענגערער קראנקהייט איז דעם 10טען סעפטעמבער 1972 געשטארבען אייזיק מאיערסאן ע"ה, וועלכער איז געווען א מיטגליד פון ארבעטער־רינג ברענטש 88. ער האט איבערגעלאזט דארע באי־ קאפסקי־מאיערסאן, וועלכע איז א וויכ־ טיגע טוערין אין אונזער אינסטיטוציע, א מיטגליד פון באארד אוו דירעקטארען פון דער לעידיס־אוקזילערי. מרס. דארא באי־ קאפסקי־מאיערסאן איז אויך גוט באקאנט ביי אלע יוניאן־לאקאלס פון דער „אמאל־ גאמעיטעד", וואס שאפט נויטיגע געלט־ שטיצע פאר אונזער ביאליסטאקער היים.

ליזא באבקעס־ריבאלאוסקי ע"ה

פון מאנטעווידעא, אורוגוואי, איז אנגע־ קומען די טרויעריגע נייעס, אז דעם 22טען אויגוסט 1972, איז דארט געשטארבען די ביאליסטאקער פרוי ליזא באבקעס־ריבא־ לאוסקי, אין בליענדען עלטער פון פופציג יאר. די פארשטארבענע איז געווען איינע פון די שווער־געליטענע אין דער היט־ לער־צייט, זי האט איבערגעלעבט די ביאליסטאקער געטא, איז געווען געפייניגט אין אוישוויץ און אין אנדערע נאצישע לאגערן.

באלד נאך דער מלחמה, איז ליזא באב־ קעס־ריבאלאוסקי געקומען קיין ביאליס־ טאק, וואו זי האט געזוכט צו געפינען גערעטעוועט עמיצען פון איר משפחה. שפעטער האט זי זיך דערוואוסט, אז איר פאטער, ראובן ריבאלאוסקי און איר פע־ טער, איסאק ריבאלאוסקי, האבען זיך גערעטעוועט אין סאוועט־רוסלאנד און אז זיי זיינען אין קראקע, פוילען.

ליזא באבקעס־ריבאלאוסקי ע"ה

זייענדיג אין פאריז האט ליזא דארט געטרעפען איר באשערטען, אויך א ביא־ליסטאקער, ישראל באבקעס, מיט וועמען זי האט דעמאלט חתונה געהאט. נאכדעם האט זי געבוירען א אינגעלע, ריטשארד. אין יאר 1948 איז די פאמיליע אוועקגע־ פארען קיין מאנטעווידעא, וואו זיי האבען אויפגעבויט זייער נייע היים און זיך אייג־ געארדענט צוזאמען מיט איר פאטער, ראובן ריבאלאוסקי, וועלכער אין גע־ שטארבען אין יאר 1955.

ליזא באבקעס־ריבאלאוסקי לאזט אי־ בער איר מאן, ישראל באבקעס און דעם זון, ריטשארד, וועלכער פארענדיגט אין קורצען זיינע שטודיעס אלס דאקטאר, ווי אויך איר פעטער איסאק ריבאלאוסקי,

זעליג פּילעצקי ע״ה

זעליג פּילעצקי ע״ה, אַ זון פון אַ פּיינער באַלעבאַטישער משפּחה אין ביאַליסטאָק, וועלכער האָט דורכגעמאַכט די גרעסטע קאָנצענטראַציע־לאַגער, איז געשטאָרבען אין חודש אָקטאָבער, אין תל־אָביב. ער איז געווען איינער פון די „גליקליכע״, וועלכער האָט מיט זיין אַרבעטזאַמקייט און

זעליג פּילעצקי ע״ה

צופֿאַלען גערעטעוועט זיין פרוי שרה און זון, ברוך, וואָס איז געבוירען געוואָרען האָרט פֿאַרן אויסברוך פון דער נאַצי־מלחמה.

זעליג פּילעצקי איז געווען אַ שילער אין דער באַקאַנטער האַנטווערקער־שול, וואָס איז געווען אין שכנות מיט דער אידישער קהילה אין ביאַליסטאָק. נאָכן אויסלערנען זיך דעם סטאָלער־פאַך, האָט ער אויך אַרויסגעהאָלפען אַלס אינסטרוקטאָר פאַר נייע תלמידים, אונטער דער אויפזיכט פון טראַגיש־אומגעקומענעם פירער פון דער האַנטווערקער־שול, אינזש. מאָטי (מרדכי) זאַבלודאָווסקי ע״ה. די משפּחה פון זעליג פּילעצקי האָט זיך גערעטעוועט אין אַ בונקער. וועז דער בונקער איז אויפגעדעקט געוואָרען, איז די משפּחה אָפּגעשיקט גע־וואָרען אין קאָנצענטראַציע־לאַגער זדי־לאָווא, וואו זיי זיינען געווען פון 1943 ביז מערץ 1945, בעת דער באַפרייאונג. ער איז צוריקגעפֿאָרען קיין ביאַליסטאָק זוכען מש־פּחה און פריינט, אָבער צום באַדויערן קיינעם ניט געפונען. שפּעטער, בעת דער „אומלעגאַלער עליה״, איז זעליג פּילעצקי ע״ה, מיט זיין משפּחה, געקומען קיין ארץ־ישראל.

כבוד זיין אָנדענק!

אהרן אַרינובסקי ע״ה

אין תל־אָביב איז נפטר געוואָרען דער באַקאַנטער פּעדאַגאָג, געוועזענער לערער און כלל־טוער, אהרן אורינובסקי (בן־אור) ע״ה. אין פֿאַר־מלחמה־דיגען ביאַליסטאָק איז אורינובסקי שוין געווען באַקאַנט אַלס גרויסער קענער פון עברית און ער האָט פֿאַרנומען דעם פּאָסטען אַלס לערער פון דער העברעאישער גימנאַזיע. ער איז אויך געווען באַקאַנט אַלס כלל־טוער און איז געווען פֿאַרזיצער פון דער אידישער קהי־לה פֿאַר דער מלחמה אין ביאַליסטאָק.

אין ישראל, וואו עס איז אים געלונגען צו קומען פֿאַרן אויסברוך פון דער צוויי־טער וועלט־מלחמה, האָט ער וויטער גע־לערנט אַנדערע די העברעאישע שפּראַך. ער האָט אויך געגעבען לעקציעס אין הויכע שולעס. באַזונדערס האָט ער יעדען שבת פרי געגעבען רעפעראַטען איבער תנ״ך, משנה און זוהר, אין באַרימטען זאַל „אוהל שם״, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען פון חיים נחמן ביאַליק ז״ל, וואו אידען קומען פריי צו הערען רעפעראַטען וועגען תורה, תנ״ך, משנה און זוהר, און א. אַרינובסקי איז דאָרט געווען איינער פון די לעקטאָרען.

מיטן טויט פון אהרן (בן־אור) אַרי־נובסקי, איז אַוועק איינער פון אונזערע גרויסע אידען פון ביאַליסטאָק. ער לאָזט איבער אין טרויער זיין טאָכטער מלכה ראַבינאָוויטש און אַן אייניקעל. עהרע זיין אָנדענק!

עס איז דורכגעפירט געוואָרען אַן הזכרה נאָך אונזער לאַנדסמאַן אהרן אורינאָווסקי, וועלכע איז פֿאַרגעקומען אין דוד סאָהן אוידיטאָריום. עס האָבען געערעדט זלמן ירושלמי, צבי קלעמענטינאָווסקי און בן־יוסף.

אונזערע מעמאָריאַל־טאָפּעלס

מיר לאָדען אייך איין צו קומען אין אונ־זער שוהל און זען די שיינע מעמאָריאַל־טאָפּעלס, אַ זכר עולם פֿאַר די יענידע, וואָס זיינען אָפּגעשיידט פון אונז אין דער אי־ביקייט, אָבער לעבען וויטער אין אונזערע געדאַנקען און הערצער. מיר האָפּען, אַז איר וועט מאַכען די נויטיגע אַראַנזשירונ־גען צו פֿאַראייביגען בייַ אונז אייערע ליב־סטע און בעסטע מיט קדיש, יאָרצייט און די נעמען אויף די טאָפּעלס. מיר היטען די יאָרצייטען און לאָזען וויסען די פֿאַמי־ליעס וועגען דער טרויעריגער און היילי־גער דאָטע.

משה יאָסעם ע״ה

אונזער לאַנדסמאַן משה יאָסעם איז גע־שטאָרבען דעם 3טען יאַנואַר 1973, אין אויסטראַליע. ער איז אַלט געווען 53 יאָר. ער האָט איבערגעלאָזט זיין פרוי סאַבינאַ און 2 קינדער: אַ טאָכטער דאָראָטי און אַ

משה יאָסעם ע״ה

זון דוד; אַ ברודער צבי יאָסעם און אַ שוועגערין דאָראַ אין אַמעריקע; נאָך אַ ברודער מאַרק יאָסעם און אַ שוועגערין דאָנקאַ אין אויסטראַליע; און אַ שוועסטער חנה מיט איר מאַן איסר אין ישראל.

פּסח וועכטער ע״ה

דעם 13טן פֿעברואַר 1973 איז פֿלוצלונג געשטאָרבען אין עלטעד פון 67 יאָר, פּסח וועכטער ע״ה.

ער האָט איבערגעלאָזען זיין פרוי עטל און אַ זוהן אהרן און אַ טאָכטער חנה מיט אַן איידעם און 3 אייניקלעך. ער האָט אויך איבערגעלאָזען 3 ברידער און 3 שוועסטער מיט זייערע פֿאַמיליעס. די פֿאַמיליע וועכ־טער שטאַמען פון ביאַליסטאָק, וואו זיי זיינען געוועזען אין בעקעריי אינטער־נעמונג.

יעקב טריוואַקס ע״ה

פון מעלבורן, אויסטראַליע, האָבען מיר באַקומען די טרויעריגע נייעס, אַז דאָרט איז געשטאָרבען אונזער חשובער לאַנדס־מאַן, יעקב טריוואַקס ע״ה. דער פֿאַרשטאָר־בענער, וועלכער האָט געלעבט אין דער מעכאַנישער שלאָסעריי פון „אָרט״ אין ביאַליסטאָק, איז געקומען קיין אויסטרא־ליע אין יאָר 1927. דאָ איז ער אַלע יאָרען געווען אַ טרייַער טוער פון דער אידישער שול־באַוועגונג און פון דער אידישער דערציאונג. כבוד זיין אָנדענק!

HARRY SIDERMAN

An active member of our Organization and an able Director for 25 years, Harry Siderman died on September 7 after a brief illness. We will sorely miss his wise counsel and selfless efforts on our behalf.

His wife Rae is Recording Secretary of the Bialystoker Ladies' Auxiliary, a post she has held with distinction for many years, providing effective leadership and making many significant accomplishments. At the same time, she also occupies the position of Financial Secretary of the Bronx League and is a member of the Board of Directors of the Home. She has helped our organization by encouraging people to furnish financial support and has added prestige to the Institution.

Harry Siderman

We convey our sincere condolences to Rae, her son Herbert, daughter Muriel Flagg and their families on the loss of their husband and father.

LOUIS NOSOFF

We deeply regret the passing of our dear member Louis Nosoff on June 9, 1972. His wife Bella has been associated with our Home for 50 years since her mother, the late Gittel Bloom, and her sisters joined our Ladies' Auxiliary. In fact, our dear departed founder, David Sohn, was a distant relative of Bella Nosoff.

Louis Nosoff is survived in addition to his wife by daughter Sylvia Nowve, her husband Ray and three grandchildren. May they be consoled on their loss.

MINNIE ELBAUM

We deeply regret the passing of our devoted member, Minnie Elbaum, on November 28, 1972 after a brief illness. She was very good to our Institution.

She is survived by her dear husband, David, who is a staunch supporter and dedicated member of our Home.

Minnie Elbaum

The Bialystoker Home and Infirmary for the Aged extends its sincere condolences to David Elbaum on his and our loss. May he be comforted among the other mourners for Zion and Jerusalem.

MARTHA WILSON

Our dear member and donor, Martha Wilson, passed away on April 10, 1972. Her father, Rubin Messe, was one of the founders of our Home. Her late brothers, Hyman, Louis and Morris Messe and her departed sister Eve Glass were also long-time members and contributors.

Her sister, Mrs. Lottie Wildenberg, survives her. May she be consoled among the mourners of Zion and Jerusalem.

JOSEPH BLEVITZKY

One of our oldest active members and Directors, Joseph Blevitzky, died on October 20. As President of the Bialystoker Brotherly Love Association and involved in numerous other activities on our behalf, he was a staunch financial supporter and source of help in our times of need for many years.

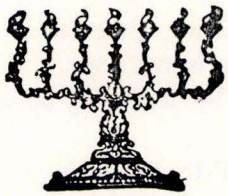
Joseph Blevitzky

He is survived by his wife Sarah, their son Arthur, daughters, Doris and Joan, and their families. He founded the Blevitzky Brothers Monument Company which has ably served our Home for a long time. His sons are now carrying on their father's business. May they be comforted on his passing.

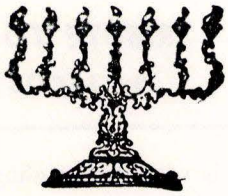
MARY SLOYER

We mourn the passing of Mary Sloyer, a resident in our Home for three years, on Sept. 13, 1972. She was the sister of the late Sam Sloyer, a very active member and Director of our Home for 45 years.

Surviving her is Sam Sloyer's widow, Hilda, a moving force in our Ladies Auxiliary, an active member and Director in our Home. We extend our sincere condolences to her on her sister-in-law's death.

In Memoriam

BELLA STOKES

Our esteemed, beloved Ladies' Auxiliary President, Bella Stokes, died December 13, 1972 after a brief illness. She was an active member of our Board of Directors. She will always be recalled for her friendliness and outgoing demeanor. She instituted measures to broaden

Bella Stokes

the horizons of the Ladies' Auxiliary during her Presidency and to infuse it with renewed vitality. Her Bialystoker background filled her with a determination to help those in need —young and old.

On Monday, January 8, a special Convocation met in our Synagogue arranged by the Bialystoker Home and Ladies' Auxiliary. A large turnout, including the beloved family of Bella Stokes, added to the dignity of the event. The chairman was Reverend Harry Feinberg, Vice-Chairman of our Board of Directors. Rabbi Lowell S. Kronick delivered an appropriate eulogy and Mr. Izaak Rybal, representing our Institution, addressed with heartfelt sincerity the family and the assembled concerning the wonderful work and dedication that Bella gave us.

The family memorialized her soul by donating a residential bed and a memorial plaque to be installed in our Synagogue.

We pray that her husband Sam, as well as her son Sherman and daughter-in-law Sonny, her sister Lilly Eichler, brothers Max Kravet, Abe Kravet and her grandchildren will be consoled.

SYLVIA GORDON

With profound sadness we learned of the sudden passing of Sylvia Gordon on November 5, 1972. She was a devoted member of the Board of Directors of our Home and capable President of the Bialystoker Bricklayers' Association Sisterhood.

Her husband, Abe Gordon, is a Vice-President of the Home and

Sylvia Gordon

Financial Secretary of the Bricklayers' Association. The untimely death of Sylvia Gordon is a great loss for her family and for our Institution.

She is survived, in addition to her husband, by daughters Barbara and Rochelle, son Lawrence, a son-in-law, daughter-in-law and grandchildren. We extend our heartfelt condolences to the entire family.

YETTA FINKELSTEIN

We were all saddened at the passing of Yetta Finkelstein on November 17, 1972 at an advanced age. She was an exemplar of the glorious Bialystoker tradition of caring for the needy—especially the elderly.

Yetta Finkelstein

She transported this humanitarianism when she arrived in America from Bialystok. Her inspiring leadership, even during illness, will be sorely missed by our Home. We will be helped in remembering her by the residential room dedicated in her name, as well as the many good deeds she performed for our elderly people.

Survivors include her son Hyman and his family, her daughters Rose and Miriam, her sister Libby Rosenblum and her grandchildren. We are very pleased that Rose Finkelstein is following in the footsteps of her mother by being active in our Ladies' Auxiliary.

May the family be comforted.

TRIBUTE TO AN OLD FRIEND

By JACOB I. MIGDEN, M.D.

It is with deep feeling that I would like to dedicate the following in memoriam to my beloved friend, Rabbi Azriel Weissman.

Rabbi Weissman died of a heart attack on Monday Sept. 4, 1972. All of us were stunned and distressed by this heavy blow, when he was taken from us and we stand here helpless, powerless, facing the empty void which his death has created.

We all knew that we had in our midst a man who lived his entire life on a spiritual plane, and who imparted a spirit of truth and genuine understanding in whatever he did—and this is what he gave us.

How can I speak of him? All that I can say will not express his wonderful personality.

Rabbi Weissman had many distinguished qualities, an abundance of qualities so seldom to be found in one person, as a man, as a Jew, and as a Rabbi. His entire life was devoted to his work to which he was completely dedicated. He was a wise and modest man, a good man.

Now his life has come to an end, the life that up to the last minute was involved in helping others and now, my dear Izio, this is the last station.

We were colleagues in our working problems as well as colleagues in our anxieties for a lifetime.

Now my dear brother you have closed your wise and perceptive eyes forever and we at the Home bow our heads in sorrow and with a heavy heart.

We will remember you best by dedicating ourselves to the work at the Home.

SHALOM. . . . REST IN PEACE.

REMEMBERING OUR RABBI AZRIEL WEISSMAN

By MRS. ETHEL INGBERG

Rabbi Weissman's sudden and untimely death late last summer stunned all of us. Only a few days earlier he had been discussing with staff members future plans for our residents and Home. Rabbi Weissman was with us only a short time but his warmth, his concern and his deep involvement in the life of the residents made this length of time irrelevant and the tragedy even greater. We never truly realized the treasure of a person that he was. Rabbi Weissman was a most sincere, modest and G-d fearing person, renowned and revered throughout the rabbinical world for his devotion to Talmud and all its teachings. Rabbi Weissman not only preached but lived by the command of G-d. Our residents looked to him for guidance, reassurance, and Torah. His was a way of kindness and thoughtfulness transmitted in everything he did.

Yes, we all miss him, a good friend and a true Rabbi. May he be a good Shaliech for us and all of Israel, and forever rest in the heavenly abode of Tzadikim.

The casket of Rabbi Azriel G. Weissman stops in front of the Bialystoker Home where residents and staff pay their final respects.

From Bialystok to World Fame

In the last issue of the *Stimme,* Mr. Wolf Babicz of Paris contributed a Yiddish article concerning the Pisar family in Bialystok, including background information on the Bialystoker origins of Dr. Samuel Pisar, renowned international lawyer. Dr. Pisar has been an advisor to Presidents Kennedy and Nixon on foreign economic policy, specializing in the intricacies of expanding East-West trade. He was granted U.S. citizenship by Special Act of Congress.

The October 16 edition of the New York Times carried a front-page article on American Jewish reaction to the current U.S. policy of encouraging broader commercial ties with the Soviet Union. The article focused on the dilemma of U.S. Jewish businessmen and entrepreneurs in improving their businesses by trading with the government oppressing their Soviet Jewish brethren. The column began: " 'There is a terrible anguish about this issue,' declared Samuel Pisar, an international lawyer and expert on East-West trade who has been virtually commuting to Moscow recently on behalf of major banks and corporations that are his clients."

The report then described a meeting of the East-West Trade Council, a new group founded to promote broadened exchange between America and Russia, attended by U.S. Senators, Congressmen and diplomats. Senator Fred Harris of Oklahoma introduced Dr. Pisar as "someone with a lifelong commitment to East-West trade and to the cause of the Jewish people."

It was our honor and pleasure to receive Dr. Pisar at our Home in November. Izaak Rybal, General Secretary, sent a copy of the above mentioned *Stimme* article to Dr. Pisar, who wanted to elicit more information about his family from some of our residents. Mr. Rybal also arranged that Max Babicz of New York, brother of Wolf Babicz, be at our Home at the same time as Dr. Pisar and thus occurred a meeting of great importance and considerable drama for Pisar. Also attending this chat was Paul Schochet, Treasurer.

Dr. Pisar took immense interest in what Max Babicz had to relate to him about his family liquidated by the Nazis. This story helped him recall his childhood, his home and dear ones in the once beautiful Jewish Bialystok. Dr. Pisar was very moved by what he heard, expressing pride at his Bialystoker heritage and writing copious notes which most probably will be published someday.

Accompanied by Messrs. Rybal, Max Babicz and Schochet, Dr. Pisar toured every part of our Home, favorably impressed by what he saw and commending his *landsleit* on the remarkable Bialystoker Home for the Aged. Dr. Pisar bade farewell by promising his assistance in the important work of our Institution.

GOLDEN ANNIVERSARY

We extend warmest felicitations to Mr. Morris Eston, our esteemed Vice-President and his wife Alice on their 50th Wedding Anniversary. Mr. and Mrs. Eston have been associated with us for many years, doing important work and raising funds for us.

Our Vice-President Morris Eston and his wife Alice cut their 50th Wedding Anniversary cake at a party given in their honor by their family and friends.

The celebration took place at the Inn of the Clock, 866 UN Plaza, New York, Saturday evening, November 25. A large group of family and friends gathered to honor the Estons on this auspicious occasion. Their two daughters, Yvonne Ballard and Dorothy Glenn served as charming hostesses. Various family members and guests toasted Mr. and Mrs. Eston.

The Bialystoker Home wishes them many more healthy and happy years together.

The Fiftieth Anniversary Ball

In honor of her Parents, Mr. and Mrs. Morris Eston.

By YVONNE BALLARD

When the clock—at the Inn of the Clock
struck the appointed tick-tock.
Friends and relations of Morris and Alice from
New York to Dallas began imbibing libations . . .
When any two people reach fifty (years of marriage)
that is.

Whereupon daughter Yvonne found room at the Inn,
To gather the Estons' close kith and kin,
With sister Dorothy Glenn
to hail the Golden five times ten,
As granddaughters kept time to the piano's
musical rhyme.

All drank bubbly toasts in pale champagne,
Recalling the years of sunshine and rain.
Every one there spreading their warmth and glee,
And all these ingredients for the Estons to see.

MAZEL TOV

Congratulations to Sam and Rose Solasz on the Bar Mitzvah of their son, Scott David on October 14, 1972. Mr. Solasz survived the Bialystoker ghetto and the Nazi

Scott David Solasz

concentration camps and now is a well known businessman in the meat industry. He and his wife have provided a fine Jewish education for their children. Sam and Rose are active members and Directors of our Home and Rose has involved herself in many Jewish women's organizations, especially Hadassah. May the proud parents enjoy much *nachas* from their son.

BAR MITZVAH GREETINGS

How pleasant it is to congratulate a great-grandmother on the Bar Mitzvah of her fourth generation! Our beloved Director and Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Nettie Wagman, had the pleasure of celebrating with her great-grandson, Bret Steven Ehrlich, his Bar Mitzvah on December 24, 1972. Mazel Tov to the grandparents, our esteemed Directors, Mr. and Mrs. Morris Wolinsky and to the parents, Lorraine and Joel Ehrlich.

The Bialystoker Home and Infirmary for the Aged wishes that this wonderful boy continue to give them much *nachas* in the future.

MAZEL TOV

Mr. & Mrs. David J. Goldberg celebrated the birth of a second grandson, Mark Brandon. The proud parents are son Gary and his wife Sandy. David J. Goldberg is Chairman of our Board of Directors. His wife Rose is a Vice-President of our Home. Mrs. Goldberg's father, Philip Rosenthal, was a President of the Home and her mother, Mamie Rosenthal, was our Vice-President. The new grandson represents the fourth generation having ties with us. Much *nachas* to this wonderful family.

We also extend our best wishes to David and Rose on establishing their new home in Miami Beach, Florida. May they continue to enjoy good health and maintain their very close ties and excellent work for our beloved Institution.

MAZEL TOV

We extend our warm congratulations to our esteemed Director and Vice-President of the Bialystoker Ladies' Auxiliary, Mrs. Nettie Wag-

Bradley Stephen Wagman

man on the Bar Mitzvah of her grandson, Bradley Stephen Wagman on November 19, 1972. Mazel Tov to his parents, Mr. and Mrs. Alex Wagman and to his other grandmother, Mrs. Fay Gold.

The Bialystoker Home and Infirmary for the Aged joins with this wonderful family in their great *simcha* and hopes that Bradley will continue to be a source of *nachas* to them always.

CONGRATULATIONS

We wish to congratulate our members and donors, Robert and Frances Nelson on the marriage of their daughter Miss Randy Carol Nelson to Mr. R. Dan Brumbaugh

Randy and Dan Brumbaugh

on January 13, 1973 at the Nelson home.

The bride is a Russell Sage graduate in microbiology. The groom graduated from Colgate University and majored in history and government. He has worked for various Senators in Washington as a speechwriter.

We extend best wishes to the grandparents of the bride, our esteemed President and his wife, Elly and Fannie Tarlofsky.

Congratulations also to our Controller and his wife, Arthur and Ethel Tarlowe, uncle and aunt of the bride.

Our officers and directors join us in wishing the family simchas and nachas on this joyous occasion.

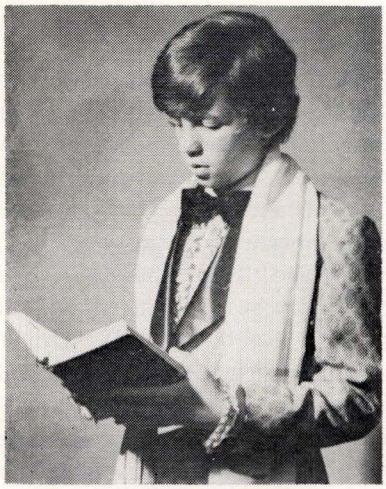
MAZEL TOV

We are very happy to express our congratulations to Dr. and Mrs. Jerome Ernst on the birth of their daughter, Naomi Ester on April 25, 1972. Mazel Tov to the grandparents, Mr. and Mrs. Bruno Fischer. The great grandparents were the late Ida and Tobias Miller, members of our Home.

HAPPY EVENTS

MAZEL TOV

We delight in conveying best wishes to Rubin and Minnie Bindler on the Bar Mitzvah of their grandson Richard Bindler on June 10, 1972. Mazel Tov to the proud parents Leonard and Bernice Bind-

Richard Bindler

ler and maternal grandmother Mrs. Rose Berkowitz. Rubin Bindler is, of course, our esteemed Vice-President who for many years has devotedly attracted substantial donations to our Home from his good friends.

The Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged joins in hoping that the Bindlers will enjoy much *nachas* from this fine grandson.

MAZEL TOV

Congratulations to our member and donor, Mrs. Minnie Marks on the wedding of her granddaughter, Erica Marks to Mr. Peter Harold, October 7, 1972. May the young couple enjoy a healthy and happy life for many years to come.

MAZEL TOV

We delight in extending heartiest felicitations to Rabbi and Mrs. Meyer Weinstein on the marriage of their son Rabbi Eliezer Weinstein to Basya Mindel Yudin on December 17, 1972. Rabbi Meyer Weinstein conducts classes in Jewish law every afternoon in our Synagogue. May the couple live together for a long time in health and happiness.

MAZEL TOV

Mazel Tov to our Bialystoker Cantor Reverend Harry Feinberg and his wife Gertrude on the wedding of their daughter Joyce Mona to Mark Steven Rothman on December 25, 1972. Mr. Feinberg has been actively involved in our Home for many years and has reached the important position of Vice-Chairman of our Board of Directors. He always graces us with moving cantorial renditions at our gatherings and has raised funds for our organization.

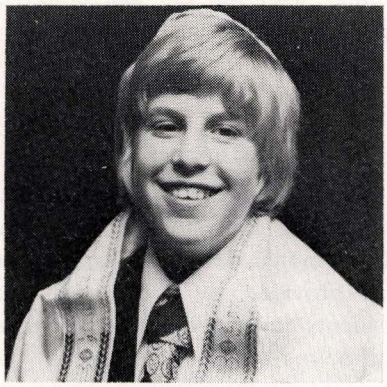
The Bialystoker Home for the Aged wishes the Feinbergs that the couple may live together for a long time in health and happiness and that their proud parents shall have much nachas from them.

Cantor and Mrs. Harry Feinberg, with family and friends, celebrating their daughter's wedding.

MAZEL TOV

We join in extending our best wishes and congratulations to our esteemed Vice President Rubin Bindler and his wife Minnie on the Bar Mitzvah of their grandson Ricky, Dec. 30, 1972. Mr. Bindler

Ricky Bindler

has been very active and helpful in our organization for many years, and always has raised funds from among his friends.

The Bialystoker Center and Home wishes much *nachas* to the proud parents, William and Barbara Bindler. May we continue to participate in this wonderful family's *simchas*.

Entertainment for our Residents

The Sirovitch Center Symphony Orchestra entertained members of the Home at a concert in the auditorium. Members of the Center visited residents of the Home. This fine program is brought to us by the New York City Social Services Department to accomplish a two-fold purpose—to provide quality entertainment in old age homes and to enable senior citizens who are members of the Center to become familar with the old age home in their neighborhood.

Concert

Two mini-buses of residents attended the Bialystoker Concert at Philharmonic Hall. Transportation was provided by the Home and residents enjoyed dinner at a neighborhood restaurant following the concert on their return home. It was a very happy occasion, very much enjoyed by all the residents who were especially pleased to encounter many old friends and familiar faces.

Residents' Chanukah Party

Mrs. Ingberg and Mrs. Skorka were responsible for the beautiful Chanukah Party attended by all members of the Home. A very delicious birthday cake, ice cream, candy and fruit, coffee and tea, made the occasion extremely festive. Volunteers from the Ladies Auxiliary assisted with refreshments and helped to bring infirmary patients to the auditorium. Beautiful gifts were distributed to all at a later date. The party is also the outstanding event of the year for fine entertainment. David Ellin, leading actor in "Yoshe Kalb," the Broadway play, gave a fine performance singing many familiar Yiddish and English songs and reciting monologues.

Gaiety

Residents held a "dancing party" in the auditorium which was renamed the "Bialystoker Cafe." A waltz, a Hora, a square dance and the Czardas were features of the program—entirely planned by and for residents of the Home. Stories, songs and gay decorations helped make a very exciting afternoon. This type of activity grew out of the Resident's Good Will Council, a resident organization. It is hoped that similar activity may be generated from hospital patients albeit on a modified scale.

Lobbying by Our Residents

Representatives from the Resident's Council, Mr. Rose Rubin and Mrs. Helen Weinstein, with Mr. Charles Lieberman as alternate, attended a Senior Citizens Council Meeting, sponsored by The Central Bureau for the Jewish Aged. The object of the meeting was to help senior citizens become more aware of the need for participating in efforts to influence legislation in regard to Social Security, Health and Welfare. The delegates delivered an excellent report and are to be congratulated on their participation at this meeting.

Birthday Celebrations

A party for all members of the Home who have had a birthday since September was celebrated in the auditorium. A beautiful birthday cake and gifts for each honored member was the high point of the afternoon.

Purim

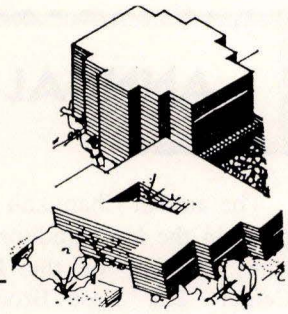
The most entertaining event involving resident participation is the Annual Purim Party. It is now traditional for members of the Residents Activities Group to present a tableau of the story of Queen Esther and King Ahasuerus. This year's play was produced and directed by Rabbi Lowell S. Kronick with the assistance of Mifa Rogoff. Each year different residents play the traditional roles. Some costumes are prepared, while a number of residents make their own costumes and volunteers from the Ladies Auxiliary assist to make sure all residents enjoy the party.

Sam and Rose Solasz with their sons, Scott David and Mark kindling the 4th and 5th Chanukah menorahs at our Chanukah party.

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

Film Program

The Monday night film program was resumed in October and many fine films have been shown. Especially popular are a group of Yiddish films and fine color documentaries made in Israel.

This program has been staffed by two volunteers, Mrs. Shirley Schneirer, (Mrs. Greenspan's daughter) and Mrs. Jenny Stimmer. We are also fortunate to have our teen-age volunteers who come one hour a week to sing and help infirmary patients at lunch. They are students from the Esther Schoenfeld High School in the neighborhood.

Mrs. Helen Friberg and Mrs. Ida Schickler have volunteered for one afternoon of recreation with our residents and Mrs. Lillian Tumarkin continues to maintain a program one morning a week for seventh floor hospital patients. Mrs. Weber, Mrs. Koenig and Mrs. Dubin are loyal volunteers on the fifth floor helping infirmary patients at dinner one day a week. Mrs. Martha Ambus and Mrs. Helen Sharron continue to be active and the devotion of all volunteers will be recognized at a special yearly anniversary party in February.

Annual Bazaar

Members of the Ladies Auxiliary invited members of the Residents O.T. Group to participate in the Annual Bazaar. Craft objects made during sessions in the O.T. Department were offered for sale; Mrs. Helen Friberg, a volunteer, helped the residents to set up and maintain their supplies. A fair sum was realized and Mrs. Rose Rubin on behalf of the residents presented the check to the Board of Directors of the Bialystoker Home.

Gardening

Due to the erratic weather experienced during the summer, the Gardening Program succeeded best in the early part of the fall season when Mrs. Farkas and Mrs. Scheinman had fine zinnias growing in the boxes in the garden. Avocado plants planted three years ago on Jewish Arbor Day (Jan. 1970) are now almost six feet tall. Mr. Hyman Stanger is responsible for much of the success of this activity.

Luncheons

Residents continue to have informal luncheons once a month in our Jacob Ginsburg Memorial library. Ladies of the O.T. Group share responsibility for preparing salads and sandwiches (supplies are sent up from the kitchen by our Bldg. Director) and guests are invited from various departments in the Home. The opportunity for former homemakers to participate in this activity in an informal setting is very delightful. A smaller group of hospital patients share this type of activity also on an alternate date, and satisfaction demonstrated is equal to that of the other residents.

Elections

Through our Social Service Department and following the session to register citizens for the 1972 Election, Mrs. Helen Katz and Mrs. Whiteman, a speaker from the League of Women Voters, visited the Home and spoke in Yiddish on the issues following the electorate. In the tradition of the League of Women Voters the talk was nonpartisian and directed to the issues of the day. The discussion was very helpful to all who attended.

Henry Street Festival

Members of the Residents' Occupational Therapy Group participated in the Henry Street Festival, a yearly event, including members of many different neighborhood organizations. Residents staffed a booth from which many craft items, all made during O.T. sessions, were sold. It was an exciting event. Four men and seven women from the Home helped at the "Bialystoker Booth." We look forward to participate again this summer. Members presented the returns of sales to the Home.

A Fine Play

Seven residents attended a performance of the Jewish Rumanian State Theatre at the Brooklyn Academy of Music. The classic play "The Dybbuk" was given a fine production prompting comparison with versions seen many years ago.

ANNUAL CHANUKAH PARTY

The annual Chanukah party took place in the large auditorium in the New Pavilion of the Bialystoker Center, 232 East Broadway, on Sunday December 3, 1972 and was one of the most impressive enterprises of last year. This large hall was filled with a fine audience of Bialystoker *landsleit* and friends. The occasion was truly in the glorious tradition of Bialystok.

The chairman of the celebration was Harry Feinberg, Vice-Chairman of the Board of Directors. With deep sincerity he welcomed the gathering and then introduced our new Rabbi Lowell S. Kronick. The rabbi delivered a talk on the significance of Chanukah.

Afterwards Mr. Feinberg presented Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director. She greeted the audience and then reported on the importance and help of the Institution for its elderly residents and those who are waiting to be admitted as new residents. Mrs. Ingberg urged everyone to support the Home in an appropriate manner.

As in the past, we kindled at this time the traditional Chanukah menorahs. Five menorahs were sold. Everyone responded enthusiastically to the appeal of General Secretary Izaak Rybal. As the Home is run with "heart and spirit," Mr. Rybal called upon the assembled to contribute to it with equal spirit. Mr. and Mrs. Sam Adler once again observed their annual custom of "purchasing" an entire Menorah. These active Directors of our Home also brought their children and family to light the candles on this, our second menorah.

Our Bialystoker cantor, Vice-Chairman Harry Feinberg, accompanied by the able choir led by Bernard Rich, recited the blessings over the candles and chanted appropriate prayers.

All who attended went away with uplifted spirits.

A NEW PIANO

In the last edition of the *Stimme,* we appealed to our members and friends to donate a piano. Mr. and Mrs. Sam Solasz answered our request by contributing the necessary funds to purchase this much needed musical instrument. Our residents in particular will profit from such entertainment. In addition, the enjoyment of our gathering will be enhanced by a piano.

Our sincere thanks to Sam and Rose Solasz for their kindness. The new piano will bear a plaque inscribed with their names on it and will be placed in our New Pavilion.

TRADITION, TRADITION

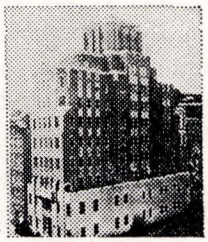
Our Director and active Ladies Auxiliary member Rose Finkelstein is continuing the tradition of her late uncle, David Rosenblum and her departed mother, Yetta Finkelstein of donating two cases of Passover wine to our Home. We warmly thank her for her thoughtfulness.

Sam & Anna Adler with their family observing their custom of kindling an entire menorah which they purchased at our Chanukah party.

OUR INSTITUTION

PASSOVER

Our Home prides itself on the traditional Seder observances conducted by our Gabbai and Director, Mr. Max Tobias, with the participation of our residents. In our impressively decorated dining room, the elderly gather around the customary Seder table—cups of wine, matzoth, bitter herbs and haggadoth underscoring the Passover celebration. No doubt our occupants recall sentimentally the Sedorim they conducted in their own homes not long ago.

Many wonderful supporters of our Home help make our Sedorim possible by their generous contributions. In this way they fulfill the spirit of Pesach by helping the needy observe the Festival of Freedom.

MAOTH CHITIM

We convey our sincere appreciation to all who answered our appeal for Maoth Chitim. Our aging residents are able to celebrate the Sedorim with this assistance.

The poor in our community also benefit from the many kind donations given by our contributors. Most importantly we send gift certificates to landsleit in need residing in Israel where they can purchase Passover food in Super-sol (Israel Supermarket).

SUMMER CAMPAIGN

During the summer months our Home customarily finds itself needing additional money. Therefore we launch each year a Summer Emergency Campaign after Passover. With the assistance from this fund we carry on numerous activities for our elderly residents during the summer.

We wish to thank all who so thoughtfully contributed to our Summer Campaign last year and call upon them, their relatives and friends to respond to our call for much required donations for our people in the summer time.

PURIM FESTIVAL

On Sunday, March 18, 1973 we celebrated our annual Purim Festival. Many of our members, landsleit and friends attended, thereby adding to the enjoyment of the gathering. Mrs. Ethel Ingberg, our capable Executive Director and Mr. Izaak Rybal, respected General Secretary delivered interesting reports concerning the Home and the landsmanshaft, respectively. Rabbi Lowell S. Kronick spoke on the significance of Purim, its meaning for us today.

Our well-liked Bialystoker cantor, Harry Feinberg graced this enjoyable event with his beautiful rendition of appropriate holiday songs. Yetta Eisner, renowned singer, entertained the assembly with her inimitable vocal style.

Mr. Rybal then made the annual *shalach manos* appeal. The audience response was very warm, generous and positive.

Everyone enjoyed the sumptuous, traditional Purim meal featuring among other things Hamantashen, the three cornered pastry reminscent of the wicked Haman's hat.

We are very gratified that our Purim party was so well enjoyed by those present.

THEATER PARTY

On Sunday afternoon, October 15, 1972, the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged ran its annual theater benefit, bringing prestige and success to us. This event took place in the most beautiful concert auditorium in New York, the superb Philharmonic Hall in Lincoln Center.

An elaborate musical review, "Jewish Tradition," was produced and presented by the renowned artist, also president of the Jewish Actors' Union, Herman Yablokoff. Renee Solomon, well-known musician, led the orchestra made up of many talented players. The guest performer was stage, television and radio star Joey Adams.

In this colorful program the following also appeared: Mimi Sloane, talented singer; the celebrated folk singers Leo Liebgold and Lilly Lilliana; our Bialystoker Cantor Harry Feinberg; international artists the "Dolphin Trio" and other celebrities.

Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director of the Bialystoker Home and Izaak Rybal, General Secretary, welcomed the audience and delivered brief, inspiring talks.

The audience responded to the performers with resounding applause and individually thanked the organizers of the Bialystoker Home for bringing such fine entertainment to them.

Please reserve our next theater benefit date, Sunday, October 14, 1973 at the Philharmonic Hall. This will be *Chol Hamoed Sukkos.*

to address his Bialystoker landsleit concerning the tragedy that touched every one of them. A number of former students of his attended the meeting which pleased him very much. The full text of Dr. Datner's talk will appear in the next issue of the Stimme.

General Secretary Izaak Rybal warmly thanked Dr. Datner for his inspiring speech. While it is imperative that we not forget the 60,000 Bialystoker victims, Mr. Rybal pointed out, we should also remember those living landsleit in dire need of our assistance. This would be perhaps the best way to carry on the illustrious Bialystoker tradition of caring for those less fortunate—of perpetuating the memory of the departed by helping their living descendants. Mr. Rybal also said that we plan to erect a monument to the 60,000 Jews of Bialystok. The audience responded enthusiastically and generously to Mr. Rybal's appeal. The highlight of the memorial meeting was when Mr. Rybal called 30 representatives of the landsmanchaft to kindle 30 memorial candles representing 30 years since the liquidation of the 60,000 Bialystoker Jews.

Our Bialystoker Cantor Harry Feinberg beautifully chanted the appropriate memorial prayers and then together with Yetta Eisner sang the Partisan Hymn and Hatikvah. Sonya Aidus accompanied at the piano.

The audience left this 30th memorial rally with the admonition never to forget what happened to their fellow Jews. The theme of the meeting was that the best way not to forget is to carry on the good work for which our martyrs were well known. This we are pledged to do.

"David Sohn Menorah"

The "David Sohn Menorah" in the lobby of our Home has evoked many favorable comments by visitors and friends.

Many individuals and organizations have responded to the appeal of our officers and have inscribed their names or of their friends on the plaque. And we are grateful to them.

There are still some spaces open and we turn to our many patrons and friends, individuals and societies, and ask them to perpetuate their names on this beautiful Menorah and thereby assist us to carry on our sacred work.

The rate for a single nameplate is $150.00 and for an organization $500.00.

For further information, please call our office—475-7755, and we will be glad to answer all questions. *DO IT NOW.*

AN INTRODUCTION TO PAUL SCHOCHET, Treasurer

Paul Schochet prides himself on his role as one of the first who devoted all his energy in buying and getting others to purchase large quantities of Israel Bonds For his fine efforts in this area, he received various citations from the Israeli Government.

For many years Mr. Schochet has also been active in the Jewish National Labor Farband, treasurer of the Farband New York State Committee, chairman of Branch 482, co-founder and chairman of the Bialik School in Boro Park, active in Temple Emanuel in Boro Park, United Jewish Appeal, Histadrut Campaign, Jewish National Fund and other Jewish social organizations.

"I am proud," says Mr. Schochet, "that I have received the additional great honor of becoming the Treasurer of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged. Our Bialystoker Center in New York, located in our beautiful building on the Lower East Side, is a living monument to the once ebullient and vibrant Jewish lifestyle in Bialystok. We are indeed the only *landsmanschaft* to have accomplished so much, for which every kinsman may justly be proud. That is why I delight in being part of the leadership of this institution where I shall be able, together with the other officers, to work for its benefit and for *landsleit* all over the world. Our Center is truly the world address for all Bialystoker Jews.

With love and words of joy Paul Schochet talks about his devoted wife Dora who has been at her husband's side in all his activities. She is also one of the officers of the Women's Division of the Zionist Labor Farband and very active in the Pioneer Women's Organization, in buying Israel Bonds and in many other institutions for Israel and American Jewish causes.

We are sure that Paul Schochet will bring honor to his position as our Treasurer.

HONORIALS AND MEMORIALS

Contributions in the form of honorials and memorials are truly an expression of love and affection for mankind. Honorials represent happy occasions where one gives recognition to a dear friend or relative for a birthday, anniversary, best wishes for a speedy recovery and the like. Memorials reflect the love and esteem of an individual for a dear departed friend or relative.

We are grateful that so many of these contributions are being made to the Jewish Home which has the entire Jewish community at heart, particularly our elderly. May the Home remain constantly in your thoughts!

Bialystoker Memorial Rally in Tribute to 60,000 Martyrs

On Sunday, February 11, 1973 hundreds of Bialystoker landsleit and friends gathered in the large auditorium of the Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York to pay tribute to 60,000 martyrs of their home town who perished during World War II.

Louis Silver, culture chairman of the landsmanschaft, opened the memorial meeting. He briefly described the vibrant Jewish life in pre-war Bialystok and expressed great sorrow at the tragic loss of many beloved relatives.

Then Mr. Silver called upon four members of the Presidium to take their seats on the platform: Paul Schochet, Treasurer of the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged; Rae Adashko, former student at the Hebrew Gymnasium in Bialystok; Jed Hamburg, erstwhile vice-chairman of the Jewish Wojewodski Komitet in Bialystok; and Sam Solasz, a survivor of the concentration camp.

The rabbi of the Home, Rabbi Lowell S. Kronick, then movingly read two selected psalms for the occasion.

Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director of the Home, delivered a fitting tribute to her predecessor, David Sohn, on the fifth anniversary of his death. Mrs. Ingberg knew Mr. Sohn for more than thirty years and recognized his leadership in building up the Home and the landsmanschaft. He helped many families with money for relief after World War I and organized the Bialystoker Relief for money, food, clothing and any assistance needed for families liberated from the Nazi camps. He founded Kiryat Bialystok and after the Six Day War called our officers and members to help the wives and children left behind by the Israeli soldiers sent to fight at the front.

At the end of her impressive talk, Mrs. Ingberg invited Rubin Bindler, a vice-president of the Home and close friend of David Sohn, to light a candle in his memory.

Yetta Eisner, renowned singer, sang a number of ghetto songs adding to the poignancy of the occasion. Among these were "Rivkele die Shabbosdike" by Pesach Kaplan and "Dos Elente Kind" by Krinsky.

Sam Chuden, chairman of the Club of Bialystoker Friends, stressed the importance of never forgetting the sacrifices of our martyred loved ones.

The guest speaker at the rally was Dr. Simon Datner, historian and expert on the Holocaust who was especially brought by the Home from Warsaw, Poland

Fifth Yahrzeit of our Founder, David Sohn, being commemorated simultaneously with 30th Bialystoker Memorial Rally. *Right to left:* Mrs. Ethel Ingberg, Rubin Bindler, Dr. Simon Datner, Izaak Rybal, Paul Schochet.

41st ANNIVERSARY DINNER AND CELEBRATION

On Sunday, November 5, we at the Bialystoker Center in New York conducted a large celebration honoring the 41st Anniversary of the founding of our Home. A large turnout graced this festive occasion, featuring a sumptuous repast and an impressive musical concert.

At this party we made our annual appeal for funds enabling us to build our proposed New Pavilion which would enlarge our well-known and popular Institution. As was reported in the last *Stimme,* the new building will offer self-contained apartments fulfilling every need of elderly people forced to move from their homes because of changing neighborhoods.

The chairman of the Anniversary celebration was Cantor Harry Feinberg, Vice-Chairman of our Board of Directors. Rev. Feinberg called upon Judge Philip Novick, Chairman of our Board of Governors, to greet the audience. Then Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director of the Home, delivered a thorough, interesting report on the manifold activities of the Organization.

A special message by our President, Mr. Elly Tarlofsky, was read. In his statement, Mr. Tarlofsky underscored the necessity of constructing as soon as possible the New Pavilion in order to expand our facilities for the aged. This can only occur, Mr. Tarlofsky stressed, if every member and friend will be prepared to help us by raising the necessary funds.

At the celebration the new Treasurer of our Home, Mr. Paul Schochet, was welcomed. In his brief, inspiring response, Mr. Schochet committed himself to do everything possible in reaching the objective of building the New Pavilion.

Our friendly, warm President of the Ladies' Auxiliary, Mrs. Bella Stokes, then extended the regards of her members. We were all saddened by Mrs. Stokes' death shortly after this Anniversary celebration.

Izaak Rybal, General Secretary, made the appeal. Mr. Rybal movingly described the efforts of the Home on behalf of its elderly residents; how vital the New Pavilion will be in enlarging the Home's capacity to admit more aged individuals who require its care. The audience response to Mr. Rybal's appeal was warm, a considerable amount of money having been raised.

Throughout the party a special orchestra entertained everyone with delightful music and, climaxing this joyous event, Cantor Harry Feinberg sang some beautiful pieces in his inimitable manner, greatly pleasing those assembled.

THE GOLDBERGS OUT OF SIGHT—VERY MUCH IN MIND

Our esteemed Chairman of the Board of Directors, David J. Goldberg and our dear Vice President, his wife Rose, have moved away from us and settled in Miami Beach, Florida for health reasons.

We miss them very much—their capable leadership and wise counsel. But they still are very much interested in our Home's activities and we are in close, frequent contact with both.

The Bialystoker Center Home and Infirmary for the Aged extends its warm and sincere best wishes to the Goldbergs on their new home. May it provide them with contentment for many years to come.

A GREAT SABBATH

Shabbos Hagadol immediately precedes Pesach and is therefore called the "Great Sabbath." To Rubin Bindler, our worthy Vice-President and Treasurer of Goniondzer-Trestiner Young Men's Benevolent Association, it is all the more a great Sabbath because he celebrates his birthday at this time. In honor of this joyous milestone, Mr. Bindler's family and friends have established the custom of making a substantial contribution to our Home. We thank Rubin Bindler, his beloved wife Minnie, his family and friends for their generosity. May he enjoy many more healthy and happy birthdays.

INTRODUCTION OF OUR NEW RELIGIOUS LEADER RABBI LOWELL S. KRONICK

Rabbi Kronick received his *Semicha* from the Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary in 1970. He holds a B.A. from Yeshiva University, June, 1967; a Master of Hebrew Literature degree from the Bernard Revel Graduate School in Jewish history and philosophy, 1970. He has completed 42 credits in Political Science at the Graduate School of Arts and Science, New York University, where he majored in American government and political theory. He also served as Assistant Rabbi of the Hebrew Institute of University Heights, Bronx, New York.

Here is the opportunity you have been waiting for.

Another "Bialystoker" group tour of Israel is planned for the period May 21 through June 4, 1973. Those lucky participants in the last tour, we are sure, will be anxious to join in this trip to the Holy Land again. Since the group is limited, we recommend that you make your reservations as soon as possible.

For further information call or write:

BIALYSTOKER CENTER

228 East Broadway New York, N. Y.

475-7755

Additional Newly Elected OFFICERS and TRUSTEES For the Year 1973

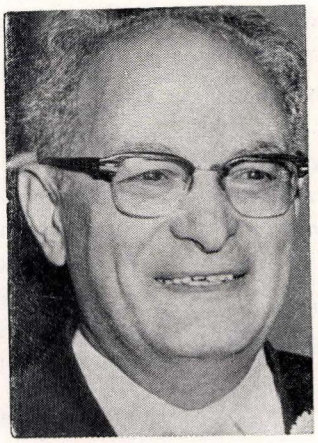
ROSE KASS
Vice-President

LOWELL S. KRONICK
Rabbi of the Home

LILLIAN SHABOTSKY
President, Bronx League

LOUIS SILVER
Culture Chairman of the Landsmanschaft

HYMAN MANN
Recording Secretary

HELPING A SICK LANDSMAN *FROM ISRAEL*

In the summer of 1972, our Bialystoker *landsman,* Moshe Ben-Dor, came to New York from Israel. The purpose of his trip was to determine whether he required open-heart surgery.

The Bialystoker Center in Israel, of course, briefed us on Mr. Ben-Dor's situation and we prepared for his visit to us. We called upon Sam Chuden, Chairman of Club of Bialystoker Friends and his wife Lizke to greet Ben-Dor and his wife at Kennedy Airport. The Chudens invited the Ben-Dors to their home for that weekend. Afterwards the Ben-Dors arrived at our Home.

To be sure, we received them with our customary hospitality and warmth. They remained in New York until Mr. Ben-Dor was to leave for Cleveland for diagnostic tests—the *raison d'etre* of his visit. All of this was pre-arranged between doctors in Israel and in Cleveland.

The cost of the operation was sizeable. Mr. Ben-Dor brought with him part of the fee, the remainder guaranteed by the Bialystoker Center in New York after a special fund-raising appeal. Determined that no delay interfere with the surgery, we raised a large sum. The diagnostic procedures on Mr. Ben-Dor commenced on this basis.

After a month's stay in Cleveland with friends, the doctors concluded that surgery was not necessary. Mr. Ben-Dor and his wife left for New York at once to thank us for our assistance and bid us farewell.

Our esteemed President, Mr. Elly Tarlofsky, instructed Mr. Izaak Rybal, General Secretary and Executive Director Mrs. Ethel Ingberg to give the Ben-Dors a sum of money for certain necessary expenses and also to buy gifts for their three children who remained in Israel. In addition, we promised Mr. Ben-Dor that we would send to Israel whatever medications he will require. Subsequently we received a request from him for drugs which we promptly answered. (Ed. note: See thank-you letter from Mr. Ben-Dor on page 6.)

All of us at the Bialystoker Center convey our best wishes for a speedy recovery to Moshe Ben-Dor. At the same time we extend our sincere Mazel Tov to him and his wife on the January 4 Bar Mitzvah of their son Buni in Kiryat Mutzkin, Israel.

Monday, January 29, 1973

Dear Mrs. Ingberg:

The nicest thing happened on Saturday at the Home. It was cold, rainy, windy and wet and the usual Saturday quiet and gloom was prevalent.

Suddenly joy and sunshine appeared in the form of six young girls from Bais Yaakov School who literally burst onto the 7th floor singing. They were beautiful.

They went from room to room merrily singing lively songs, bringing delighted responses from all the ladies.

The girls did encores, the ladies admired their hair and dresses and it was obvious that this was a ray of sunshine they would all like to hear and see again.

I asked the girls if they would come again, and they said they would, the following Saturday.

I thought you might be interested in this "happening" and its effect, since you were not there personally to witness it. It was great and if you can arrange more, marvelous.

Sincerely,
ANNE REILLY

A LETTER OF APPRECIATION

January 18, 1973

Dear Mrs. Ingberg:

We got a report from our son that mother has improved greatly and is doing fine.

We are very grateful for the care, attention and consideration and wish to say thank you.

Best regards to Mr. Rybal and Mr. Schochet.

Sincerely,
THE KALISHES

P.S. Should you come to Florida—do look us up.

THANKS TO, LABOR ZIONIST ALLIANCE

The Bialystoker Home and Infirmary for the Aged expresses its appreciation to the Greater New York Regional Committee, Labor Zionist Alliance, known as "Farband," for their immense help in our Maoth Chitim campaign. Last year we greatly benefitted from their assistance and this year we anticipate even more success. It is satisfying to be associated with this national organization, sharing with us the lofty Jewish tradition of charity and humanitarianism.

COMMENTS BY OUR RESIDENTS

Dear Lydia and David,

We all enjoyed the concert again so much and here are some comments from our residents:

Mrs. Wiener says: "I enjoyed very much the art and I hope and I wish to see you soon again."

Mrs. Greenspan says: "You both played the piano beautifully and I enjoyed it immensely. I hope you continue playing for us."

Mrs. Lena Bloom says: "I enjoyed it very much, your playing the piano. You're a very nice couple."

Mrs. Rubin says: "I am very thankful for the concert, for the pleasure you gave us with the wonderful music."

Mr. Hellman says: "The second time you made me more pleasure than the first time because we are getting better friends and we hope in the future to see both of you again. Be well and so it is one day for New Years I wish the best what you wish yourself. A thousand times."

Mrs. Lena London says: "I like you the best. I was very satisfied."

Mrs. Slipowitz says: "I went to the concert and I enjoyed very nice and you played the piano wonderfully. I hope you come back and enjoy the old people."

Anna Rubin wishes she was there and says: "Happy New Year."

Mrs. Anna Scheinman says: "I enjoyed very much. I would like that you should find time to come again and enjoy us, thank you."

Mrs. Ehrlich says: "It was very nice."

Mrs. Helen Weinstein says: "I am just overwhelmed with your wonderful talent and hope to hear more of it. Good wishes for the High Holy Days."

Well, here it all is—much better than I can do alone.

I have a thought. Perhaps you know a violinist and we could have a trio? In any case best wishes to you both. My sincerest thanks for sharing your talent with us and on behalf of the Bialystoker administration, thank you.

Yours,

SALLY WEILER

O. T. Department

LETTERS TO OUR INSTITUTION

SAMUEL PISAR
Docteur en Droit, Harvard et Paris
Barrister at Law, Londres
Advocat au Barreau, Washington D.C.
20 Place De La Madeleine
Paris 8e
Anjou 35-05
December 28, 1972

Mr. Izaak Rybal, General Secretary
Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director
Bialystoker Home & Infirmary for the Aged
228 East Broadway
New York, N. Y. 10002, U. S. A.

Dear Mr. Rybal and Mrs. Ingberg:

Somewhat belatedly, because after New York I had to travel to Moscow, Madrid and other places, I am writing to thank you for all the time and attention you gave me when I visited your home in November. I was surprised and moved by the work you are doing, particularly in helping the elderly and the sick of Bialystock origin.

Enclosed herewith is a check in the amount of $500, representing my modest contribution to the Home and the charitable causes for which it stands.

Again many thanks to you, Mr. Babitch and Mr. Schochet for the hospitality which you extended to me in New York

With best New Year's wishes to yourself and your associates,

Sincerely yours,
SAMUEL PISAR

Mr. Izaak Rybal, General Secretary
Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director
Bialystoker Home For the Aged
228 East Broadway
New York, N. Y. 10002 U. S. A.

November 22, 1972

As you know we left New York on the 27th of September and in the first place I would like to tell you that I feel a bit better since that date. I am returning gradually to normal activity and work, behaving accordingly and avoiding any strain.

I have no words to praise the efficiency and great medical knowledge of the Cleveland Clinic. They promised to keep in contact with my Israeli doctor regarding my condition and any new medical development.

I wish to thank you for enabling me and my wife Sonya to meet such nice and lovely people who treated us like their own children with their whole heart.

Please accept my personal thanks for your attention, hospitality and financial help.

I shall be very much obliged to you if the Center could help me get certain medications that I require.

Best regards to all the lovely Bialystoker people, thanking you in advance and looking forward to meeting you here in Israel when you arrive in the near future, I am,

Yours,
MOSHE BEN-DOR

STATE OF NEW YORK
DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICES
1450 WESTERN AVENUE
ALBANY, NEW YORK 12203

ABE LAVINE
COMMISSIONER

BERNARD SHAPIRO
DEPUTY COMMISSIONER

Mrs. Ethel Ingberg, Administrator
The Bialystoker Home & Infirmary
228 East Broadway
New York, New York 10002

Date: November 2, 1972

Re: The Bialystoker Hom
Infirmary

Summary of the Findings

A review of the medical records discloses informative medical, nursing and social service documentation. Some records, however, are in need of an updated physician's progress note.

We were pleased to observe that a periodic review of residents and patients is being done and the information recorded is pertinent and meaningful.

Patients and residents appear to be receiving a high level of personalized quality care.

Our findings were discussed with the administrator at the conclusion of the visit.

There are apparently no alternate care problems at this time.

This Home is in substantial compliance with Federal Regulations.

Sincerely yours,

Bernard Shapiro
Deputy Commissioner
Division of Medical Assistance

Kalman Mintz
Kalman Mintz, ACSW
Director, Bureau of Long Term Care

The following letter was sent to us by the New York State Department of Social Services after a periodic inspection of our Home. The letter speaks for itself and we are of course very pleased with its findings.

JOSEPH SLOANE

Our officers, staff and residents join in wishing Mr. Joseph Sloane, our devoted Director and one of our original organizers, a very happy 76th birthday on December 3. Mr. Sloane follows his custom of contributing an amount equal to his

Joseph Sloane

age. We surprised Mr. Sloane with a birthday cake and invited him to speak in reply. May the Almighty grant him and Mrs. Sloane many more years of health and happiness together and a continued productive association with our Home.

MORRIS SCHWARTZ

There are many creative ways of demonstrating philanthropy. Mr. Morris Schwartz, a very dedicated and valued friend, has established a remarkable custom of donating an amount of money each year equal to the number of birthdays he has celebrated. This year Mr. Schwartz has kindly given $83.00 in honor of his 83rd birthday.

Our officers, members and residents convey their fondest congratulations to Mr. Schwartz praying that he continue to enjoy good health and the capacity to add many more dollars to his donations in the years to come.

ANNA RUBIN

Anna Rubin has the distinction of being our senior resident in length of stay. She entered our Home on April 5, 1932.

Miss Rubin was born in Bialystok in 1890, the daughter of Shmuel and Rachel Leah Rubin. The family emigrated to America and upon her parents' death, Anna was left homeless. Her aunt, Mrs. Morris Moskowitz, paid a sum of money which was substantial during the Depression and had her admitted to our Home forty years ago, where she has been ever since.

Anna Rubin

A peripatetic lady, Miss Rubin can frequently be seen visiting on all floors, talking to various residents and personnel. Unfortunately, she has no relatives or outside friends to visit her and she has had to depend on the generosity of our contributors for her maintenance all these years. A life-care resident, she is ineligible for public assistance.

We wish "Chanale," as she is affectionately known, good health for many years to come.

KATE FRIEDMAN

Kate Friedman is the oldest resident in our Home. According to her own estimation, she is now about 105. She came to us on December 24, 1943 at age 76.

Mrs. Friedman has had representatives of the New York City Department of Social Services and Mr. Siegel of the Social Security Administration visit her on her birthdays past one-hundred and we all have participated in these celebrations.

It is nice to live to a ripe old age but Kate Friedman is all alone. No

Kate Friedman

one from her immediate family is left to visit her. Members of our Ladies' Auxiliary have been kind enough to stop in her room and spend some time with her. She would deeply appreciate any visits that anyone could pay her.

SAM HYMAN

In August, Sam Hyman will be completing 25 years as a resident in our Home. During this long time with us he has seen numerous

Sam Hyman

friends come and go. He is fortunate in that his children visit him regularly. Mr. Hyman is a wheelchair patient finishing out his 93rd year. As a life-care resident, he is ineligible for public assistance. His maintenance derives from the generosity of our contributors.

RESIDENTS' MANIFOLD ACTIVITIES

Residents enjoying the Purim Seudah in the main dining room.

Outdoor Community exhibit with Henry Street Settlement.

Special Chanukah cake being wheeled into auditorium for our residents.

August outdoor barbeque in our park.

Residents seated in auditorium at Chanukah party tendered for them.

Residents, staff and guests on line for grilled frankfurters and hamburgers at August outdoor barbeque.

OLD AGE: BONDAGE AND DELIVERANCE

By RABBI LOWELL S. KRONICK

"Bondage" sounds archaic to members of a free society. Terms like "slavery," "yeomanry," "serfdom" and "involuntary servitude" recall Biblical Egypt, feudal England and the Civil War in the United States. Freedom and equality in our time render the notion of bondage obsolete, of purely historical interest and without current relevance.

Modern Jewish theologians, clergymen and educators have therefore needed to take great pains in infusing the Exodus epic—more specifically the Passover holiday —with renewed currency. Why? For man free can hardly comprehend or commiserate with man enslaved. The two conditions—freedom and slavery—preclude mutual recognition and compassion. As a consequence, the twentieth-century American Jew, living under a government of laws and guaranteed constitutional rights, is sublimely reduced to reenacting *post facto* the drama of Jewish deliverance from Egyptian bondage—by no means reliving it as the Talmud demanded —at the *Seder* table.

To every rule, however, applies an exception. One group among us is still profoundly experiencing bondage, suffering its full debilitation and inevitably losing dignity in this torturous process. I refer to the aging, our senior citizens.

Borrowing Biblical analogies, we may define the "house of bondage" as old age; Pharaoh is personified in those banishing the elderly to the perimeter of uselessness and the status of unwanted. Other elements of the Torah narrative surface as well in the context of aging:

> Therefore they did set over the Children of Israel . . . to afflict them with their burdens. . . . And they made their lives bitter with hard bondage. . . . [They] sighed by reason of the bondage, they cried, and their cry came unto G-d because of the bondage. . . . And G-d heard their groaning. . . .

The burden of old age inflicts infirmity and decrepitude on the elderly: tired bodies rebelling against muddled minds and waning spirits.

Must it be this way? No! Just as the Egyptian slavery and the plight of our aged identify in their seeming bleakness, so too can they be alike in their hopeful, encouraging denouements. G-d after all sends Moses to liberate the Israelites from persecution. So formidable this task that He must disturb nature by splitting the Red Sea. The Jews are freed.

In many instances our elderly residents are enjoying liberation as well. They are being freed from the shackles of old age. Their twin burdens of illness and alienation are yielding with the latest medical resources to improved health and restoration to purposeful life. Our Bialystoker Home for 41 years has singlemindedly split many seas of despair, defying the probability of failure. Quality care, medical management of illness, rehabilitative occupational and physiotherapy, the best in culinary services, a total environment quickening enfeebled spirits, mending atrophied bodies and ministering to spiritual needs —this is the hallmark of the Bialystoker Home, unexcelled by any comparable facility.

To those sophisticates *au courant* of modernity and to everyone concerned about the well-being of the aged, I say bondage survives in the form of old age. Passover, "the time of our liberation," especially applies to the elderly—now. Morality beckons all to join in extricating them from the *chad gadya* of growing old: one pitfall overtaking another. As that familiar, beloved liturgical ballad at the finale of the *Haggadah* ends with G-d's triumph over the Angel of Death, so may our noble efforts and financial support of our cherished residents free them unto meaningful life.

NEW MEMBERSHIP DRIVE

Because of our ever expanding responsibilities vis-à-vis our elderly residents and the concomittantly increased financial burdens thrust upon us, the officers and directors of our Home decided recently to launch a vigorous drive for new members and friends of the Institution.

This means that we must not limit ourselves only to attracting people of Bialystoker origin, since we admit residents to our Home who are not Bialystokers as well. We are interested in broadening our base of support to all wishing to strengthen and improve our Home.

Those attracting new members and those newly joining us as members will receive a gift ensemble of a pen and flashlight inscribed with the name of the Bialystoker Home.

We trust that our membership campaign will be a great success in providing us with the added support which our Home so richly deserves.

FROM THE DESK OF OUR EXECUTIVE DIRECTOR

MRS. ETHEL INGBERG

What makes a "Home" not an "Institution?" Throughout our productive lives we work toward the goal of retirement which G-d forbid we should call our old age. In retirement we look for a secure haven. The fact that we provide a beautiful facility, food most deliciously prepared and served, and the best in medical care and nursing services, is not enough. The warmth in a Home is the caring, sharing and concern for one another.

A new life with new friends begins for the individual upon admission. Meaningful activities, the feeling of being needed and useful, are important. All our mail is filled and prepared by our residents. The feeling here is that they are working as volunteers. On a regular schedule, the resident committee meets to air grievances and request changes to suit needs as they arise. To be content and accept everything passively is existing only. Criticism is welcome because it tells a story of being concerned.

We recently had our annual survey by State Health. One member of this inspection team stated, "Just by looking and speaking to your residents we can tell that they are receiving quality care. Written records are important but the personal care being received is very evident. Just by walking into the lobby the cleanliness is apparent as it is throughout the building. There is no permeating odor but a fresh outdoor scent. The change that has taken place the past seven years is a credit to the administration, board, and members. It is obvious there is teamwork and it is all for the benefit of your residents."

I had a very satisfied feeling when I heard this. Generally there is no end to work and planning. In receiving this compliment my immediate feeling was to share it. We work and worry together—let's rejoice together in knowing we are accomplishing and doing right for those who depend upon us.

As the Passover Holiday approaches, may I take this opportunity to wish you all a Happy and freilich Pesach.

A VISIT TO OUR HOME

In October 1972, we had a surprise visit by a committee headed by State Senators Flynn, Paul Bookson and Assemblyman Di Falco. Included were personnel from the State Office For the Aging, reporters from the Associated Press, the New York Times and the New York Post.

Prior to this inspection, various exposés of nursing homes were made pointing out poor facilities and inadequate care generally. The team visiting our Home examined our fire and safety controls, services provided our residents, physio-therapy and occupational activities. The unanimous conclusion of this group was that our Home deserved the greatest commendation and praise for the high quality of its care and resources.

(Editor's note: The exposé in the media concentrated only on bad homes; good homes were not mentioned. For our part, we welcome any and all visitors at any time to inspect our facilities and services.)

WELCOME TO OUR STAFF, IZAAK RYBAL

At the January 4 meeting of the Board of Governors, and at a later meeting of our Board of Directors on January 14, Mr. Izaak Rybal, our very devoted and capable General Secretary for the past seven years, was unanimously elected to this office on a full-time basis. Previously Mr. Rybal worked full time at the Jewish Daily Forward and generously gave of his spare time to us as General Secretary.

Now he is retiring from the Forward after 23 years of service, 15 years of which he was the foreman of the Composite Room Department. Mr. Rybal based his decision on his desire to devote all of his time to our Center which he could not do while at the Forward.

Our officers and directors recognize in Mr. Rybal the leadership ability he can now fully assert in enlarging our membership and raising funds for our Home and Building Fund. For the past several years, because of spiraling costs, our donations have not kept pace with our rising budget. Recognizing our need for a vigorous membership campaign to strengthen our Institution, both boards unanimously approved Mr. Rybal as full-time General Secretary. His 25 years of involvement with us, ten years as Vice-Chairman of our Board of Directors, singularly qualify him for his expanded responsibilities.

For the past number of years Mr. Rybal and Mrs. Ethel Ingberg, Executive Director, have worked diligently and harmoniously for the benefit of our Center and Home and we look forward to a still more fruitful future.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED
228 EAST BROADWAY • GRamercy 5-7755 - 7756 • NEW YORK, N. Y. 10002

NEW YORK **APRIL, 1973** (253) **No. 312**

MESSAGE FROM OUR PRESIDENT

By ELLY TARLOFSKY

The following are excerpts from a message by President Tarlofsky at the 41st Anniversary Dinner, Sunday, November 5th, 1972:

I cannot help noticing that a strong pillar is missing —one that for many years supported the Home—especially during the years of its reconstruction and later in its care and maintenance. Although the structure is holding up without the missing pillar, a weak spot still remains.

This weak spot left in our Institution is the loss of the fine soul that departed us for the beyond, Morris Masin of blessed memory. It goes without saying that he was the greatest contributor to the Home. Had he lived to carry out his commitment and pledge to build the planned pavilion, it would have greatly lightened the burden we are now facing. This burden can now be eased, however, by the cooperation of each and every member in a combined effort to cover for the loss of this immeasurable financial help we would have received had he not left us so suddenly. All of us must realize that no one in our midst by himself can hope to compensate for the financial loss that we have sustained. However, there is a solution, a simple solution—and each one of you can play a paramount role in putting it into practice. This is something that I have repeated time and time again—bringing in new members, many new members who will replace the loss that we sustained and will minimize the strain that falls on some of our members who cannot at this time display the generosity that they really would like. Therefore we must ask, beg and appeal to everyone to be more generous than he has previously. Without the maximum, continued support of all of us, our goal will never be reached.

I am confident, however, that this will never happen because our government is still supporting Homes such as ours but we cannot take for granted that this support will never cease; we cannot foretell what will happen in the future. We therefore must plan for tomorrow—today.

Today is the beginning of our new drive for funds. I know of no special grants or contributions that were made to the Home in the last six months; in fact hardly any monies have come into the Home for some time now. It is vital not to overlook the fact that we have before us a project for which more than one appeal will be necessary to raise the monies to begin construction. I am of course speaking about building our new pavilion.

In addition to the above-mentioned fund-raising, we have had from time to time requests from individuals in need or in distress. We cannot turn our backs on them. The Home has always been ready to assist in times of distress with sums of money. How can we now not keep our hand open to an individual if he applies for assistance? We cannot break a tradition observed for many years, begun prior to the construction of the first building by our founder and director, David Sohn of blessed memory. He would not want us to abandon this great tradition.

In closing, I will accept your blessing for the strength I will need to continue to serve you and hope to be with you at a similar party when our undertaking is completed in a successful manner.

* * *

I want to take this opportunity to wish all our officers, members, donors and friends a happy and healthy Passover. May a lasting peace come to this world benefitting all mankind.

A Major Announcement and Urgent Appeal

Our Bialystoker Home enjoys a most enviable reputation in all governmental agencies, city, state and federal.

Also the public in general is aware of the wonderful services we provide for the residents. The list of applicants to our Home is a long one and, because of the shortage of rooms, we are unable to accommodate them.

In recognition of this, we have purchased the adjacent building at 232-236 East Broadway. We have plans for a new concept of Residence-Apartments which is of great need for senior citizens of today.

It is designed for self-sufficient, self-reliant men and women. The resident-tenants will maintain their privacy and independence in their own efficiency studio-apartment which will be equipped with a kitchen facility for preparing breakfast and snacks. In addition, our Home will provide every day Kosher luncheons and suppers in a beautifully decorated dining-room; also weekly maid-service, weekly linen and heavy-cleaning housekeeping. A complete leisure-time recreational program such as, library, reading-room, lectures and movies will be provided. Medical services will be available at all times for emergency.

A retired person will enjoy his leisure years in safety and comfort as he himself wishes.

We therefore appeal to all Bialystoker landsleit, friends and our Jewish brethren all over the world: Help us realize our sacred goal! Assist us in constructing our New Pavilion, so necessary in these times for many elderly people, as soon as possible.

אַ דרינגענדע וועגדונג צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אוּן צו אונזערע פרייַנט!

מיט עטליכע יאָר צוריק האָבען מיר פולשטענדיג איבערגעבויט אוּן מאָדערניזירט דעם מושב-זקנים אוּן האָספיטאַל פאַר עלטערע מענטשען, בייַ דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק, אויף 228 איסט בראָדוועי, וואָס איז איצט איינע פון די שענסטע, בעסטע אוּן נוצליכסטע אינסטיטוציעס פאַר דעם עלטערן אידישען מענטש.

אין אונזער אינסטיטוציע לעבען אויס זייערע עלטערע צופריידענע יאָרען ניט בלויז ביאַליסטאָקער, נאָר אויך עלטערע מענטשען פון פאַרשידענע אַנדערע ערטער. זיי לעבען דאָ אין צופריידענהייט אוּן רו, וואו זיי ווערען פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען, אוּן וואו זיי ווערען באַדינט אויף דעם סאַמע בעסטען אוּן וואַרימסטען אופן.

צוליב די ענדערונגען אין איצטיגען לעבען, צוליב דעם כסדר׳דיגען טוישען זיך פון געגענטען, ווילען פיל עלטערע אידישע מענטשען איצט לעבען צוזאַמען אין אַן אייגענער אוּן היימישער סביבה, צו זיין אויך פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען.

די דאָזיגע איינצעלנע אַפּאַרטמענטס-צימערן מיט אַ קיך ווּעלען געבויט ווערען אין דעם נייעם „פאַוויליאָן", די געביידע וואָס מיר האָבען געקויפט מיט אַ קורצער צייט צוריק, אויף 230-232 איסט בראָדוועי, וואָס איז אין שכנות פון דעם גרויסען ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק. די איינוואוינער אין אַזעלכע איינצעלנע רומס פאַר זיך, ווּעלען אויך פון אונז פאַרזאָרגט ווערען מיט אַ פולער סוירוויס אין זייערע רומס, מיט רוימען אוּן אַנדערע נוצליכע זאַכען. די נייַע איינוואוינער אין דער געביידע מיט איינצעלנע ספּעציעלע רומס פאַר זיך, ווּעלען אויך צו יעדער צייט קענען גענייסען פון דער מעדיצינישער הילף וואָס איז אין אונזער גרויסער מאָדערנער אינסטיטוציע, ווי דאָקטוירים, מעדיצינישע מכשירים אוּן ענליכעס פון דער איצטיגער האָוּם, אויב זיי ווּעלען אין אַזעלכעס נויטיגען. אין עמוירדזשענסי-פאַלען, ווּעט מען אַזעלכע קראַנקע אויך צייטיג ווייליג איינאָרדענען אין דעם האָספיטאַל פון דער איצטיגער ביאַליסטאָקער היים.

די איינוואוינער פון די איינצעלנע וואוינונגען אין דעם נייעם אוּן מאָדערנעם „פאַוויליאָן", ווּעלען אויך קענען גענייסען פון די פאַרשידענע פאַרווייַלונגען אוּן אונטערנעמונגען אין ביאַליסטאָקער צענטער, פון פראָווען אַלע אידישע ימים-טובים, פון דער פיינער שוהל, קאָנצערטען, מואוויס א. ד. ג. וואָס עס וועט זיין אין דעם ספּעציעלען פלאַן פון דעם נייעם „פאַוויליאָן".

מיר וועגדען זיך דעריבער צו אַלע ביאַליסטאָקער אַלנדסלייט, צו אונזערע פריינט אוּן צו די בריטע אידישע פאָלקסמאַסען בכלל, מיטן רוף: העלפט אונז פאַרווירקליכען אונזער הייליגען ציל! העלפט אונז, אַז מיר זאָלען וואָס גיכער קענען אויסבויען דעם נייעם „פאַוויליאָן", וואָס איז אַזוי דרינגענד נויטיג אין דער איצטיגער צייט פאַר פיל עלטערע אידישע מענטשען.

BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

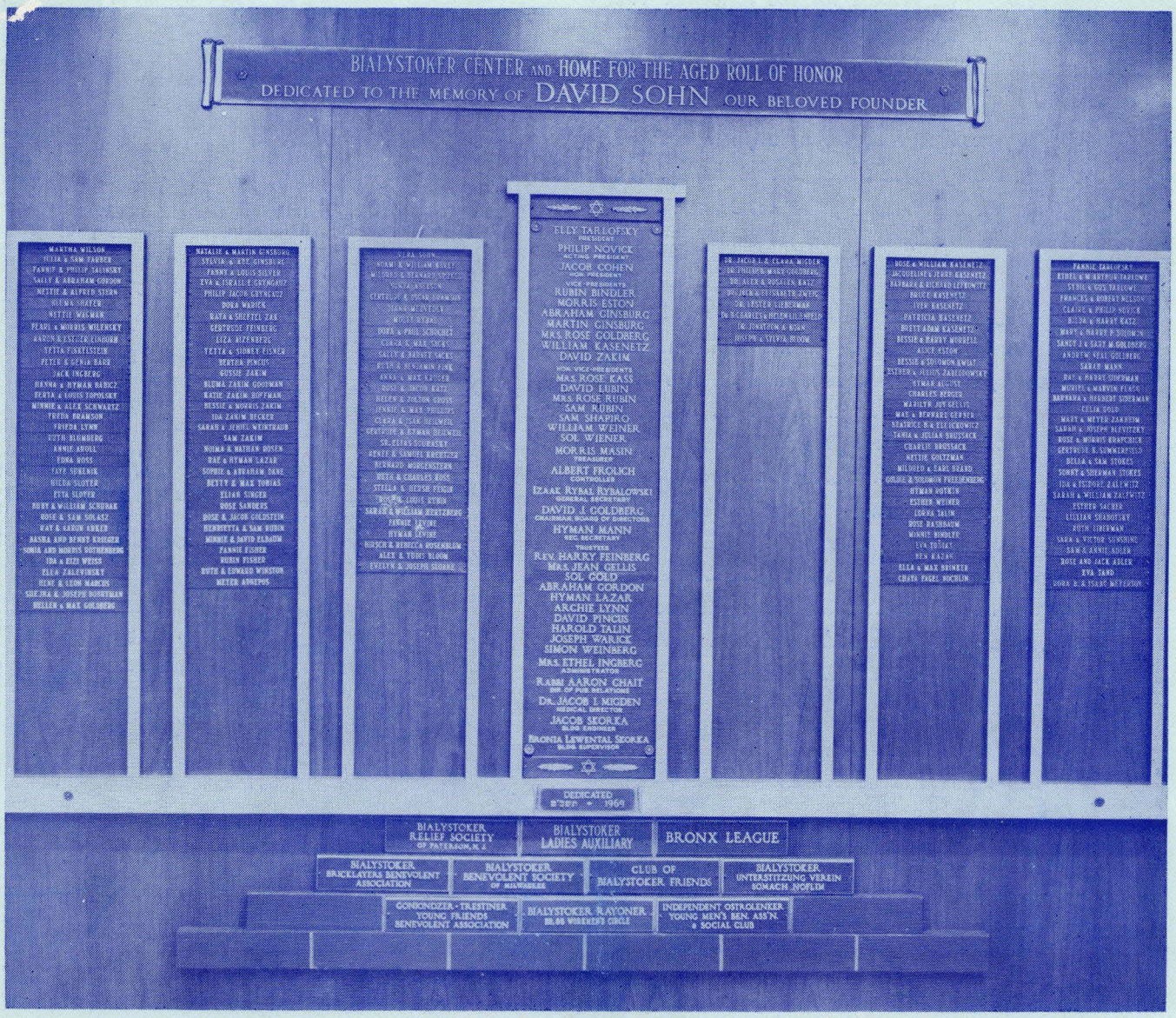
228 EAST BROADWAY • NEW YORK, N. Y. 10002

PASSOVER ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED
228 EAST BROADWAY • GRamercy 5-7755 - 7756 • NEW YORK, N. Y. 10002

NEW YORK **APRIL, 1973** 253 **No. 312**

DAVID SOHN MEMORIAL MENORAH IN LOBBY OF OUR BIALYSTOKER HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

For information see page 11.

דוד סאָהן מעמאָריאַל מנורה
וואָס געפינט זיך אין דער לאַבי פון דער
ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן
פאַר אינפאָרמאַציע זעט זייט 39.